

LUTHER MÁRTON

*A jó
cselekedetekről*

LUTHER MÁRTON

*A jó
cselekedetekről*

II. kiadás

Fordította

TAKÁCS JÁNOS

AZ ELSŐ JÓ CSELEKEDETRŐL

Én vagyok a te Urad, Istened.
Ne legyenek tenéked én előttem
idegen isteneid.

Mi a jó cselekedet?

I. Tudnunk kell, hogy csak azok a cselekedetek jók, amelyeket Isten parancsolt; hasonlóképpen semmi sem bűn, csak az, amit Isten megtiltott. Azért annak, aki a jó cselekedeteket megismerni és cselekedni akarja, csak Isten parancsolatait kell megismernie. Ilyen értelemben mondja Krisztus a gazdag ifjúnak Mt. 19:17-ben: „Ha pedig be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsolatokat”, tőle is csak a tíz parancsolat megtartását követeli Krisztus, amikor az megkérdezi Őt: „Mit cselekedjem, hogy örök életet nyerjek?” Ennélfogva a jó cselekedeteket egyedül Isten parancsolatai szerint kell megítélnünk, nem pedig azok nagysága, mennyisége, hatása vagy emberi tetszések és szokások mértékével, amint ezt vak-ságunkban mindedig megtettük, sőt megteesszük ma is és ezzel súlyosan vétünk Isten parancsolatai ellen.

A) A hitről általában.

1. A Krisztusban való hit tesz minden cselekedetet jóvá.

II. Az első, legfőbb és legnemesebb jó cselekedet a Krisztusban való hit, amint a zsidók kérdésére: „Mit csináljunk, hogy az Isten dolgait cselekedjük?” Jézus így felel: „Az az Isten dolga, hogy higgyetek abban, akit ő küldött.” (Ján. 6: 28—29.)

Amikor aztán erről beszélünk, vagy hallunk, egészen jelentéktelen, könnyen megvalósítható dolognak tartjuk és könnyen átsiklik rajta a szemünk, pedig hosszan kellene vele foglalkoznunk, mert minden cselekedetnek hitben kell végbemennie, mert a hit teszi a cselekedetet jó cselekedetté. Ezt nyomatékosan hangsúlyoznunk kell.

2. Hit nélkül holtak a cselekedetek.

Milyen sokan vannak, akik imádkoznak, böjtölnek, alapítványokat tesznek, az emberek szemében tisztességes életet

élnék, de ha megkérdezed őket, hogy bizonyosak-e afelől, hogy amit cselekszenek, az az Isten tetszésére van, nemmel felelnek, nem tudják, vagy legalábbis kételkednek benne. Sőt a nagy tudósok között is vannak egyesek, akik egyenesen félrevezetik az embereket, amikor azt állítják, hogy nem is fontos e felől bizonyosnak lenni; pedig ezek az emberek mást sem tesznek, mint jó cselekedetre tanítják a többieket. Íme, ezek a cselekedetek hit nélkül mennek végbe, azért holtak és teljességgel értéktelenek, mert amilyen a lelkiismeretük, az Istenbe vetett hitük, olyanok a cselekedeteik is, amelyek abból fakadnak. Mivel pedig tiszta lelkiismeretük nincs, azért cselekedeteik is holtak és rosszak. Innen van az, hogy amikor én nyomatékosan hangsúlyozom a hitet, és elvetem a hit nélküli cselekedeteket, azzal vádolnak, hogy tiltom a jó cselekedeteket, pedig én csak a hitből fakadó, igazi jó cselekedeteket akarom tanítani.

3. A mindennapi munkát is hittel kell végezni.

III. Ha aztán tovább kérdezed őket, hogy jó cselekedetnek tekintik-e a munkát, az iparűzést, a jövés-menést, az evés-ivást, az alvást, általában minden testi, vagy általános szükségletre irányuló minden tevékenységet, és hiszik-e, hogy ezek Isten tetszésére vannak, meglásd, tagadóan válaszolnak; a jó cselekedetek körét a templomi imádkozásra, böjtölésre, alamizsnálkodásra szorítják, minden más cselekedetet pedig hiábavalónak, Istenre nézve közömbösnek tartanak. Átkozott hitetlenségükkel megrövidítik s megszükitik Isten szolgálatát, pedig minden gondolat, szó és cselekedet, amely hitből fakad, Istent szolgálja.

Igy tanít a prédikátor is: „No azért egyed vígassággal a te kenyeredet és igyad jó szívvel a te borodat; mert immár kedvesek Istennek a te cselekedeteid! A te ruháid mindenkor legyenek fehérek, és az olaj a te fejedről el ne fogyatkozzék. Eld életedet a te feleségeddel, akit szeretsz, a te hiábavaló életednek minden napjaiban, amelyeket Isten adott néked a nap alatt, a te hiábavalóságodnak minden napjaiban.” „A ruhánk legyen mindenkor fehér”, ez azt jelenti, hogy minden, bármi néven nevezendő cselekedetünknek különbség nélkül jónak kell lennie. De azok csak akkor lesznek „fehérek”, ha bizonyosan hiszem, hogy Istennek tetszésére vannak azok. És akkor a jó lelkiismeretnek „olaja” sem fog elfogyatkozni az én lelkem „fejéről”. Krisztus is ugyanígy mondja: „... én

mindenkor azokat cselekszem, amelyek néki kedvesek". (Ján. 8:29.) Hogyan tehette ezt „mindenkor”, akkor is, mikor evett, ivott, vagy aludt a maga idejében? És szent János is mondja: „És erről ismerjük meg, hogy mi az igazságból vagyunk, és így tesszük bátorságosakká ő előtte a mi szívünket, hogy ha vádol minket a szív, mivelhogy nagyobb az Isten a mi szívünkénél és mindent tud. Szeretteim, ha szívünk nem vádol minket, bizodalunk van az Istenhez és akármit kérjünk, megnyerjük tőle, mert megtartjuk az ő parancsolatait és azokat cselekszünk, amik kedvesek előtte.” (I. Ján. 3:19—22.)

Továbbá: „Senki sem cselekszik bűnt, aki az Istentől született (azaz, aki hisz és bízik Istenben) és nem is cselekedhetik bűnt.” (I. Ján. 3:9.) Vagy: „Az Úr kimenti szolgálai lelkét és senki meg nem lakol, aki ő benne bíz.” (Zsolt. 34:23.) Sőt: „... boldogok mindazok, akik ő benne bíznak”. Ha pedig ez igaz, akkor kell, hogy minden, amit csak tesznek, jó legyen, vagy legalábbis az, hogy minden gonosz tettük nyomban megbocsáttassék. Íme, azért értékelem én olyan nagyon nagyra a hitet, ezért vezetek vissza minden cselekedetet a hitre, és ezért vetek el minden cselekedetet, amely nem a hitből fakad.

4. A hit a keresztény ember ismertetőjele.

IV. Ebből tudhatja meg ki-ki, mikor cselekszik jót és mikor rosszat. Ha bizodalma van abban, hogy cselekedete Istennek tetszésére van, akkor jó az ő cselekedete, ha mindjárt olyan csekélység is az, mint egy szalmaszál felemelése. De ha hiányzik ez a bizodalom, és ha kételkedik, akkor nem jó az ő cselekedete, még ha az összes halottakat támasztaná is fel, vagy tűzre adná is a testét. Ezt tanítja szent Pál: „Ami hitből nincs, bűn az.” (Róm. 14:23.) Mint legfőbb cselekedetről, erről a hitről neveznek bennünket Krisztushívőknek, nem pedig más cselekedetről, mert az összes többi cselekedetet akár egy pogány, zsidó, török, vagy akármelyik bűnös is megteheti, de sziklaszilárdan bízni abban, hogy ő az Istennek tetszésére van, ez csak a kegyelemtől megvilágosított és megerősített keresztény ember számára lehetséges.

5. A hit nem sorolható az erények közé.

Hogy ez a tanítás miért hallható olyan ritkán, sőt, hogy egyesek e miatt eretnekséggel is vádolnak engem, ennek az az oka, hogy ezek vak értelműkre és pogány tudományosságuk-

ra hallgatva, nem helyezték a hitet az erények fölé, hanem azokkal egy sorba állították (a hitnek egészen különálló cselekedetet tulajdonítottak minden más erény cselekedetétől elszigetelten); pedig egyedül a hit teszi a cselekedeteket jókká, és Isten előtt kedvesekké és méltóakká az által, hogy kértelkedés nélkül bízik abban, hogy az embernek minden cselekedete tetszésére van Istennek. Így nem hagyták meg a hitet a cselekedetek sorában, hanem — ahogyan mondták — habitusnak, állapotnak, adott tulajdonságnak minősítették, holott az egész Szentírás az egyedül igaz, istenes cselekedetnek a hitet nevezi. Ezért nem lehet csodálkozni azon, hogy vakokká és világtalanok vak vezetőivé lettek (Máté 15:14.). Ezt a hitet pedig azonnal nyomon követi a szeretet, békesség, öröm és reménység, mert aki az Istenben bízik, azzal ő azonnal közli szent Lelkét. Így ír szent Pál* apostol is a galáciabeliekhez: „Nem a törvény cselekedeteiből kaptátok a Lelket, hanem a hit hallásából”. (Gal. 3:2.)

B) A hit megnyilatkozásairól.

1. A hit a mindennapi életben?

a) A hit nincs cselekedetekhez kötve.

V. Ebben a hitben minden cselekedet egyenlővé lesz, úgy, hogy az egyik olyan lesz, mint a másik, a cselekedet nagyságát, időtartamát, vagy mennyiségét illető minden különbség eltűnik. Mert a cselekedetek sohasem önmagukban jók, hanem csakis a hit által; ez a hit pedig mindig mint egy és ugyanaz a hit működik különbség nélkül minden, még a legkülönbözőbb cselekedetben is. Éppen úgy, mint a test egyes részei is csak a fej által élnek, működnek, tőle kapják a nevüket; a fej nélkül viszont egyetlen egy tag sem képes élni, működni, még nevet sem kaphat.

Ebből következik azután, hogy az ebben a hitben élő keresztény embernek senkire sincs szüksége, hogy őt jó cselekedetekre oktassa, hiszen ő megtesz mindent, ami csak a keze ügyébe esik és az mind nagyon jól van. Sámuel mondja Saulnak: „Amikor az Úrnak lelke reád fog szállni, más emberré leszel, s akkor tégy meg mindent, ami csak a kezed ügyébe

*Jegyzet: Luther korában az apostolokat „szent”-nek nevezték s így Luther is állandóan a kor szóhasználatának megfelelően „szent”-nek nevezi őket.

esik, mert az Isten veled van.” (I. Sám. 10:6.) Hasonlóképpen olvassuk Annáról is, Sámuel anyjáról, amikor ő a neki Isten kegyelmét hirdető Eli főpapnak hitt, hogy elment vidáman és békességgel és nem törődött többé semmivel, vagyis számára minden ugyanolyan jelentőségűvé lett, ami csak érte őt. (I. Sám. 1:17.) Szent Pál is ezt mondja: „Ahol az Úrnak Lelke, ott a szabadság”. (II. Kor. 3:17.) Mert a hit egy cselekedethez sincs kötve, éppen ezért egyetlen cselekedetet sem enged ki a maga hatásköréből, hanem meghozza gyümölcsét a maga idején (1. Zsolt. 3.).

b) A hit mindent örömmel tesz Isten tetszésére.

VI. A testi életből vett példából világosan látjuk ezt: ha valaki egy másik ember részéről szeretetet és tetszést tételez fel és annak meglétét hiszi, akkor ugyan ki tanítja őt arra, hogy hogyan viselkedjék, mit tegyen, vagy mit ne tegyen meg, mit mondjon, hallgasson el, vagy mit gondoljon? Kizáróan a másik iránti bizalom tanítja meg őt ezekre, sokszor a szükségesen felül is. Az ilyen ember szemében aztán nincs különbség a cselekedetek között; a hosszú ideig tartó nagy dolgot éppen olyan szívesen megteszi, mint az egészen jelentéktelen, apró-cseprő csekélységet. Hozzá még, amit tesz, teszi azt boldog, megelégedett, bizodalmas szívvel, elfogulatlanul. De mihelyt kétely, vagy bizalmatlanság jelentkezik, az ember azonnal különbséget tesz cselekedet és cselekedet között, keresi, hogy mi lenne a legjobb, amivel a másik kegyeit megnyerhetné. Tettéhez aztán kedvetlenül és nem jó szívvel fog is hozzá; elfogult bizalmatlansága pedig sokszor egészen megzavarja gondolkodását. Ugyanígy van ez a keresztény ember életében is. Ha Istenbe vetett bizodalomban él, akkor mindent ismer, mindenre képes, bármit elvállal, s azt szabadon és jó kedvvel el is végzi; nem jutalomért, sem érdemszerzés céljából, hanem azért, mert öröme telik abban, hogy ő az Isten tetszésére van; megelégszik Isten tetszésével, más jutalmat nem is vár. Viszont, aki nem jár Istennel, vagy kételkedik benne, az szüntelenül azon aggodalmaskodik és azt keresi, hogy miben tegyen még eleget Istennek és sok jó cselekedetével hogyan indítsa meg Őt. Elzarándokol Szent-Jakabba, Rómába, Jeruzsálembe, vagy máshová; imádkozik szent Brigitta imádságos könyvéből, bizonyos napokon böjtöl, meggyón itt is, ott is, mindenkitől kérdezősködik és mégsem talál békességet. Hozzá még mindezt nehéz szívvel, kedvetlenül, szinte fásultan teszi; azért nevezi a Szentírás az ilyen „jó csele-

kedeteket" héberül „aven-amal”-nak, ami magyarul annyit tesz, mint „munka és fáradság” (90. Zsolt. 10.). Ráadásul még ezek nem is jó cselekedetek és mind teljesen hiábavalók. Bizony, sokan belezavarodtak már ebbe, s a félelem miatt nyomorba jutottak. Ezekről mondja a Példab. 5. 6. k.: Igaztalan, nehéz, keserves utat jártunk, Isten útját nem ismertük fel s az igazság napja nem jött fel ránk.

2. A hit a szenvedésben?

a) A hit Istentől csak jót vár.

VII. Ezekben a cselekedetekben még kicsiny és erőtlen a hit. Hadd kérdezzük tovább: vajon akkor is, amikor testileg, vagy gazdaságilag, a társadalmi életben, a családi körben vagy bármi másban hiányt szenvednek, hiszik-e, hogy ők mindig Isten tetszésére vannak és hogy Isten a nehéz vagy könnyebb szenvedést és bajt kegyelméből küldte rájuk?

Ilyenkor valóságos művészet Istentől jobbat feltételezni, mint amit a külső körülmények mutatnak és azok ellenére bizalommal lenni iránta, amikor a mi felfogásunk és belátásunk szerint Ő haragvónak látszik. Ilyenkor Isten elrejtőzködött, amint az Énekek Énekében a menyasszony mondja: „Íme, a fal mögött áll és az ablakon át néz”. (2:9.) Ez azt jelenti, hogy a szenvedés idején, amely válaszfalként áll Isten és az ember közé, Isten rejtetten jelen van, figyel engem és nem hagy el. Igen, ő jelen van, kegyelmesen segíteni kész és a gyenge hit szemével láthatóvá teszi magát. Jer. Sir. így mondja ezt: „Ha megszomorított, meg is vigasztal, mert nem szíve szerint veri az embernek fiát”. (3:31.)

b) A hit számára a szenvedés áldást jelent.

De ők ezt a hitet egyáltalában nem ismerik, túlteszik magukat rajta és azt gondolják, hogy Isten elhagyta őket és el-lenségeiké lett. Szenvedésükért az embereket és az ördögöt okolják, úgy, hogy itt Istenbe vetett bizodalomról szó sem lehet. Ezért a szenvedés csak bosszantásukra és kárukra van; és ők még az ő felfogásuk szerint jó cselekedeteket igyekeznek véghezvinni, anélkül, hogy csak a legkisebb mértékben is tudatára ébrednének hitetlenségüknek. Azok számára ellenben, akik szenvedésükben Istenbe vetik bizodalmaikat és gyermeki hittel bíznak abban, hogy ők tetszésére vannak Istennek, azok számára a szenvedés és baj csak nyereség és felbecsül-

hetetlen érték. Mert a hit és bizodalom Isten előtt értékessé teszi azt, ami a másik ember számára a legártalmasabb, úgy hogy még a halálról is azt olvassuk 116. Zsolt. 15-ben: „Az Úr szemei előtt drága az ő kegyeseinek halála”. S amint a hit és bizodalom ezen a fokon (t. i. a szenvedésben) jobb, erősebb, mélységesebb, mint az első fokozatban, (t. i. a mindennapi tevékenységben), úgy a hitben való szenvedés felülmúlja a hitnek minden egyéb megnyilvánulását; így a hit cselekedetei és a hitben való szenvedés között felmérhetetlen értékbeli különbség van.

c) A hit megnyugtatja a lelkiismeretet.

VIII. Mindezek felett a hit legmagasabb foka ott van, ahol Isten nem mulandó szenvedéssel, hanem a halál és a pokol féltelmével és a büntudat gyötrelmével bünteti a lelkiismeretet s megvonja kegyelmét és irgalmát, mintha haragjában örökre el akarná kárhoztatni az embert. Ezt azonban kevesen tapasztalják meg. Így panaszkodik Dávid Zsolt 6:1-ben: „Uram, ne feddj meg engem haragodban”. Ilyen esetben hinni azt, hogy Isten kedvét találja bennünk, az a legnagyobb dolog, amit az ember megtehet. De erről semmit sem tudnak azok, akik a „szent cselekedeteket” és „jó cselekedeteket” oly buzgón cselekszik. De hogyan is tudnának ők itt, a kísértések közepette Isten jóságában és kegyelmében bízni, amikor már a hitnek legalsó fokán a cselekedetekben is bizalmatlanok és kételkednek.

d) A hit teszi a cselekedeteket jóvá.

Íme, így értettem a dolgot mindig, amikor állandóan a hitet emeltem ki és a hit nélküli cselekedeteket elvettem, hogy ezzel a hit nélküli, csak külsőleg csillogó, farizeusi „jó cselekedetektől”, — amilyenek végzésében most minden egyes kolostorban, templomban, házban és társadalmi osztályban buzgólkodnak, — elvezessem az embereket a hitből fakadó, igazi jó cselekedetekre. E tekintetben nekem csak azok a nem hasadtkörmű „tisztátalan állatok” (amelyekről Mózes könyvében [III. 11:4.] van szó) mondhatnak ellent, amelyek nem ismernek különbséget a jó cselekedet között, hanem csak otrombán cammognak a maguk útján. Számukra csak az imádkozás, böjtölés, adományozás, gyónás és elégtétel a fontos; szerintük akkor minden rendben is van, még akkor is, ha mindezt Isten kegyelmében és jóságában való hit nélkül is tették. A leg-

többszöre akkor tartják jónak cselekedetüket, ha az nagyon sokáig tartó, sok és nagy cselekedet; az Istenbe vetett bizodalom fontosságát figyelembe sem veszik, és Istentől csak azután várnak valami jót, amikor a magukét már megtették. Nem építenek hát bizodalommal Isten jó tetszésére, hanem a maguk cselekedeteire, vagyis fővényre és vízre, ami Krisztus mondása szerint az ő végső romlásukat okozza. (Mát. 7:27.) Istennek ezt a „jó akaratát” és „jó tetszését”, amely a mi bizodalomunknak az alapja, karácsony éjszakáján hirdették meg az angyalok, amikor így énekeltek: „Glória in excelsis deo” („Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek, és e földön békesség, és az emberekhez jó akarat!”)

C) A hit tartalmáról.

1. Egyedül a hit töltheti be az első parancsolatot.

a) *Ha minden bizalmamat Istenbe helyezem, akkor mondhatom: van Isten.*

IX. Íme, ez az első parancsolat, amely azt mondja: „Ne legyenek tenéked idegen Isteneid”. Ez pedig azt jelenti: „Mivel én egyedül vagyok Isten, azért bizodalmat, bizalmadat és hitedet vedd egyedül belém és senki másba”. Mert Istennek csupán szájjal való elismerése, térdepléssel és szembefordítással való imádása még nem jelenti azt, hogy van Istened. De ha teljes szívvel benne bízol, minden munkában vagy szenvedésben, életben vagy halálban, jó és balsorsban egyaránt, minden jó adományt, kegyelmet és jó akaratot csak tőle vársz, akkor van Istened. Krisztus Urunk is ezt mondja Ján. 4:24-ben: „Isten lélek, és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják”. Egyedül ez a hit és bizalom, ez a szívből jövő bizadalom képes betölteni igazán az első parancsolatot; ezenkívül nincs semmiféle cselekedet, amely elég tehetne ennek a parancsolatnak.

Mivel pedig ez a parancsolat az első, legfőbb s legjobb, a többi parancsolatnak kútforrása, zsinórmértéke, megítélője, azért e parancsolat cselekedete is (t. i. a mindenkor Isten kegyelmébe vetett hit és bizadalom) az első, legfőbb s legjobb és kell, hogy ez legyen minden cselekedetnek kútforrása, zsinórmértéke és megítélője. A többi cselekedet annyit ér a hittel összemérve, mintha a többi parancsolatot magában vennénk az első nélkül, vagyis Isten nélkül. Ezért helyesen mondja szent Ágoston, hogy az első parancsolat cselekedetei a hit,

remény és szeretet. Már fentebb is említettük, hogy az ilyen hit és bizodalom magával hozza a szeretetet és reményt. Ha a dolog mélyére tekintünk, a szeretet a hit első gyümölcse, vagy legalábbis velejárója. Mert ugyan bízhatnék-e Istenben, ha nem tételezném fel, hogy ő jóindulattal és szeretettel van irántam? Ez viszont azonnal Isten iránti bizalomra, szívből fakadó bizodalomra indít engem, hogy minden jót tőle várjak.

b) *Aki önmagában vagy cselekedeteiben bízik,
az bálványimádó.*

X. Már most láthatod, hogy mindazok, akik nem bíznak Istenben mindenkor és minden cselekedetükben vagy szenvedésükben, életükben és halálukban nem az ő jóindulatára, kegyelmére és jóakaratra támaszkodnak, hanem ezeket másutt, vagy önmagukban keresik, mindazok megszegik ezt a parancsot és valósággal bálványimádók, még akkor is, ha minden más parancsot megtartanak is és az összes szenteknek az imádsága, böjtölése, engedelmessége, tisztasága, büntelensége az övék volna is. A cselekedetek feje hiányzik, e nélkül pedig a többi cselekedet csak hiú látszat, üres csillogás és kendőzgetés. Éppen ettől óv bennünket Krisztus Máté 7:15-ben: „Őrizkedjete pedig a hamis prófétáktól, akik juhoknak ruhájában jönnek hozzátok”. Ezen azokat érti, akik — amint maguk mondják — sok „jó cselekedettel” igyekeznek megnyerni Isten tetszését és az ő kegyelmét mintegy *megvásárolni*, mintha ő valami szatócs, vagy napszámos lenne, aki kegyelmét és jóindulatát nem ingyen adja. Ezek a világ legferdőbb emberei, akiket soha, vagy csak nehezen lehet a helyes útra téríteni. Az ilyenek aztán a bajban ide-oda futkosnak; tanácsot, segítséget és vigasztalást mindenünnen kérnek, csak Istentől nem, pedig a legfőbb parancsot szerint éppen tőle kellene kérniök. Ezeket korholja Ézsaiás próféta: „Az esztelen nép nem tért meg az őt verőhöz”. (9:13.) Isten megverte őket szenvedésekkel és különféle viszontagságokkal látogatta meg, hogy bajukkal öhozzá meneküljenek, és ő benne bízzanak; ők azonban Isten helyett az emberekhez futottak, hol Egyiptomhoz, hol Asszíriához, talán még magához az ördöghöz is. Az ilyenféle bálványozásról sokat ír ez a próféta és a Királyok könyve. Ugyanígy tesznek ma is az álszentekedők: amikor valami baj éri őket, nem menekülnek oda Istenhez, hanem elfutnak előle és tőle; és csak azon töprengenek, hogy hogyan szabadulhatnak meg bajukból a maguk

erejével, vagy emberi segítséggel; és ők még kegyes embereknek tartják magukat és ilyennek is tüntetik fel magukat.

2. Hit által igazulunk meg.

a) Csak a hit töltheti be a parancsolatokat.

XI. Szent Pál is ezt állítja több helyen, ahol a hitet olyan nagyra értékeli, hogy ezt mondja: „Justus ex fide vivit”. (Róma 1:17.) „Az igaz ember hitből él” és „az ember hit által igazul meg”. (Róma 3:28.) Ha pedig egyszer az igazság a hitből jön, akkor világos, hogy a parancsolatokat a hit tölti be és a parancsolatokból folyó cselekedeteket is a hit teszi igazakká; mert senki sem igaz, aki nem tölti be Isten minden parancsolatát. *Viszont hit nélkül, cselekedetek alapján senki sem igazul meg Isten előtt.* A szent apostol pedig olyan nyíltan és határozottan elveti a cselekedeteket (Róma 3:28.) és magasztalja a hitet, hogy egyesek az ő szavaiban megbotránkozva mondták: „Hát akkor nem fogunk többé semmi jót sem tenni.” De ezeket ő esztelen tévelygőknek minősíti.

b) A tetszetős cselekedetek hit nélkül semmit sem érnek.

Ez ma sincsen másképpen: ha korunknak hit nélkül véghezvitt, mutatós, nagy cselekedeteit elvetjük, azt mondják, hogy egyáltalában nem kell jót cselekedni, csak hinni. Mostanában például jó cselekedetnek tartják az éneklést, olvasást, orgonálást, misézést; a reggeli, esti és más időhöz kötött imádások elmondását; templomok, oltárok, kolostorok feldíszítését és alapítványokkal való ellátását; harangokra, díszekre, miseruhákra, ékszerekre, sőt ajándékokra való gyűjtést, valamint Rómába és a szentekhez való futkosást; vagy amikor ünnepelő ruhánkba öltözve hajlongunk, térdelünk, a rózsafüzért és a zsoltárokat imádkozzuk, nem is valami bálványkép előtt, hanem Isten szent keresztye előtt, akkor azt mondjuk, hogy Istent tiszteljük, és nincsenek nekünk idegen isteneink, mint azt az első parancsolat megkívánja. Pedig ugyanezt megteheti és meg is teszi az uzsorások és paráznák és bűnözők minden fajtája. De tekintsünk csak felfelé! Ha mindezeket abban a hitben és meggyőződésben tesszük, hogy azok Isten tetszésére vannak, akkor méltóak minden dicséretre, nem ugyan a maguk jóságáért, hanem amiatt a hit miatt, amelyben minden cselekedet egyforma értékű, mint azt már fentebb mondtuk. De ha kételkedünk, és nem hisszük, hogy Isten jóindu-

lattal van irántunk és hogy mi az ő tetszésére vagyunk, s ezt az ő tetszését jó cselekedeteinkkel akarjuk kiérdemelni, akkor az egész tiszta csalás; külsőleg Istent tiszteljük, de bensőleg önmagunkat bálványozzuk. Ezért vetettem el az ilyen cselekedeteket és ezért beszéltem olyan gyakran az ilyen cselekedetekkel való dicsekvés ellen; hiszen az világos, hogy nem egyetlen egy dolgot cselekszenek hit nélkül, és kételkedve, hanem ezer ember közül nincs egyetlenegy sem, aki nem a saját cselekedeteiben bizakodnék és nem azokkal akarná kiérdemelni Isten kegyeit. Így Isten kegyelmét figyelmen kívül hagyva, valóságos üzletet csinálnak, ezt pedig Isten nem tűrheti el! Mert ő megígérte, hogy kegyelmét ingyen adja és azt akarja, hogy az ő kegyelmébe vetett bizodalom legyen elindulásunk és ebben a bizodalomban cselekedjünk is mindent.

C) A hit az igazi bensőséges istentisztelet.

XII. Lásd meg magad is ebből, micsoda nagy különbség van az első parancsolatnak külső, cselekedetekkel való megtartása és annak bensőséges bizodalommal való betöltése között. Ez utóbbi ugyanis eleve istenfiúságra vezet, az előbbinek pedig gonosz bálványozás és undok képmutatás az eredménye. Ezzel a szemfényvesztő képmutatással nagyon sok embert vezetnek tévútra; hozzá még otthagyják őket a siralmas tévúton a hitetlenségben, a külsőségek káprázatos szemfényvesztésében. Az ilyenekről mondja Krisztus Máté 14:23-ban: „Ha valaki ezt mondja akkor néktek: íme, itt a Krisztus vagy amott, ne higyjétek”. Ugyancsak Ján. 4:21 és 23-ban: „Asszony, hidd el nekem, hogy eljön az óra, amikor sem nem ezen a hegyen, sem nem Jeruzsálemben imádjátok az Atyát, hanem lélekben és igazságban, mert az Atya ilyeneket keres az ő imádóitól”.

Ezek és ehhez hasonló bibliai szakaszok indítottak engem és indítsanak mindenkit a bulláknak, pecséteknek, zászlóknak és búcsúknak elvetésére; mert ezekkel szedik rá a szegény népet templomok építésére, adakozásra, alapítványok tételére, imádkozásra, a hitet viszont agyonhallgatják, sőt egyenesen elnyomják. Mivel pedig a hit nem tesz különbséget a cselekedetek között, azért nem lehet az egyik cselekedetet a másik rovására annyira felfújni, felértékelni.

Mert egyedül a hit jogosult arra a tisztességre és névre, hogy istentisztelet. A hit adja meg aztán minden más cselekedetnek az istentiszteleti jelleget, amennyiben az a csele-

kedet hitből fakad és hitben megy végbe. Az Ótestamentum is ír erről a tévelygésről, amikor a zsidók elhagyták a templomot és a hegyeken, meg a zöld fák alatt áldoztak (II. Kir. 16:4; 17:10 stb.) Ma is így tesznek az emberek; minden cselekedetben serényen buzgólkodnak, csak a legfőbbet: a hitet mellőzik el teljesen.

D) A hit elnyeréséről.

- 1. A hit erőnkön felül álló feladatot ad, mert kell, hogy egész életünkben a hitet gyakoroljuk.*

XIII. Hol vannak azok, akik azt kérdezik, melyek a jó cselekedetek, mit is cselekedjenek és miben áll az ilyen kegyesség? És hol vannak azok, akik azt mondják, hogy amikor mi a hitet prédikáljuk, feleslegessé tesszük a jó cselekedeteket és azok tanítását? Vajon nem ad az első parancsolat több tennivalót, mint amit egyáltalán megtehet az ember? Ha valaki ezer embert, vagy minden embert, sőt ha minden teremtményt egyesíthetne is magában, akkor is akadna elég tennivalója, ha be akarná tölteni az első parancsolatot, amely azt kívánja tőle, hogy mindenkor Istenbe vetett hitben és bizodalomban éljen, másban sohase higgyen és az egy igaz Istenen kívül sohase legyenek idegen istenei.

Mivel pedig az emberi természet olyan, hogy mindig kell valamit tennie, vagy valamitől tartózkodnia, szenvednie, vagy a szenvedést elhárítania, (mert — amint látjuk — az életben nincs nyugalom) azért, aki kegyes életet akar élni és jót akar cselekedni, — csak rajta! Lásson hozzá, gyakorolja ezt a hitet mindenkor, teljes életében, minden cselekedetében; tanuljon meg mindent ebben a bizodalomban cselekedni.

Akkor meg fogja látni, hogy mennyi tennivalója van, és hogy minden dolga a hit hatáskörébe tartozik. Ha ezt belátod, akkor ment vagy az ellustulástól, mert még a pihenésednek is hitben kell végbemennie. Végeredményben mindenünk és minden cselekedetünk jó és helyes, ha abban a hitben tesszük azokat, hogy Isten tetszését leli bennük. Ebben az értelemben mondja szent Pál: „Akár esztek, akár isztok, akármit cselekesztek, mindent az Isten dicsőségére míveljete (a Jézus Krisztus nevében)”. (I. Kor. 10:31.) Csak akkor történhetik minden az „ő nevében” „az Isten dicsőségére”, ha az bizodalmas hitben történik. Továbbá Róma 8:28 szerint: „Tud-

juk pedig, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javukra van."

Azért, ha valaki azt mondja, hogy amikor a hitet prédikáljuk, tiltjuk a jó cselekedeteket, az éppen olyan botor félreértés, mintha például egy betegnek azt mondanám: „Ha egészséges lennél, akkor tagjaidat tetszésed szerint használhatnád, mert egészség nélkül a tagok nem érnek semmit” és az a beteg szavaimat úgy értelmezné, hogy én tiltom a tagok használatát; pedig én úgy értettem, hogy elsősorban az egészségre van szükség, hogy a testrészek működhessenek. Ugyanígy kell, hogy a hit vezéreljen és irányítson minden cselekedetet, mert különben értéktelenek azok.

2. A törvény célja, hogy hitre neveljen.

a) A hitetlenek miatt van szükség a törvényre.

XIV. Felvetheted a kérdést „Ha a hit az első parancsolat alapján mindent elvégez, akkor mire való az a sok lelki és világi törvény, a sok ceremónia a templomokban és kolostorokban, meg a búcsújáróhelyeken, hogy azzal az embereket jó cselekedetekre buzdítsák és kényszerítsék? Felelet: azért, mert nincs mindenkinek hite és nem mindenki törődik a hittel. Ha mindenkinek volna hite, akkor többé nem lenne szükség törvényre, mert akkor mindenki önként cselekedné a jót, amire az Istenbe vetett bizodalom tanít meg.

b) A hívő ember szabad és nincs szüksége törvényre.

De négyféle ember van e tekintetben. Az első csoportba tartoznak azok a már előbb említettek, akiknek nincs szükségük törvényre. Ezekről mondja szent Pál (I. Tim. 1:9): „A törvény nem az igazért van” (azaz nem a hívőért); ők szabad elhatározásból tesznek meg mindent, amit csak megtehetnek, és Istenben bízva csak azt tartják szem előtt, hogy minden dolgaikon megnyugszik Isten kegyelme és jótetszése.

c) A restnek a törvény a serkentője.

A második csoportba azok tartoznak, akik visszaélnék ezzel a szabadsággal, azt tévesen magyarázzák és ellustulnak. Ezekről mondja szent Péter (I. Pét. 2:16.): „(Ügy éljete) mint szabadok, és nem mint akiknek a szabadság a gonoszság palástja.” Ezzel mintegy azt akarja kifejezni, hogy a hitben

nyert szabadság nem jelent bűnre való szabadságot, hanem azt, hogy az ember mindent elszenvedhet és megtehet, ami csak a keze ügyébe esik, hogy senki se legyen egy, vagy csak egy néhány cselekedethez kötve. Ugyanezt mondja szent Pál is (Gal. 5:13.): „Ti szabadságra hivatottok, csakhogy a szabadság ürügy ne legyen a testnek.” Az ilyeneket a törvénnyel kell buzdítani és tanítással, meg intéssel megtartani.

d) A gonoszokat a törvény kényszeríti rendre.

A harmadik csoportba tartoznak az elvetemült emberek, akik mindig kaphatók a bűnre; ezeket lelki és világi törvényekkel kell kordában tartani, mint a vad lovakat és kutyákat és ha ez sem segít, a világi hatalom által el kell távolítani őket az élők sorából. Szent Pál így mondja ezt (Róma 13:3 k.): „A világi hatalom viseli a kardot és ezzel szolgál Istennek, nem a kegyesek, hanem a gonoszok rettegésére”.

e) A törvény a lelki életben tapasztalatlanok nevelője.

A negyedik csoportba tartoznak azok, akik a hitélet, lelki élet felől még gyermekiesen gondolkoznak. Őket, mint a kis gyermekeket, külső cifraságokkal kell csalogatni és buzdítani: olvasó, imádságok elmondatása, böjtölés, éneklés, templomi díszítések, orgonajáték és más, ehhez hasonló dolgokkal, amit a templomokban és kolostorokban előírás szerint végeznek: ezt pedig mindaddig végezni kell, míg ők is eljutnak a hitre. Persze, óriási a veszély akkor, ha — amint ezt ma sajnos gyakran látjuk — maguk a vezető emberek elhanyagolják a hitet és ceremóniákkal meg külsőségekkel foglalkoznak, mintha ezek lennének az igazi jó cselekedetek; a többi mellett állandóan kellene tanítaniok a hitet is, amint hogy az édesanya kicsiny gyermekének más ételt is ad a tej mellett, amíg csak hozzá nem szokik a nehezebb ételekhez.

3. A hit a gyengéket felkarolja.

a) A hívők ne botránkoztassák meg a törvény alatt állókat.

XV. Mivel mi nem vagyunk egyformák, azért az ilyenekkel szemben türelemmel kell lennünk, velük együtt ugyanazt kell betartanunk és hordoznunk, amit ők betartanak és hordoznak; igyekezzünk őket becsülni és az igaz hitnek az útjára vezetni. Így tanít szent Pál is (Róma 14:1.): „A hitben erőt-

lent fogadjátok be”, hogy támogathassátok. Ő maga is így tett (I. Kor. 9:20.): „A törvény alatt valóknak törvény alatt valóvá lettem” (bár nem voltam törvény alatt). Krisztus is megkérdezte szent Pétert, amikor a templomadót követelték tőle, amit pedig nem kellett volna megfizetnie: a királyfiaknak is kell-e adót fizetni, vagy csak másnak? Szent Péter azt felelte, hogy csak másnak; Krisztus azonban így folytatta: „Tehát a fiak szabadok, de, hogy őket meg ne botránkoztassuk, menj a tengerre, vesd be a horgot és vond ki az első halat, amely ráakad: és felnyitván a száját, egy státert találsz benne: azt kivevén, add oda nekik én érettem és teéretted.” (Máté 17:25. bk.)

b) A hívő ember szabadsággal töltheti be a törvényt.

Ebből láthatjuk, hogy a keresztény ember mindent szabadon cselekedhetik a hitben és mégis, mivel a többiek még nem hisznek, kénytelen velük együtt elviselni és megtartani azt, amit tulajdonképpen nem kellene megtennie. Ennek ellenére szabad elhatározásból cselekszi ezt is, mert meg van győződve arról, hogy ez Isten tetszésére van. Sőt éppen olyan szívesen vállalja ezt, mint bármi mást, ami csak kezeügyébe esik és mivel úgy is szabadon rendelkezhetik; mert egyedüli célja és törekvése az, hogy hitben cselekedjék Isten tetszésére.

c) A hívő ember kötelessége, másokat hitre elvezetni.

De mivel az volt a célunk, hogy ebben a fejtegetésben az igazi jó cselekedetéről tanítsunk és mivel most a legfőbb cselekedetről van szó, azért világos, hogy most nem a második, harmadik, vagy negyedik csoportba tartozó emberekről fogunk szólni, hanem az első csoportbeliekről, akiknek kötelessége a többiek hordozása és tanítgatása, amíg csak azok is eljutnak a hitre. Azért a hitben gyengéket, akik még nem tudják megérteni, hogy tulajdonképpen mi a jó, de a legjobb akarrattal igyekeznek a jót cselekedni, — nem szabad lenézni és menthetetlennek tartani a ceremóniákhoz való kötöttségük miatt. Inkább az ő tudatlan és vak vezetőiket okoljuk, akik sohasem tanították őket a hitre, csak a holt cselekedetekre; igyekeznünk kell őket ismét a hitre elvezetni, olyan szelíden és gondosan bánva velük, mint betegekkel szokás. Egy ideig, amíg a hitre el nem jutnak, engednünk kell, — a lelkiismeretünk miatt, — hogy tegyenek meg csak egyes dolgokat, amik-

hez ragaszkodnak és amiket az üdvösség szempontjából fontosaknak tartanak. Mert ha egyszerre akarjuk őket kiragadni (a cselekedeteikből), akkor gyenge lelkiismeretük annyira megrázkódik s megzavarodik, hogy végül nem tartják meg sem a hitet, sem pedig a cselekedeteket. De azokat az önfejüket magukra kell hagyni, ha a cselekedetekben megrekedve, nem fogadják be a hitről szóló tanítást, sőt küzdenek ellene; — Krisztus Urunk is így tett és tanított, hogy „vak vezesse a világtalant.” (Mt. 15:14.)

4. A hit legyőzi a bűnt.

XVI. Ha azonban azt kérdezed: „hogyan hihetem én bizonyosan, hogy minden cselekedetem Isten tetszésére van, hiszen olykor mégis csak elbukom, feleslegesen beszélek, mértéktelenül eszem, iszom, vagy alszom, vagy más tekintetben nem tudok uralkodni magamon?”, akkor csak azt felelhetem, hogy ez a kérdésed annak a jele, hogy te a hitet a többi cselekedet közé sorozod és nem helyezed azok fölé. Hiszen a hit éppen azért a legfőbb cselekedet, mert az említett bűnök ellenére is érvényben marad és megsemmisíti a mindennapi bűnöket, azzal, hogy rendületlenül bízik abban, hogy Isten olyan nagy jóindulattal van irántunk, hogy naponkénti bukásainkat és gyengeségeinket elnézi. Sőt még ha halálos bűnt követne is el az ember (bár ez a hitben és bizodalomban élőknél ritkán, vagy egyáltalán nem fordul elő), akkor is megáll a hit és nem kételkedik abban, hogy bűne már bocsánatot nyert. Ezt írja I. János 2:1 k.: „Én fiacskáim, ezeket azért írom néktek, hogy ne vétkezzetek. És ha valaki vétkezik, van szószólónk az Atyánál, az igaz Jézus Krisztus. És ő engesztelő áldozat a mi vétkeinkért”. Ugyanígy Bölcses. 15:2.: „És ha vétkeztünk is, akkor is a tieid vagyunk és tudjuk, hogy te nagy vagy”. Példab. 24:16. pedig: „Mert ha kétszer elesik is az igaz ugyan, felkel azért”.

Ez a hit és bizodalom olyan nagy és erős legyen, hogy az ember, bár látja azt, hogy az ő egész élete és működése Isten ítélete szerint csak kárhozatot érdemel, amint Zsolt. 143:2 mondja: „Mert egy élő sem igaz előtted”, és bár látja, hogy cselekedetei csak a kétségbeesésbe kergethetik, ennek ellenére is legyen abban a bizonyos tudatban, hogy minden cselekedetet jóvá tesz az a hit, amely nem ítéletet; hanem kegyelmet, jóságot és jóindulatot remél; amint Dávid mondja Zsolt.

26:3-ban: „Mert kegyelmed szemem előtt van, és hűségemben járok-kelek” és Zsolt. 4:7.: „Hozd fel reánk arcodnak világságát óh Uram! (azaz: a kegyelemnek hit által való megismerését), nagy örömet adsz így szívembe”. Mert amit remél a hit, azt nyeri is el.

a) A hit teszi a bűnöst Isten gyermekévé.

Íme a cselekedetek nem önmagukban véve jók, üdvösek és igazak, hanem Isten kegyelme, irgalma és az erre támaszkodó hit által. Ha csak a cselekedeteket tekintjük, akkor rettegünk kell, de a hitben vigasztalást találunk, amint Zsolt. 147:11 mondja: „Az őt félőkben gyönyörködik az Úr, akik kegyelmében reménykednek”; Isten gyermekei vagyunk, mégis bűnösök; kedvesek Isten előtt, mégsem teszünk eleget kötelességünknek. Íme, az Isten kegyelmére támaszkodó hit műve!

5. A hit kegyelmi ajándék.

XVII. Természetesen az a legfontosabb kérdés, hogy hol található és honnan származik a hit és a bizodalom? Kétségtelenül nem a te cselekedeteidből, érdemeidből, hanem egyedül Jézus Krisztus ígérte és adja ingyen, amint szent Pál Róma 5:8-ban írja: „Az Isten pedig a mi hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök voltunk, a Krisztus érettünk meghalt”. Mintha csak azt mondaná: „vajon ne indítson-e az bennünket mélységes, rendíthetetlen Isten iránti bizodalomra, hogy Krisztus a mi bűneinkért meghalt, akkor amikor még teljesen bűnben éltünk, és nem is gondoltunk arra, hogy bűnbocsánatért imádkozzunk?” és folytatólag azt olvassuk 5:9—10-ben: „Minekutána azért most megígazultunk az ő vére által, sokkal inkább megtartatunk a harag ellen ő általa. Mert ha, mikor ellenségei voltunk, megbé-kéltünk Istennel az ő Fiaának halála által, sokkal inkább megtartatunk az ő élete által, minekutána megbékéltünk vele.”

Neked tehát magadévá kell tenned a Krisztus példáját és meg kell értened, hogy Isten elédtárja és felkinálja neked az ő irgalmát, anélkül, hogy azt megelőzően kiérdemelted volna; a kegyelemnek ez a példája indítson téged a teljes bűnbocsánatban való hitre és bizodalomra. Azért hát nem a cselekedetek hozzák létre a hitet, és nem is ered az a cselekedetekből, hanem Jézus Krisztus véréből, sebeiből és halálából fa-

kad az és árad ki. Ha aztán látod, hogy Isten annyira szeret, hogy a Fiát is odaadja érted, akkor neked is szeretned kell őt, és kell, hogy Istennek ez az irántunk való szeretete és a mi Isten iránti szeretetünk és ragaszkodásunk létrehozza a bizodalmat. Sehol sem olvassuk, hogy valaki cselekedeteivel nyerte volna el a Szentlelket, mert az mindig a Krisztusról és vele együtt az Isten kegyelméről szóló evangélium hallgatásából eredt. Ebből az igéből és nem másból kell a hitnek fakadnia ma is és mindenkor; mert Krisztus az a kőszikla, amelyből „vaját és mézet” szívhatunk, amint Mózes mondja (V. 32:13.).

A MÁSODIK JÓ CSELEKEDETRŐL

A te Uradnak, Istenednek nevét
hiába ne vedgyed!

XVIII. Íme, eddig csak az első jó cselekedetet és az első parancsolatot tárgyaltuk, de csak úgy nagy vonásokban és fe-
lületesen; mert hiszen erről még nagyon sok mondanivalónk
lenne. Ezután sorba vesszük a cselekedeteket a többi paran-
csolattal kapcsolatban.

*A) A második parancsolat első jó cselekedete:
Isten tisztelete, aminek feltétele a hit.*

A hit után rögtön a második parancsolat követelése kö-
vetkezik, hogy t. i. Isten nevét tiszteljük és hiába ne vedgyük.
Éppen úgy, mint semmiféle cselekedet, ez sem mehet végbe
hit nélkül. Ha pedig mégis megtörténik hit nélkül, akkor az
egész csak külső látszat és üres szemfényvesztés. A hit után
nem tehetünk nagyobb dolgot, mint hogy Isten dicséretét,
dicsőségét és nevét hirdetjük, dicsérjük, énekkel magasztaljuk
és minden lehető módon dicsőítjük.

Megelőzően már említettem, mint tény azt, hogy a hit-
ben végbemenő cselekedetek között nincsen különbség. Ezt
természetesen úgy kell értenünk, hogy csakis a hithez és a
hit cselekedetéhez viszonyítva nincs közöttünk különbség. Ha
azonban a cselekedeteket viszonyítjuk egymáshoz, akkor az
egyik magasztosabb a másiknál. Éppen úgy, mint az emberi
testben sincsen különbség az egyes testrészek között, ha azo-
kat az egészhez viszonyítjuk, mert az egészség az egyikben
éppen úgy működik, mint a másikban; az egyes tagok mun-
kája azonban különbözik egymástól; az egyiké hasznosabb,
nemesebb, magasztosabb a másiknál. Éppen így van itt is: Is-
ten dicsőségének és nevének a dicsérete is jobb dolog, mint a
többi parancsolat cselekedete. De ennek is ugyanabban a hit-
ben kell történnie, mint minden más cselekedetnek is.

Nagyon jól tudom, hogy ez a cselekedet feledésbe ment,
mert az emberek nem sokra értékelték. Azért behatóbban fo-
gunk ezzel foglalkozni. Elégedjünk meg egyelőre azzal, hogy
ennek a cselekedetnek is abban a hitben és bizodalomban kell
végbemennie, hogy Isten nevének a dicsérete az ő tetszésére

van. Sőt nincs is egyetlen cselekedet sem, amelyben annyira észrevehető és érezhető volna a bizodalom és hit, mint éppen Isten nevének dicsőítésében. Ez egyúttal nagyban elősegíti a hitben való gyarapodást és növekedést is, bár a többi cselekedet is hozzájárul ehhez, amint szent Péter mondja (II. Pét. 1:10.): „Annak okáért Atyámfiak, igyekezzetek inkább a ti elhivatástokat erőssé tenni”.

2. Isten tiszteletére állandóan van alkalmunk.

XIX. Amint az első parancsolat tiltja, hogy más isteneink legyenek és egyúttal parancsolja, hogy legyen egy igaz Istenünk erős hit, bizodalom, reménység és szeretet által, — mert csakis e cselekedet által tarthatjuk birtokunkban és tisztelhetjük Istent; mert Istent nem lehet más cselekedettel elnyerni, vagy elveszíteni, mint hittel vagy hitetlenséggel, bizodalommal vagy kételkedéssel; más cselekedet nem ér fel az Istenig — azonképpen, amikor a második parancsolat tiltja Isten nevének a hiába vételét, nem szabad megállnunk a tilalomnál, mert ez egyúttal parancs is arra, hogy Isten nevét tiszteljük, dicsérjük, dicsőítsük, segítségül hívjuk és hirdessük. Isten nevét ugyanis már azzal is megszenteltetjük, ha nem tiszteljük és dicsérjük őt úgy, ahogyan kell. Mert ha csak szájjal, térdhajtással, csókkal, vagy más taglejtéssel tiszteljük őt, de nem tesszük ezt szívből, az Isten kegyelmébe vetett hittel és bizodalommal, akkor az egész csak külső látszat, szemfényvesztő alakoskodás.

Lám, milyen sokféle jót tehet az ember e parancsolat szerint, ha akar, mert ez állandóan alkalmat ad a jó cselekvésre anélkül, hogy az embernek messzire el kellene zárándokolnia, vagy szent helyeket kellene felkeresnie. Hiszen életünk minden pillanatában nem részesedünk-e Isten jó adományaiban, vagy a tőle adott szenvedésben? Istennek minden jó adománya és a szenvedés nem arra akar-e állandóan figyelmeztetni és buzdítani, hogy Istent dicsérjük, tiszteljük, áldjuk és az ő nevét segítségül hívjuk? S ha minden mást elhanyagolnál is, vajon nem ad-e elég dolgot csupán ennek a parancsolatnak a teljesítése, amikor azt kívánja tőled, hogy Isten nevét szüntelenül áldd, tiszteld és énekkel dicséred? Vajon nem ezért adott Isten az embernek nyelvet, száját és beszélőképességet? Az 51. Zsolt. 17. verse is így mondja: „Uram, nyisd meg az én ajkaimat, hogy hirdesse szájam a te dicséretedet” és a megelőző versben: „Harsogja nyelvem a te igazságodat”.

A mennyben is nem azt teszik-e, amit a második parancsolat követel, amint 84. Zsolt. 5. is mondja: „Boldogok, akik a te házában lakoznak, dicsérhetnek téged szüntelen”. Dávid ugyanezt mondja Zsolt. 34:2-ben: „Isten dicsérete mindig ajkamon van”; és szent Pál is I. Kor. 10:31-ben: „Akár esztek, akár isztok, akármit cselekesztek, mindent az Isten dicsőségére műveljete”; továbbá Kol. 3:17-ben: „És mindenben, amit csak cselekesztek, szóval vagy tettel, mindent az Úr Jézus nevében cselekedjete, hálát adván Istennek, az Atyának”. Ha ezt megtanulnánk, akkor a mennyet a földre varázsolnánk és állandóan ennek a gyakorlása lenne a dolgunk, éppen úgy, mint az üdvözlteké a mennyben.

3. Az igazi istentisztelet az Urnak tetszésére van.

XX. Innen van Istennek csodálatos és igazságos ítélete, hogy néha egy egyszerű ember, aki nem dicsekedhetik nagy alkotásokkal, de otthonában örömteli szívvel dicsőíti Istent a jó sorsban és teljes bizodalommal hívja segítségül a balsorsban, Isten előtt kedvesebb és nagyobb dolgot cselekszik, mint az, aki sokat böjtöl, imádkozik, zárándokol, templomok céljára alapítványt tesz és mindenáron valami nagy dolgot akar véghezvinni. Az ilyen szegény bolond mindig nagy dolgokon töri a fejét és annyira elvakult, hogy a saját maga által kieszt cselekedetek mellett észre sem veszi és lekicsinyli Isten dicséretét, ezt az igazán nagy cselekedetet. Saját cselekedeteiben talán sokkal inkább önmagát dicsőíti, mint Istent, és sokkal inkább cselekedeteiben gyönyörködik, mint Istenben. Ezzel pedig a második parancsolat és annak követelése ellen vitézkedik. Találó példa erre az evangéliumban a farizeus és az őszinte publikánus története Lk. 18:10. k.). A bűnös publikánus bűnösségében Istenhez kiált, őt dicséri és ezzel a két legfőbb parancsolatot: a hitnek és Isten tisztelétének a parancsolatát betölti. A képmutató ellenben mindkettőt elkerüli és a maga jó cselekedeteivel kérkedik, ezekkel pedig inkább önmagát dicsőíti, mint Istent és inkább önmagában, mint Istenben bizakodik. Ezért igazságos, hogy ez utóbbit megalázta, a másikat pedig megigazította.

Innen van az, hogy minél magasztosabb és jobb egy cselekedet, annál kevésbé feltűnő az; sőt az emberek ezeket könnyen teljesíthetőkné is gondolják. Pedig napról-napra láthatjuk, hogy éppen azok fitogtatják az emberek előtt, hogy ők mennyire tisztelik és dicsőítik Isten nevét, akik a valóság-

ban sohasem teszik meg azt. De ezzel a külsőséges viselkedésükkel semmibe sem veszik Isten dicséretének a nagy követelését, mivel szívükben nincs meg a hit; ezért mondja szent Pál apostol (Róma 2:23.) olyan bátran és nyíltan, hogy a legtöbbször azok káromolják és gyalázzák Isten nevét csak kimondani, az ő dicséretét papírra vagy táblára írni nagyon könnyű dolog; de őt adományaiért őszinte szívvel áldani, minden bajban bizodalommal segítségül hívni, az már aztán a hit mellett a legmagasztosabb, de egyúttal a legritkább cselekedet is. Ha megláthatnánk azt, hogy a keresztyénységben milyen kevesen vannak azok, akik Istent igazán tisztelik, akkor a nagy sivárság láttán kétségbe kellene esnünk. De még most is csak állandóan szaporodnak ezek az emberek által kieszt, külsőséges és tetszetős cselekedetek, amelyek külsőleg éppen olyanok, mint az igazi jó cselekedetek, de alapjában véve mégis rosszak, mert hit és bizodalom nélkül valók. E miatt korholja Ézsaiás Izrael népét (48:1.): „Halljátok meg, Jákób háza, akik Izrael nevéől neveztettek, akik Isten nevére esküsznek és emlegetik Izrael Istenét, de nem híven és nem igazán”, ami azt jelenti, hogy ők nem az igaz hitben és igaz bizodalomban cselekszenek, hanem önmagukban, a saját képességeikben és cselekedeteikben bizakodnak. Emellett Isten nevét is dicsérik és segítségül hívják; csakhogy ez a kettő nem fér össze.

B) 1. Második jó cselekedet: ne keressük a magunk dicsőségét.

XXI. Ennek a parancsolatnak tehát az az első követelése, hogy istent az ő végtelen sok jótéteményéért dicsérjük; ez a dicséret és az öneki való hálaadás pedig sohase szüneteljen és véget ne érjen. Mert ugyan ki tudná őt eleget dicsérni a testi életért, vagy az összes múlt és örök javakért? Íme, a második parancsolatnak csak az egyik követelménye is már valósággal eláraszt drága jó cselekedetekkel! Ha valaki igaz hittel végzi ezeket, akkor bizony nyíltan nem hiába élt ezen a földön. E tekintetben senki sem vétkezik olyan súlyosan, mint a képmutató szenteskedők, akik önmagukban tetszelegnek és önmagukkal dicsekszenek, vagy legalábbis szívesen veszik ha az emberek dicsérik, magasztalják és tisztelik őket.

Azért ennek a parancsolatnak második követelése az, hogy minden múlt dicsőségtől és dicsérettől tartózkodjék és óvakodjék az ember; ne törekedjék nagy hírnévre, dicsőségre, hogy mindenki őt dicsérje és magasztalja. Ez az egyik legve-

szedelmesebb és legelterjedtebb bűn; csak az emberek — sajnos — nagyon is lekicsinylik. Hiszen mindenki törekszik valami tekintélyre. Még a legalacsonyabb sorsú is azon van, hogy ne ő legyen a legutolsó. Az emberi természetben olyan mélyen benne gyökerezik az, hogy önmagát jónak tartja és hogy bízik önmagában; pedig ez ellenkezik a második parancsolattal.

Ebben a világban ezt a bűnt a legszebb erénynek tartják; ezért tartom veszedelmesnek, hogy pogány iratokat és történeteket olvassanak és hallgassanak azok, akik megelőzően nem nyertek Isten törvényében és a szentírási történetekben jártasságot és képzettséget; mert a pogány iratok valósággal telítettek a dicséret és dicsőség keresésének a mérgével. A vak értelemre építő, pogány tanítás szerint nem munkás és értékes az az ember, aki nem törekszik dicséretre és dicsőségre; a legkiválóbbak pedig éppen azok, akik minden erejükkel a dicsőség és hírnév elnyeréséért küzdenek, nem törődve a baráttal, vagyonnal, testtel, lélekkel. A szent atyák mind elítélték ezt a bűnt és egyhangúan a legnehezebben leküzdhetőnek tartották. Szent Ágoston mondja: „Minden bűn a rossz cselekedetekkel van kapcsolatban, kivéve az öntetszelgést és az öndicsőségünk keresését, amely a jó cselekedetek által történik”.

Ha az embernek más dolga sem lenne, mint az előttünk álló parancsolat e második követelésének a teljesítése, akkor e bűn elleni küzdelem annyi dolgot adna neki, hogy mindig fülig lenne a munkával. A jelen helyzet azonban az, hogy ezt a nagyszerű jótétevesi alkalmat figyelembe se vesszük, hanem más, jelentéktlenebb „jó cselekedetekben” fáradozunk. Sőt a kisebb „jó cselekedetek” miatt megfélemlkezünk erről a nagyról. Így aztán a mi átkos öntetszelgésünkkel hírnévre és dicsőségre való törekvésünkkel hiábavesszük és megszenteltelenítjük Isten szent nevét, holott egyedül az ő nevét kellene tisztelnünk és dicsőítenünk. Isten szemében ez a bűn sokkal súlyosabb, mint a gyilkosság, vagy paráznaság. Annyira kifinomult ez a bűn, hogy gonosz voltát nem is vesszük észre olyan könnyen, mint például a gyilkosságét, mert ez nem külsőleg, ez benn a lélekben megy végbe.

2. Cselekedeteink hajtórugója az Isten parancsolata, nem pedig a hiú dicsvágy legyen.

XXII. Egyesek azt hiszik, hogy helyes az, ha az ifjúságot tisztelet és dicsőség, vagy szegény és gyalázat emlegetésével

indítjuk és ösztönözzük a jó cselekvésére. Sokan ugyanis csak a szegénytől való félelemből és tisztelet iránti szeretetből tesszik a jót, és kerülik a rosszat, amit pedig máskülönben nem tennének meg. De ezekről most ne beszéljünk. Keressük inkább azt, hogy mi a jó cselekvésének a helyes módja. Aki valóban jót akar cselekedni, azt nem a szegénytől való félelem, vagy a dicsőiségvágy indítja, hanem sokkal nemesebb, magasztosabb indítékok: Isten parancsolatai, Isten félelme, Isten jótetszése, Istenbe vetett hit és Isten iránti szeretet. Akiket nem ezek az indítékok ösztönöznek, hanem a szegyen és dicsőségkeresés, azok máris elvették jutalmukat, amint az Úr (Máté 6:2, 5.) mondja, mert amilyen az indíték, olyan a cselekedet és annak jutalma is; az ilyen indítékból fakadó cselekedet azonban csak a világ szemében jó.

Szerintem az ifjúságot semmivel sem lehet olyan könnyen megnyerni és buzdítani, mint az Istenfélelemmel és az isteni parancsolatokkal. De ha ez nem használ, akkor türelemmel el kell szenvedni azt is, hogy csak a szegyen és tisztelet miatt teszi a jót és kerül a rosszat, éppen úgy mint ahogyan türelemmel kell elviselni azokat a gonoszokat, vagy hitben gyengéket is, akikről fentebb már szóltunk. Ilyen esetben nem tehetünk mást, mint hogy figyelmeztetjük őket arra, hogy cselekedeteik nem kielégítőek és nem helyesek, békében kell hagynunk őket mindaddig, amíg csak maguk rá nem jönnek arra, hogy a jót Isten parancsolataiért kell cselekedni. Hiszen a gyermekeket is ajándékokkal és ígéretekkel serkentetik szüleik az imádkozásra, böjtölésre, tanulásra; de nem volna jó, ha az egész életen át így tennének velük és soha sem tanítanák meg őket arra, hogy Isten iránti félelemből cselekedjék a jót. De még ennél is sokkal rosszabb lenne az, ha rászoktatnák a gyermekeket arra, hogy a jót csak dicséret és dicsőség kedvéért tegyék.

3. Órizzuk meg jó hírnevünket, de óvakodjunk a hiúságtól.

XXIII. Az azonban elvitathatatlan tény, hogy ennek ellenére is kell, hogy jó hírnevünk és tisztességünk legyen; mindenkinek úgy kell viselkednie, hogy semmi rosszat se mond hassanak róla és senki se botránkozhassék meg benne, amint szent Pál (Róma 12:17.) mondja: „A tisztességre gondotok legyen minden ember előtt”; és (II. Kor. 4:2.) viselkedjünk olyan tisztességesen, hogy senki se mond hasson rólunk rosszat.

De itt nagyon óvatosnak és előrelátónak kell lennünk, hogy jó hírnevünk és tisztességünk miatt ne fuvalkodjék fel a szívünk és ne találja abban hiú tetszését. Erre illik rá Salamon mondása (Példab. 27:21.): Amint az aranyat a kemence tüze, úgy az embert az őt dicsérő száj próbálja meg. Valóban, nagy lelki műveltséggel kell rendelkeznie annak, aki az őt körülvevő nagy tisztelet és dicsőség között is megmarad higgadt, nyugodt embernek; az ilyen ember nem sokat törődik a maga dicsőségével, nem is tetszeleg önmaga előtt. Saját dicsőségét és jó hírnevét Istennek tulajdonítja, azt csak Isten dicsőségére és embertársai előrehaladására, nem pedig a maga javára és előnyére használja fel.

A tiszteletben tehát nem fuvalkodik fel, a legutolsó embert sem nézi le, hanem magát Isten szolgájának tartja, aki azért adott neki ilyen tisztességet, hogy azzal Istennek és embertársainak szolgáljon; éppen úgy, mintha Isten azt parancsolta volna neki, hogy egynéhány forintot osszon szét a szegények között. Ezt mondja az Úr (Mt. 5:16.): „Úgy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat”, nem azt mondja, hogy titeket dicsőítsenek az emberek, hanem hogy a ti cselekedeteitek szolgáljanak az emberek okulására, hogy ők a ti cselekedeteitekben az Istent dicsőítsék. A jó hírnevnek és emberi dicsőségnek az az egyetlen helyes felhasználási módja, hogy a mások okulására szolgál és Isten dicsősítésére vezet. Ne engedjük, hogy az emberek minket dicsérjenek, nem pedig Istent, minden erőnkkel tartsuk magunkat távol ettől a legsúlyosabb büntől: Isten dicsőségének a meglopásától!

4. Isten letörri hiúságunkat.

XXIV. Innen van az, hogy Isten sokszor megengedi, hogy valaki súlyos bűnbe essék, vagy abban vergődjék, azért, hogy önmaga és a világ előtt megszégyenüljön; mert ha tisztán és feddhetetlenül állott volna meg, akkor sohasem maradt volna mentes a hiú dicsőség- és hírnévkeresés súlyos bűnétől. Isten egy másik bűnnel akadályozza meg az ő szent nevének megsértését. Így az egyik bűn a másiknak a gyógyszerévé lesz a mi gonoszságunk miatt, amellyel nemcsak hogy gonoszat cselekszünk, hanem még visszaélünk is minden jóval.

Lám mennyi tennivalója akad az embernek, ha jót akar cselekedni. Mindenkor valósággal halomszámra kínálkoznak a

jó cselekedetek és szinte körülveszik az embert. Sajnos azonban az elvakult ember nem törődik ezekkel, hanem saját belátása és jótetszése szerint keres magának más cselekedeteket és azokat teszi meg; sohasem lehet ez ellen eleget beszélni, sohasem lehet ettől eleget óvakodni. Sok bajuk volt már emiatt a prófétáknak is, akiket azért gyilkoltak meg, mert egyedül Isten parancsolatait hirdették és elvetették az emberek által kiesztelt jó cselekedeteket. A közülük való Jeremiás mondja (7:21. k.): „Azt izeni nektek Izráel Istene; égő áldozataitokat rakjátok a ti véres áldozataitokhoz s egyétek meg magatok a ti áldozati húsokat. Mert ezekről én nem rendelkeztem néktek, hanem azt parancsoltam nektek, hogy hallgassatok az én szómra, (vagyis arra, amit én mondok és nem arra, amit ti láttok jónak és helyesnek), s azon az úton járjatok, amelyre én tanítottalak benneteket.” És (V. Mózes 12:8, 32.): „Ne azt cselekedd, ami neked látszik jónak és helyesnek, hanem amit a te Istened parancsolt néked”.

Az említetteken kívül még számtalan olyan szentírási hely is van, amely nem csak a bűntől, hanem az emberek szemében jónak és helyesnek látszó cselekedetektől is távol akarja tartani az embert, és figyelmét kizárólag Isten parancsolataira irányítja, hogy azokat mindenkor szívesen teljesítse; amint meg van írva (II. Móz. 13:9.): „Legyen ez az én törvényem neked jel gyanánt a kezeden és emlékezetül a te szemeid előtt” és (Zsolt. 1:2.): „A kegyes ember az Úr törvényéről gondolkodik éjjel és nappal”. Mert ha eleget akarunk tenni Isten parancsolatainak, akkor a soknál is több dolgunk lesz. Ő olyan parancsolatot adott nekünk, hogy azoknak teljesítése — ha ugyan jól megértettük őket, — minden pillanatunkat lefoglalja, úgy hogy egészen könnyen megfeledezhetünk minden más cselekedetről. De az ördög sohasem alszik: ha nem sikerül félrevezetnie bennünket balra: a gonosz cselekedetekre, akkor megejt jobbfelől: az önmagunk kiesztelte, külsőleg „jó cselekedetekkel”, amelyeket pedig Isten megtiltott (V. Móz. 28:14, és Józs. 23:6.) „El ne távozzatok az én parancsolataimtól se jobbkézre, se balkézre”.

C) Harmadik jó cselekedet: mindenkor Isten nevét hívjuk segítségül.

1. Isten erre sok alkalmat ad.

XXV. E parancsolatnak a harmadik jó cselekedete az, hogy Isten nevét hívjuk segítségül minden inségben. Isten nevét az-

zal tiszteljük és szenteljük meg, hogy minden kísértésben és ínségben segítségül hívjuk. Hiszen Isten végeredményben azért adta a sok nyomorúságot, szenvedést, kísértést, sőt a halált is, és azért engedi az embert bűnre való hajlandóságban élni, hogy ezzel mintegy kényszerítse az embert az ő szent nevének a segítségülhívására és így a második parancsolat harmadik követelésének a betöltésére. Ezt mondja az Úr (Zsolt. 50:15, 14.): „Hívj engem segítségül a nyomorúság idején és én megszabadítlak téged és te dicsőítesz engem; hálával áldozál az Istennek”. Ez az üdvösségrejutás útja, mert az ilyen cselekedetekkel szenteljük meg Isten nevét és így tapasztaljuk meg, hogy mit is jelent Isten neve a mi számunkra, milyen hatalmas az ő segítő keze mindazok számára, akik segítségül hívják őt. Ebben növekszik a mi bizodalmunk és hitünk, és az első parancsolat betöltésének a lehetősége. Ezt tapasztalta meg Dávid (Zsolt. 54:9, 8.): „Minden nyomorúságban megszabadított engem, azért áldom a te nevedet, mert kedves és jó”, és Zsolt. 91:14-ben ezt mondja az Úr: „Mivelhogy ragaszkodik hozzám, megszabadítom őt, felmagasztalom őt, mert ismeri az én nevemet.”

Hol van az a földi halandó, akinek egész földi életére nem adna elég dolgot ez a követelés? Ugyan ki lehet meg kísértés nélkül csak egy rövidke óráig is? De nem akarok most a számtalan kísértésről és nyomorúságról beszélni. Hiszen éppen az a legveszedelmesebb kísértés, ha nem vagyunk kísértésben, hogy olyankor ne feledkezzünk meg Istenről, amikor minden rendben van, és akkor ne éljünk vissza szabadságunkkal, amikor jól megy a sorsunk. Ilyenkor tízszeresen szükségünk van arra, hogy Isten nevét segítségül hívjuk, mint a nyomorúságok között. Meg van írva (Zsolt. 91:7.): „Elesnek balkéz felől ezren és jobbkéz felől tízezen”. Ezt látjuk az emberek életében nap mint nap, hogy a békés jó időkben sokkal borzalmasabb bűnök és erkölcstelenségek fordulnak elő, mint háború, pestis, vagy más csapás idején. Mózes is azért aggódik népéért, hogy azért távolodik el Istentől, mert meghízott, és megkövéredett, mert túl sok a pihenője. „Az én szeretett népem meggazdagodott, meghízott és elhájásodott, ezért Isten ellen fordult”, mondja V. Móz. 32:15. Isten azért engedte meg, hogy megmaradjon Izrael sok ellensége, hogy ne legyen nyugalma, hanem állandóan gyakorolja magát az Isten parancsolataihoz való ragaszkodásban, amint Bir. 3:1. k. írja. Ugyanígy tesz velünk is Isten, amikor mindenféle bajt küld reánk; ezzel visel gondot rólunk, tanít és buzdít arra, hogy nevét tiszteljük és

segítségül hívjuk, hogy őbenne higgyünk és bizakodjunk és ezzel az első két parancsolatot betöltsük.

2. *Bajban, szenvedésben csak Istentől várjunk segítséget.*

XXVI. A balgák, a látszatra törekvő szentek és másoknál különbek lenni akarók nagyon kockázatosan járnak el ebben a tekintetben: megtanulnak keresztet vetni; az egyik amulettel védi magát, a másik jóvendőmondókhoz futkos; hol itt, hol ott keresnek védelmet a veszedelmekkel szemben. Nem is lehet elmondani, hogy micsoda szemfényvesztő ördögi kíséreltet uralkodik a varázslásban, ráolvasásban és babonában. Mindezt pedig csak azért úzik, hogy ne kelljen Istenben és az ő segítségében bízniok. Micsoda nagy tiszteletlenség az Istennek és az első két parancsolattal szemben, hogy az ördögnél, embereknél vagy más teremtményeknél keresik azt, amit pedig egyedül Istennél kellene keresniök és megtalálniok a bizodalmas hitben, gyermeki bizodalomban és Isten szent nevének segítségül hívásában.

Kézzelfogható, hogy mennyire visszás helyzetben vannak az ilyenek: kénytelenek az ördögben, emberekben, teremtményekben hinni és bízni, mert az ő felfogásuk szerint ezen a hiten és bizodalmon kívül nincs más segítség. Milyen óriási bűn ez a hűség és jóságos Istennel szemben, hogy inkább hisznek és bíznak az ördögben és emberekben, mint őbenne! Hiszen Isten nemcsak ígéri az ő segítségét, hanem el is várja, hogy bizodalommal számítsunk az ő segítségére, sőt minden lehető módon okot ad nekünk arra, hogy bizodalunkat belé vessük. Sajnálatos és szomorú az, hogy a parancsot adó Istennél többre tartják az ördögöt és embert, akik pedig semmit sem parancsoltak, nem is kívánnak, hanem csak ígérnek és hitegetnek. Bizony szégyelhetjük magunkat és okulhatunk azokon, akik az ördögben, vagy emberekben bíznak. Mert a gonoszságnak, hazugságnak lelke, az ördög nem hagyja cserben azokat, akik vele szövetkeznek, mennyivel inkább hű a jóságnak és igazságnak Istene a benne bízókhoz? A gazdag ember az ő pénzében és javaiban bízik, és az segít rajta, mi pedig nem akarunk az élő Istenben bízni, hinni abban, hogy ő meg tud és meg akar segíteni?! Nagyon helyesen mondja a közmondás: „A vagyon bátorságot ad”. Báruk is azt mondja: (3:17.) Az emberek bíznak az aranyban, de sokkal nagyobb bátorságot ad a legfőbb jó, az örök kincs, amelyben Isten gyermekei bíznak, nem pedig az „emberek”.

3. A bűn elleni harcban is Isten segítségét kell kérnünk.

XXVII. De ha semmiféle baj sem kényszerítene bennünket arra, hogy Isten nevét segítségül hívjuk és benne bízunk, akkor is elég okot adna erre a bűn. Az első a saját testünk, a második a világ és a harmadik a gonosz szellem (az őś ellenség). Ezek szüntelenül kísértenek, csábítanak. Így ad nekünk Isten állandóan alkalmat arra, hogy jót tegyünk, t. i., hogy ez ellen az ellenség és bűn ellen szűnet nélkül küzdjünk. A test élvezetre és pihenésre vágyik, a világ vagyona, jó összeköttetésre, hatalomra, tiszteletre törekszik, az ördög pedig hiúságunk kielégítésére, öndicsőségünk keresésére, a magunk előtt való tetszelgésre és mások lenézésére ösztönöz.

Ezek mindegyike önmagában is elég erős arra, hogy az embert legyőzze. Mi nem vehetünk rajta másképpen diadalt, csak úgy, ha erős hittel Isten nevéhez folyamodunk segítségért. Így szól a Példabeszédek írója (18:10.): „Erős torony az Úrnak neve, ahhoz folyamodik az igaz, és oltalmat talál”. Ugyanezt mondja Dávid is (Zsolt. 116:13.): „A szabadulásért való poharat felemelem és az Úrnak nevét hívom segítségül”; továbbá (Zsolt. 18:4.): „Az Úrhoz kiáltok, aki dicséretre méltó és megszabadulok ellenségeimtől”. Ezek a cselekedetek azonban Isten nevének erejével együtt ismeretlenné lettek számunkra; teljesen megfélemlítettünk róla és mivel még sohasem vettük fel komolyan a bűn elleni harcot, azért nem is éreztük Isten nevének a szükségét. Azt jelenti ez, hogy mi csak a magunk kigondolta cselekedetekben gyakoroltuk magunkat és azokat önerőnkkel akartuk megvalósítani.

D) Negyedik cselekedet: Isten nevét szentnek tartjuk.

1. Ne tőrjünk el Isten nevének megszenteltségét.

XXVIII. Ez a parancsolat azt követeli, hogy Isten szent nevével ne hazudjunk, álnokul ne cselekedjünk, ne átkozódjunk, ne esküdjünk, ne varázsoljunk és ne üzzünk azzal semmiféle visszaélést. A második parancsolattal kapcsolatban tulajdonképpen csak ezekről a bűnökről szoktak beszélni és prédikálni. Ez a tilalom azonban azt is magában foglalja, hogy mi másokat is tartsunk vissza attól, hogy hazugsággal, esküdözéssel, csalással, káromlással, varázslással, vagy bármi más módon vétkezzenek Isten szent neve ellen. Így nagyon sok alkalom adódik a jó cselekvésre és a gonosz elleni küzdelemre.

Mégis ennek a parancsolatnak az a legnagyobb és legnehezebb követelménye, hogy mindenkinek hirdessük Isten szent nevét, és hogy védelmezzük meg minden visszaéléstől a lelki élet terén is. Mert nem elég az, hogy jó- és balsorsban csupán önmagam előtt, s magamban dicsérem és hívom segítségül Isten nevét, hanem elő kell állnom vele és Isten nevéért, az ő ügyéért vállalnom kell az emberek gyűlöletét, amint Krisztus tanítványainak mondotta: „Gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevemért”. (Mt. 10:22.) E tekintetben vállalnunk kell édesatyánknak, édesanyánknak, legjobb barátainknak gyűlöletét is; szembe kell szállnunk egyházi és világi felsőbbségekkel és el kell tűrnünk, hogy lázadónak bélyegezzenek meg bennünket; az se bántson, ha ezzel magunkra haragítjuk e világ gazdagait, tudósait, szentjeit, vagy minden számottevő emberét.

Bár Isten ígéje hirdetésére elsősorban az arra hivatottak kötelesek, mégis minden keresztény embernek kötelessége, hogy alkalmas időben bizonyoságot tegyen. Mert Isten szent nevéért mindenünket kockára kell tennünk és meg is kell mutatnunk, hogy Isten nevét és dicsőségét mindennél jobban szeretjük és mindenek felett csak ő benne bízunk. Mert ezzel bizonyosságát adjuk annak, hogy őt tartjuk legfőbb javunknak és hogy őérte mindenünkről le tudunk mondani.

2. Alljunk mindenkor személyválogatás nélkül az igazság oldalán.

XXIX. Ha az igazságon, vagy a jogosságon erőszakot követnek el, a jogtalansággal kérlelhetetlen komolysággal szembe kell szállnunk. Nem szabad ilyenkor személyválogatóknak lennünk, mint az olyanok, akik nagyon serényen harcolnak a gazdagok, a hatalmasok és azok barátainak igazságaért, de a szegény embert, vagy ellenséget ért sérelmek felett egyszerűen szemethunynak. Ezek a jogosságot és igazságot személy szerint mérik és Isten nevét és dicsőségét nem közvetlenül szemlélik, hanem színes üvegen át, és nem veszik észre, hogy hamis mértékkel mérnek, amely inkább a személyre, mint magára az ügyre van tekintettel. Ezek azok a vérbeli képmutatók, akik csak a látszat kedvéért tesznek úgy, mintha az igazságot védenék. Mert jól tudják, hogy a gazdagok, hatalmasok, tanult emberek, vagy a jó barátok pártolása teljesen veszélytelen, sőt tőlük még viszonzást is várhatnak.

Ezért nagyon könnyű a pápákat, királyokat, vagy más nagy urakat ért jogtalanság ellen sikraszállni. Ebben mindenki az első akar lenni. Oh milyen titokzatosan rejtőzködik e mögött az ó Ádám a maga ármánykodásával és milyen megtévesztő csalafintasággal öltözteti a maga önző kapzsiságát az igazságnak, jogosságnak és istentiszteletnek a köntösébe! Az egyszerű, szegény ember sérelmeinek a megvédése nem sok hasznot ígér, ezért nem is veszik észre, sokkal inkább a hatalmasok sérelmeit tartják szem előtt; így aztán a szegény ember védtelenül marad. Ki tudná azt elbeszélni, hogy ez a bűn milyen gyakori a kereszténység körén belül? Erre mondja Isten Zsolt. 82:24-ben: „Meddig ítélték még hamisan és emeltek a gonoszok személyét? Ítéljetek a szegénynek, az elnyomottnak és nyomorultnak adjatok igazságot. Mentsétek meg a szegényt, és a szűkölködőt a gonoszok kezéből szabadítsátok ki.” Sajnos azonban az emberek nem hallgatnak erre, azért folytatódik így a zsoltár (82:5): „Nem tudnak, nem értenek, sötétségben járnak”, ami azt jelenti, hogy nem látják az igazságot, hanem egyedül a hatalmasokat nézik, akármilyen gonoszok is azok, a szegényt pedig akkor sem veszik észre, ha még olyan igazak is.

XXX. Lám mennyi jót tehet az ember ezen a téren is. Hiszen a hatalmasok, gazdagok és barátaik legnagyobb része erőszakos sérelmeket követnek el az egyszerű, szegény emberek és ellenfeleikkel szemben és ez a jogtalan elnyomás annál nagyobb, minél magasabb rangú valaki. Ha azonban nem is áll hatalmunkban, hogy a jogtalanságot megszüntessük és az igazságot megvédjük, akkor legalább álljunk az igazság oldalára és hirdessük azt bátran, nem törődve azzal, hogy tesszik-e a gazdagoknak, vagy sem?!

Mert ugyan mit használna az embernek, ha mindenféle jót tenne, Rómába és a szent helyekre futkosna, a bűcsút megszervezné, templomokat építené és kolostorokat alapítana. Isten nevével és dicsőségével szemben pedig megmaradna vétkes tartozása, mivel azt hallgatagon elhanyagolta, mivel vagyonát, saját dicsőségét és népszerűségét többre becsülte, mint az igazságot, (amely tulajdonképpen Isten neve és dicsősége)? Erre pedig a mindennapi életben a magunk körében állandóan kínálkozik alkalom, úgy hogy nem is kell messze mennünk és keresnünk a jó cselekedetre való alkalmat. És ha azt látjuk, hogy az emberek milyen könnyen átsiklanak e felett, akkor a prófétával együtt fel kell kiáltanunk: „Omnis

homo mendax", (Zsolt. 116:11.): „Minden ember hazug”. A tulajdonképpeni igazi jó cselekedetekkel nem törődnek, e helyett apró-cseprő dolgokkal szépítgetik magukat, mégis kegyesek akarnak lenni és békés nyugalommal akarnak a mennybe szállni.

Felveted talán, hogy miért nem védi meg maga a mindenható Isten az igazságot? Igen, ő meg tudja ezt tenni, de mégsem akarja egyedül megtenni, mert ő azt akarja, hogy mi vele együtt munkálkodjunk; és azzal tisztel meg bennünket, hogy velünk és általunk viszi véghez nagy művét. S ha mi ezt a kiváltságot nem is vesszük figyelembe, ő akkor is diadalra viszi ügyét és megsegíti a szegényt. Azokat pedig, akik megvetették az ő felkínálta kiváltságot, s nem munkálkodtak vele együtt, azokat mint jogtipró cimborákat a jogtiprókkal együtt elkárhoztatja. Egyedül nála van az üdvösség; s ő mégis abban a kiváltságban akar részesedni, hogy az üdvösségnek vele együtt mi is részesei legyünk. Továbbá, ha Isten nem védené az elnyomottat, akkor hiábavalók lennének számunkra az ő parancsolatai, mert akkor semmi indítékunk sem volna e parancsolatok megtartására és senki sem tenné kockára önmagát a legfőbb jóért, Istenért és az ő nevéért.

3. Vessünk véget az egyházi hatalom visszaéléseinek.

XXXI. Ez a parancsolat azt is megköveteli, hogy küzdjünk minden hamis eretnek tévtan ellen, a lelki hatalommal való visszaélés ellen. Ez már jóval nehezebb dolog, mert a lelki hatalom ilyen birtokosai éppen Isten nevével küzdenek Isten neve ellen. Veszedelmes dolog szembeszállni velük, mert ők az istenfélelem látszatát keltve azt hirdetik, hogy aki velük szembeszáll, Istennek és az ő szentjeinek áll ellent. Magukat Isten helytartóinak tartják és azt hirdetik, hogy róluk mondta Krisztus: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg”. (Lk. 10:16.) Erre hivatkozva elbizakodottan, szinte arcátlanul beszélnek és tesznek, amit csak akarnak; átkozódnak, rabolnak, gyilkolnak és tetszésük szerint korlátlanul gazemberkednek. Krisztus azonban a lelki hatalom birtokosairól nem azt mondta, hogy követnünk kell minden szavukat és cselekedetüket, hanem csak azt, hogy akkor kövessük őket, ha az ő igéjét, az evangéliumot hirdetik, amikor az ő cselekedeteiket, nem pedig a magukét állítják eléünk követendő példaképpen. Hogyan tudjuk azt, hogy mikor kell kerülnünk az ő hazugságukat és bűneiket? Kell len-

nie egy szabálynak, egy mértéknek, amely meghatározza, hogy meddig engedhetünk nekik és meddig követhetjük őket. De ezt a szabályt, amely bennünket eligazít, nem ők, hanem Isten szabhatja csak meg, amint a 4. parancsolattal kapcsolatban hallani fogjuk majd.

Hogy a lelki életben a legtöbb „igehirdető” hamis tanokat hirdet és a lelki hatalommal visszaél, annak így kell lennie, mert ez csak alkalom számunkra, hogy a 2. parancsolatot betöltsük; ez pedig csak próbatétel, hogy az ilyen istenkáromlók-kal szemben mit teszünk meg Isten nevéért.

Oh, ha mi kegyes, istenfélő emberek volnánk, de sokszor hiába hirdetnék ki a hírnökök a pápai vagy püspöki átkot! Milyen erőtlének lennének a római mennydörgések! Hány prédikátornak el kellene némulnia, akit most kénytelen hallgatni a világ! Milyen kevés igehirdetőt lehetne találni a kereszténységben! Már amennyire általánosan elfogadottá vált, hogy amit csak hirdetnek, azt mindenkinek jónak kell tartania. Senki sem harcol Isten nevéért és dicsőségéért. Szerintem a mindennapi életben ez a leggyakoribb és legsúlyosabb bűn. Ezt azonban kevesen értik meg. De veszélyes is kikezdeni őket, mert Isten nevével és hatalmával ékeskednek. E tekintetben valósággal mesterek voltak a régi idők prófétái és az apostolok, különösen szent Pál; ők egyáltalán nem törődtek azzal, hogy ezt vagy azt a főpap, vagy annak legutolsó alantasa mondta-e, hogy Isten neve alatt, vagy a maga nevében cselekedett-e, számukra az volt a fontos, hogy a cselekedet mennyiben ellenkezik Isten törvényével, tekintet nélkül arra, hogy azt egy nagyfejű vagy egy kis tedd ide, tedd oda emberke mondotta-e; nem számított, hogy azt az Isten vagy az emberek neve alatt cselekedték-e. Ezért kellett nekik meghalniok. Erről ma nagyon sokat lehetne beszélni, mert ma sokkalta rosszabb a helyzet. Ezen felül még Péter, Pál és Krisztus nevével takaróznak, úgy hogy csúnyábban még sohasem leplezték a gyalázatot, mint azok, akik Jézus Krisztusnak a legszentebb, magasztos nevével takargatják a bűnt.

Isten szent nevével annyi visszaélés és káromlás történik, hogy az ember szinte megborxad az élettől. A lelki hatalom hordozói és a tanult emberek olyan durván bánnak Isten ügyével, hogy attól tartok, hogy — ha ez még sokáig így megy, — az ördögöt nyilvánosan fogjuk istenként imádni. A legfőbb ideje már annak, hogy Istenhez könyörödjünk az ő nevének

megszenteléséért. Ez azonban vért kíván, s kell, hogy azok, akiket a vértanúk vére mentett meg, akik a vértanúk örökösei, azok maguk is vértanúkká legyenek. Erről azonban más alkalommal többet mondok még.

HARMADIK PARANC SOLAT

Az ünnepnapot megszenteljed!

I. Az eddigiekből látjuk, hogy a 2. parancsolat mennyi alkalmat adott a jó cselekedetekre. De ezek is mind rosszak, ha nem az Istenbe vetett hitben és bizodalomban mennek végbe. Íme, amíg teljesen haszontalan dolgokkal foglalkozunk, mennyi alkalmat ad a 2. parancsolat az igazi jó cselekedetekre!

A) Az első cselekedet: az istentiszteleten való részvétel.

Most következik a 3. parancsolat „Az ünnepnapot megszenteljed!” Az első parancsolat arról szól, hogy gondolatban, a 2. arról, hogy beszédünkben hogyan viselkedjünk Istennel szemben, a 3. parancsolat pedig azt mutatja meg, hogy milyen cselekedetekkel tartozunk Istennek. E három parancsolat van Mózes első kőtábláján, az úgynevezett jobb táblán; ezek szabályozzák az embernek Istenhez való viszonyát, ezt nevezik jobboldali ügyeknek, — amikor is Isten közvetlenül áll az emberrel szemben, és az ember Isten előtt áll.

Ennek a parancsolatnak az első követelése a külsőleg és szellemileg megnyilvánuló istentisztelet, mint például ünnepnapokon való mise* és prédikáció hallgatás. Ez a parancsolat látszólag kevés tennivalót követel, de ha azokat nem Isten kegyelmébe vetett bizodalomban és hitben végezzük, akkor nem érnek semmit, amint már fentebb is mondtuk. Ebből a szempontból jó volna, ha a szent napok számát csökkentenék, mert manapság azokon sokkalta gonoszabb dolgokat művelnek (amilyenek például a henyélés, mértéktelen evés-ivás, szerencsejátékok és más bűnök), mint hétköznapiokon. A misét és prédikációt is csak meghallgatják, anélkül azonban, hogy az meglátszanék rajtuk (életükön), és az imádságot is hit nélkül csak elhadarják. Szinte belegyökerezett már a köztudatba az a felfogás, hogy elég a misét végignézni, a prédikációt meghallgatni és az imádságot csak eldarálni; minden elmélyedés nélkül átsiklanak ezeken és eszükbe sem jut, hogy a miséből valamit is befogadjanak a szívükbe, hogy a prédi-

*Jegyzet: Luther a „mise”-szó alatt a liturgikus úrvacsorai istentiszteletet érti; nem a katolikus misét.

kációt megszívlevél, abból valamit is tanuljanak és hogy az imádságban valamit is kérjenek, vagy valamiért is könyörögjenek. A püspökök, papok és hivatásos igehirdetők felelősek ezért, mert nem tanították meg a népet arra, hogy hogyan kell a misét és az igehirdetést hallgatni és hogy hogyan kell helyesen imádkozni. Erről a három dologról lesz szó a következőkben.

1. A mise és az igehirdetés.

II. Fontos, hogy a misén szívvel-lélekkel vegyünk részt; ezt azonban csak akkor tehetjük meg, ha szívünkben tevékeny hit él. Idéznünk kell az Úrvacsora szereztetési igéit: „Mikor pedig evének, vevé Jézus a kenyeret és hálákat adván, megtöré és adá a tanítványoknak, és monda: Vegyétek, egyétek; ez az én testem. És vevén a poharat, és hálákat adván, adá azoknak ezt mondván: Igyatok ebből mindnyájan; mert ez az én vérem, az új szövetségnek vére, amely sokakért kiöntatik bűnöknek bocsánatára”. (Mt. 26:26—28.) Krisztus ezekkel a szavakkal halála emlékünnepének rendelte a szent vacsorát, amelyet a kereszténységnek naponként meg kell ismételnie; ehhez egy fenséges, drága testámentumot csatolt, amelyben nem pénzt, jövedelmet, vagy múltó vagyont hagyott ránk örökségül, hanem az örök élet elnyerésére: bűnöknek bocsánatát, kegyelmet, irgalmat, hogy mindazok, akik az ő halálának emlékünnepén részt vesznek, azok az ő testámentumában is részesüljenek. Ő maga azért halt meg, hogy az ő testámentuma érvényessé és visszavonhatatlanná váljék*. A végrendelet és pecsét helyett tanúbizonyságul a maga testét és vérért hagyta ránk a kenyér és a bor képében.

Nagyon fontos az, hogy az ember teljesítse itt ennek a parancsolatnak első követelményét. Higgyen teljes bizonyossággal ebben az Igében (testámentumban), hogy kételkedésével meg ne hazudtolja Krisztust. Mert ha ott vagy a misén, de a gondolatod másutt kalandoz, vagy nem hiszed azt, hogy Krisztus ebben a testámentumban minden bűnöd bocsánatát hagyta rád és adta neked, akkor ugyanott tartasz, mintha azt mondanád: „Nem tudom, vagy nem hiszem, hogy ebben bűneim bocsánata adatott és hagyatott nekem”. Óh mennyi misét tartanak manapság a világon! De milyen kevesen vannak azok, akik hittel hallgatják a misét. Rettenetes istenkísértés ez.

*A végrendelet akkor válik érvényessé, ha az örökhagyó meghalt.

Azért csak az hallgatja lelki nyereséggel a misét, aki igaz bűnbánattal vágyódik az Isten kegyelmére és a bűntől való megszabadulásra; s ha ennek valami akadályja volna, akkor hárítsa el azt az illető a mise alatt, hogy szívében felébredjen e testamentum utáni vágy (régén ezért nem vehetett részt a misén nyilvános bűnöző).

Ez a testamentum örömmel tölti el a szívünket, Isten szeretetének a melegével árasztja el lelkünket, ha az igaz hit meg van bennünk. Ezért nevezték a misét görögül eucharistia-nak, ami magyarul hálaadást jelent, mert benne hálás szívvel mondunk köszönetet, dicséretet Istennek e vigaszt hozó, boldogító, üdvözítő testamentumáért, amint hálás az örökös is, aki jó barátjától ezer forintot, vagy még ennél is többet örökölt. Sajnos, gyakran Krisztus is úgy jár, mint a végrendelkező, aki testamentumában gazdagságot hagy az utódokra, de azok megfélemedeznek róla, megfélemedeznek a köszönetről és háláról. Ilyenek ma a miséink is; éppen csak megtartják azokat, anélkül azonban, hogy tudnánk annak értelmét, okát, vagy célját. Innen van az, hogy megfélemedezünk a szeretetteljes hálaadásról, dicséretéről és megmaradunk fásult megke-ményedettségünkben; innen van az is, hogy megelégszünk egy kis imádságelmorzsolással is. Erről majd máskor bővebben.

III. A prédikációnak is csak az lehet a célja, hogy ezt a testamentumot hirdesse. Igen ám, de hogyan hallgathatja valaki, ha senki sem hirdeti? Hiszen azok sincsenek vele tisztában, akik pedig hivatottak annak hirdetésére. Azért kalandoznak el ezután a prédikációban a mesék országába, Krisztusról pedig megfélemedeznek. Valahogyan úgy járunk itt, mint a II. Kir. 7:19-ben szereplő ember: látjuk is kincsünket, de nem élvezhetjük azt. Prédik. 6:2 is azt mondja erről: „Mikor valakinek az Isten ad gazdagságot és nem engedi, hogy éljen azaz, ez hiábavalóság és gonosz nyavalya”. Mi is rengeteg misét láttunk anélkül, hogy tudnók, mi is a mise: testamentum, vagy közönyös cselekmény csupán? Úgy teszünk, mintha a mise valami emberi jó cselekedet lenne. Istenem, milyen elvakultak vagyunk! Ott ellenben, ahol ezt a testamentumot tisztán és igazán hirdetik, ott meg kell ragadnunk minden alkalmat annak hallgatására, és befogadására, megtartására, hogy a jelen, múlt és jövő bűnök kísértése ellen hitünket megerősítse. Íme a Krisztus csak ezt az egyetlen egy ceremó-

niát vagy szertartást* rendelte el, hogy ezzel egybegyűjtse, egybekapcsolja a kereszténységet egy szent közösségbe. Ez nem közönséges, üres ceremónia, mert Krisztus felbecsülhetetlen drága kincset rejtett el benne azok számára, akik az ő testamentumában hisznek.

A prédikációnak az a célja, hogy felébressze bennünk a bűnbánatot és az Úr szent vacsorája utáni vágyat. Azért nagy bünt követ el az, aki elmulasztja az evangélium hallgatását, és visszautasítja a szent vacsorára való meghívást. De még ennél is sokkalta nagyobb bűn az, ha valaki az evangélium hirdetését mulasztja el, — miatta így sokan elkárhoznak, akik pedig az ígét szíves örömet hallgatták volna; — mert Krisztus Urunk szigorúan megparancsolta, hogy hirdessék az ő evangéliumát és testamentumát. Krisztus rendelése egybekapcsolja a misével az evangélium hirdetését, amint I. Kor. 11:25. mondja: „Az én emlékezetemre”, és I. Kor. 11:26.: „... az Úrnak halálát hirdessétek”. Ezért rettenetes manapság püspököknek, papnak, igehirdetőnek lenni, mert ma már egy sem ismeri ezt az Ígét (testamentumot); nem szólva arról, hogy ők tudatában vannak annak, hogy nekik ezt hirdetniük kellene. Pedig ez a legmagasztosabb és egyetlen kötelességünk! Hogyan adnak majd egykor számot a reájuk bízott lelkekről, akik azért kárhoznak el, mert szűkölködtek ilyen igehirdetés nélkül!

2. Az imádkozásról. A hívő imádságot meghallgatja Isten.

IV. Az imádkozásban ne az legyen a fontos, hogy minél hosszabban imádkozzunk, vagy hogy minél több gyöngyszemet számolgassunk a rózsafüzéren, amint az általában szokásban van, hanem vegyük számon kéréseinket és vágyakozva tárjuk azokat Isten elé; így gyakoroljuk Istenbe vetett hitünket és bizodalmunkat, hogy meghallgattatásunkban nem kételkedünk. Szent Bernát is erre tanítja szerzetes társait, amikor azt mondja: „Kedves testvéreim, sohase tartsátok hiábavalónak a ti imádságotokat; bizony mondom néktek, mielőtt szavaitokat befejeznétek, a ti imádságotok már feljegyztetett a mennyben; legyetek teljes bizalommal Isten iránt, hogy ő teljesíti kéréseiteket, ha pedig nem, akkor bizonyosan nem vált volna javatokra annak teljesítése”. Az imádság tehát a hitnek különös gyakorlása, mert Isten a hit kedvéért

*T. i. az úrvacsorát.

adja meg azt, amit kértünk, vagy a kért dolgoknál is többet ad nekünk. Szent Jakab is azt mondja nekünk: „De kérje hitel, semmit sem kételkedvén; mert ne vélje az ilyen ember, hogy kaphat valamit az Úrtól”. (Jak. 1:6—7.) Ez a szentírási hely világosan ígér és megtagad: aki nem bíz, az nem kap semmit, kérése nem teljesezik és kárpótlást sem nyer.

Krisztus maga is azt mondta a bizodalmas hit ébresztésére (Mk. 11:24.): „Azért mondom néktek, amit könyörgésetekben kértetek, higgyétek, hogy megnyeritek és meglészen néktek; keressetek és találtok; zörgessetek és megnyitattik néktek. Mert aki kér, mind kap; és aki keres, talál; és a zörgetőnek megnyitattik. Melyik atya az közületek, akitől a fia kenyeret kér, és ő talán követ ad neki? vagy ha halat, vajon a hal helyett kígyót ad-e neki? vagy ha tojást kér, vajon skorpiót ad-e neki? Ha azért ti, gonosz létekre tudtok ati fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti menynevei Atyátok Szentlelket azoknak, akik tőle kérik.”

V. Vajon van-e annyira kemény, megkövesedett szív, hogy ezek a mélységes ígék ne indítanak azt buzgó imádságra? De hány imádságot kellene megreformálni, ha ezeket az ígéket alkalmaznók az imádságra! Hiszen mostanában, a kolostorok-
get imádkoznak és énekelnek a templomokban, a kolostorokban, de miért van az, hogy a legcsekélyebb javulás sem észlelhető, sőt a helyzet még rosszabbodik? Az eredménytelen imádkozásnak egyetlen oka az, amire szent Jakab mutat rá (Jak. 4:3.): „Kéritek, de nem kapjátok, mert nem jól kéritek”. Mert a hit és bizodalom nélküli imádkozás üres szófecsérlés csak, az ember számára pedig terhes munka. Az ilyen imádságra az ember legfeljebb mulandó javakat kap, de ez nem gyógyítja meg és nem gazdagítja a lelkét; sőt az ilyen imádkozás egyenesen kárára is van az embernek, mert elvakulttá teszi. Ha az ember minden belső vágy és Istenbe vetett bizodalom nélkül csak elhadarja az imádságot, az ilyen hitetlen fecsegés lassan megrögzött szokássá válik; s ez a megátalkodott szokás az élő hitnek és az igaz imádságnak legveszedelmesebb ellensége.

a) A meghallgattatás idejét, módját bízuk Istenre.

Ennek alapján világos, hogy csak az imádkozik helyesen, aki nem kételkedik kérésének meghallgattatásában, annak teljesezésében, még akkor sem, ha nem is kapja meg éppen azt,

amit kért. Tárjuk fel Isten előtt a mi bajunkat, de a segítségnek a mértékét, módját, célját és helyét ne írjuk elő Néki. Azt bizzuk csak őrá, hátha ő valami mást, valami jobbat akar nekünk adni annál, amit kértünk. Mert szent Pál is azt mondja, hogy sokszor azt, amit kérnünk kell, nem tudjuk úgy kérni, amint kellene (Róm. 8:26.); Isten pedig feljebb ad, hogynem mint elgondoljuk (Ef. 3:20.).

Ha tehát imádkozunk, sohase kételkedjünk a meghallgatásban; a teljesedés helyét, idejét, módját és célját pedig bizzuk nyugodtan Istenre, ő majd elvégzi azt jól. Akik így imádkoznak, azok Istennek igaz imádói, azok imádják őt lélekben és igazságban (Ján. 4:24.); mert aki nem hisz az imádság meghallgattatásában, az hitetlenségében balra tér el a 3. parancsolattól. Akik pedig célt tűznek ki Istennek, azok jobbfelé térnek el a parancsolattól, mert kísértik az Istent. Ezért parancsolta meg Isten (V. Móz. 5:32.), hogy ne térjünk el az Ő parancsolataitól se jobbra, se balra, ami azt jelenti, hogy ne vétkezzünk ellene se az ő megkísértésével, se pedig hitetlenséggel. Maradjunk meg hittel az igaz úton, bízunk öbenne, és ne tűzzünk ki célt neki.

b) Az imádkozás alkalom a hit gyakorlására.

VI. Látjuk tehát, hogy a 2. és 3. parancsolat az első parancsolatnak, — a hit, bizodalom, remény és szeretetnek — gyakorlására szolgál. Minden parancsolatban az első parancsolatnak kell lennie az irányadónak és minden cselekedet lelkének és életének a hitnek kell lennie; mert hit nélkül, amint már mondtuk, egy cselekedet sem lehet jó.

Ha azonban azt kérdezed: „Hogyan teljesítem ezt, ha nem tudok hinni imádságom meghallgattatásában és teljesítésében?” Felelet: éppen azért rendeltetett a hit és a többi jó cselekedet mind, hogy beláthasd tehetetlenségedet és gyarlóságodat. Ha azt tapasztalod, hogy nem tudsz hinni, és jót cselekedni, akkor valld be azt alázatosan Isten előtt; kezd el ezzel a pislákoló hittel és erősítsd azt a mindennapi életben való gyakorlással napról-napra. Mert minden ember gyenge a hitben; hiszen az evangéliumok tanúsága szerint még a szent apostolok is, mindenek előtt Péter, gyengék voltak a hitben: ők maguk kérik Krisztust (Lk. 17:5.): „Növeljed a mi hitünket”; Krisztus pedig gyakran feddi őket kishitőségükért (Mt. 6:30; 8:26; 14:31; 16:8.).

Azért ha azt tapasztalod, hogy imádságodban és cselekedeteidben nem tudsz olyan erősen hinni, mint ahogyan szeretnél, akkor nem kell minden reményt feladva kétségbeesned; inkább adj hálát Istennek azért, hogy megmutatta neked gyengeségedet, mert Isten gyengeségeddel tanít és figyelmeztet, hogy milyen nagy szükség van a hitben való gyarapodásra és erősödéstre. Óh hány olyan ember van, aki rengeteg imádságot elhadar, énekel, forgatja az olvasót, végzi „jó cselekedeteit”, magát szentnek tünteti fel, de annyira sohasem jut, hogy egyszer önvizsgálatot tartson a legfőbb cselekedet: a hit szempontjából. Így aztán önmagát csalja meg és másokat vezet félre, mert elvakultságában azt hiszi, hogy ez így teljesen rendben van; hitetlenül a maga cselekedetei homokjára épít, ahelyett, hogy bizodalmas erős hittel Isten kegyelmére és ígéreteire építene. Azért egész életünkben (bármeddig élünk is) szüntelenül törekedjünk arra, hogy az első parancsolat teljesítésében, vagyis a hitben gyarapodjunk. Juttassuk érvényre ezt a törekvésünket minden tettünkben és szenvedésünkben; mert hogy milyen nagy dolog az Istenben való bizodalom, azt csak az tudja, aki már megpróbálta azt az életben is megvalósítani.

VII. Íme, ha Isten nem is rendelt volna más jó cselekedetet az imádkozáson kívül, az imádkozás egymagában is nem adna-e elég alkalmat a hitnek teljes életünkben való gyakorlására? Régen a különféle szerzetesrendeket is főleg az imádkozásért alapították és voltak olyan szerzetesek, akik éjjelnappal szakadatlanul imádkoztak. A szüntelen való imádkozásra ráér minden keresztény ember, feltéve, hogy az ő imádsága *lelki imádság*. Azt jelenti ez, hogy az ember munkája közben is beszélgethet Istennel, az ő szívében feltárhatja előtte a maga és embertársai baját, kérheti az ő segítségét és ezekkel gyakorolhatja, erősítheti hitét. Erre gondol az Úr, amikor Lk. 18:1-ben azt mondja, hogy mindig imádkozni kell. Amikor pedig ezzel ellentétben Mt. 6:7-ben egyenesen tiltja a hosszadalmas, bőbeszédű imádságot, akkor ezzel csak a képzeteket korholja, nem azért, mintha a hosszabb fennhangon való imádkozás elvetendő volna, hanem azért, mert nem ez az igazi imádkozás; az ilyen imádkozást ugyanis nem lehet szüntelenül folytatni és a bensőséges hit nélkül semmit sem ér a csak szájjal való imádkozás. De ezt a külsőséges imádkozást is gyakorolnunk kell, a maga idejében, — amint azt megköveteli tőlünk ez a parancsolat is, — különösen a misén; de otthonunkban is, vagy a mezőn, vagy bárhol másutt

is, ha az imádság bensőséges, s a hit azt megkívánja. Az idő rövidsége miatt most nem szólhatunk erről többet, hiszen ez a kérdés a Mi Atyánkhoz tartozik hozzá, amely minden kérest és imádságot magában foglal.

3. Az imádkozásban legyünk állhatatosak.

VIII. Azok, akik szeretnék ismerni és cselekedni a jó cselekedeteket, próbálják meg csak ezt az egyet, az imádkozást hittel elvégezni; kell, hogy ismerjék az egyházi atyák véleményét, akik azt mondták, hogy az imádkozás a legnehezebb dolog. Igaz, hogy könnyű mormolni, legalábbis könnyűnek látszik; de belső komolysággal, mélységes áhítattal, azaz vágyódással és hittel elmondani az imádságot, — ami azt jelenti, hogy az ember érezze át szívében az imádság tartalmát és ne kételkedjék a meghallgattatásban, — ez nagy dolog az Isten előtt.

Az ilyen hívő imádság ellen teljes erejével küzd a gonosz; igyekszik elvenni az ember idejét, kedvét az imádkozástól, azon van, hogy megzavarja az imádság nyugalmát, sőt sok embert azzal ejt meg, hogy mi emberek nem vagyunk méltók arra, hogy a felséges Isten elé járuljunk kéréseinkkel. Ezzel annyira megzavarja az embert, hogy a végén már maga sem tudja, hogy komolyan veszi-e az imádságot, vagy beteljesedhet-e egyáltalában a kérése? Ilyen és ehhez hasonló gondolatokkal gyötri az embert. Nagyon jól tudja a Sátán, hogy mennyit használ az embernek a hívő imádság és mennyit árt öneki; azért igyekszik azt elhallgattatni.

Itt tehát résen kell állnia az embernek; nem kell azon töprengenie, hogy az ő személye és imádsága nem méltó Istenhez; semmiképpen sem szabad a maga méltó voltára bíznia magát, de méltatlansága miatt se hátráljon egy tapodtat se. Tartsa inkább szem előtt Isten parancsolatait és azokra hivatkozva mondja a Sátánnak: „A magam méltóságára nem építetek, de méltatlan voltom miatt sem csüggedek, csupán azért imádkozom és munkálkodom, mert Istennek ingyen való kegyelme minden méltatlan bűnösnek kegyelmet és meghallgatást ígért. De nemcsak hogy ezt ígérte, de a legszigorúbban meg is parancsolta, a kárhozat és kivettetés fenyegetésével, hogy öhozzá imádkozzunk, őbenne bízunk és mindent az ő kezéből vegyünk. És ha az isteni felség nem sokalta azt, hogy az ő méltatlan férgecskéit imádkozásra, bizalomra és bizoda-

lomra kötelezze, akkor hogyan sokalhatnám én — legyek bár méltatlan vagy méltó — ennek a felséges elkötelezésnek a teljesítését?” Így kell elbánnunk a Sátánnal; Isten parancsolataival kell elűznünk, akkor elhallgat, különben nem.

a) Minden ügyünket tárjuk fel Isten előtt.

IX. De milyen dolgokkal és szükségletekkel kell imádságban a mindenható Isten elé járulnunk, hogy azzal a hitet gyakoroljuk? Felelet először is a saját magunk bajait és személyes szükségleteit tárjuk fel amint Dávid mondja (Zst. 32:7): „Te vagy oltalmam, te mentesz meg veszedelemtől; végy körül engem a szabadulás örömeivel!” Továbbá (Zsolt. 142:2—3.): „Fennszóval hívom az Urat, fennszóval könyörgök az Úrhoz. kiöntöm előtte panaszomat, kitárom előtte nyomorúságomat.” Így kell a keresztyén embernek is feltárnia szükségleteit és bajait a misén; sírva, esedezve kell kiöntenie panaszát Isten előtt, mint mennyei Atya előtt, aki mindenkor kész segíteni. De ha nyomorúságodat és kísértéseidet nem ismered fel, akkor tudd meg, hogy a legveszedelmesebb állapotban vagy, mert az a legnagyobb kísértés, amikor annyira érzéketlen és megkeményedett szívé megátalkodott vagy, hogy még a kísértést sem veszed észre.

A tíz parancsolat a legjobb tükör nyomorúságod felismerésére, ez megmutatja nyomorúságaidat és bajaidat. Azért ha úgy találsz, hogy gyenge az Istenbe vetett hited, reményed és szereteted; hogy nem Istení tiszteled és dicsőítéd, hanem a magad dicsőségét keresed és népszerűségre vágyol; hogy nem szívesen hallgatod a misét és igehirdetést, az imádkozásra pedig lusta vagy (és e tekintetben nincsen tökéletes ember), akkor ezen fogyatkozásaidat súlyosabb bajnak kell tartanod minden testi, anyagi kárnál, becsületedet érintő sérelemnél, mert veszedelmesebbek ezek a halálos betegségnél és a halálnál is; tárd fel mindazt a te fogyatékoságodat Isten előtt teljes komolysággal, esdve kérd az ő segítségét és várd az ő segítségét azzal a bizonyos hittel, hogy imádságod meghallgatásra talált, hogy ő kegyelmesen megsegít. Folytasd azután az önvizsgálatot a második törvénytábla parancsolatai szerint és lásd meg, hogy milyen engedetlen voltál és vagy atyád, anyád és felsőséged iránt; milyen sokszor vétkeztél felebarátod ellen, haraggal, gyűlölettel, szidalommal, mennyire kísértett a paráznaság, felebarátoddal szembeni irigység és igazságtalanság szóval és cselekedettel egyaránt. Minden bizonnal azt fo-

god megállapítani, hogy nyomorult, szegény bűnös vagy, akinek van oka az önmaga feletti keserves könnyhullatásra.

b) Lelki nyomorúságunk nem lehet az imádkozás akadály.

X. Tudom, hogy nagyon sok balga ember van, aki bűnös volta miatt nem mer Istenhez fordulni, aki meg akarja várni azt az időt, amikor már büntől mentes lesz, mert azt hiszi, hogy Isten nem hallgatja meg a bűnös embert. A hamis igehirdetők vezetik így félre, mert nem az Isten kegyelmébe vetett hitet és bizodalmat hangsúlyozzák, hanem a maguk cselekedeteit.

Oh, te szerencsétlen ember, ha eltörik a lábad, vagy halálos veszedelembbe kerül a tested, akkor azonnal segítségül hívd az Istent, vagy egy szentet és nem vársz addig, amíg a lábad begyógyul, vagy a veszély elmúlik. Ilyenkor nem hiszed azt balgatagon, hogy Isten a törött lábúakat, vagy a halálos veszedelemben levőket nem hallgatja meg, sőt úgy gondold, hogy minél nagyobb veszedelemben forogsz, Isten annál biztosabban meghallgat. Miért vagy hát olyan balga akkor, amikor mérhetetlenül nagyobb veszedelem, az örök kárhozat fenyeget, hogy ne kérd előbb a hitet, reményt, szeretetet, alázatosságot, engedelmisséget, tisztaságot, szelídséget, békességet és igazságosságot, még mielőtt levetkeznéd a hitetlenséget, képtelenedet, hiúságot, engedetlenséget, paráznaságot?! Minél gyarlóbbnak érzed magadat e tekintetben, annál boldogabban kiálts az Úrhoz és imádkozzál.

Mennyire elvakultak vagyunk! Istenhez menekülünk testi bajunkkal és betegségünkkel, de elfutunk előle a lelki betegségekkel és nem is akarunk őhozzá fordulni addig, amíg meg nem gyógyultunk. Mintha csak a testnek és léleknek más-más istene volna, mintha a testnél sokkalta súlyosabb lelki betegséget magunk akarnók orvosolni! Ezt maga a Sátán sugallja és tanácsolja.

Te ne tégy így szeretett testvérem, hanem ha meg akarsz szabadulni bűneidtől, akkor ahelyett, hogy menekülnél Isten elől, fordulj őhozzá teljes bizodalommal és úgy kérd őt, mintha testi baj ért volna. Hiszen Isten nem ellensége a bűnösnek, csak a hitetlennek, aki nem akarja bűneit elismerni, megvallani, aki nem Istennél keresi a segítséget, hanem elbizakodottan a maga erejével akar megtisztulni, aki nem érzi, hogy rá

van szorulva a kegyelemre; aki nem akarja az Urat Istennek elismerni, aki mindenkinek ingyen ad anélkül, hogy valami ellenszolgáltatást is várna.

4. A közösségi imáról.

XI. Az eddig elmondottak a magunkért való imádkozásról és az imádkozásról általában szóltak. Ennél azonban sokkal jobb és nagyszerűbb az az imádság, amelyet ez a parnacsolat megkíván, amelyben az egész keresztyénységért, minden emberért, ellenségért és jó barátért egyaránt, de különösen is a lelkeszi vagy püspöki hivatal viselőikért imádkozunk; ez valóságos ünnepnap cselekedet!

Ebben az értelemben írja szent Pál az ő tanítványának, Timotheusnak (I. Tim. 2:1—3.): „Intelek azért mindenek előtt, hogy tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések, hálaadások minden emberekért, királyokért és minden méltóságban levőkért, hogy csendes és nyugodalmas életet éljünk, teljes istenfélelemmel és tisztességgel. Mert ez jó és kedves dolog a mi megtartó Istenünk előtt.” Hasonlóképpen parancsolta meg Jeremiás is Izrael népének, hogy könyörögjenek Babilon városáért és országaért, mert a város jóléte egyúttal az ő jólétüket is jelenti. (Jer. 29:7.) Báruk 1:11 is azt írja: „Imádkozzatok Babilon királyaért és az ő fiának életéért, hogy uralmuk alatt békében élhessünk.”

Ez a közös imádság a legerősebb; éppen ennek gyakorlására gyülekezünk egybe. Ezért nevezik a templomot az imádkozás házának is (És. 56:7.); mert az egybegyűlt sereg egy szívvel-lélekkel tárja Isten elé az emberiség nyomorúságát, az ő kegyelmét kérve. Ha az ilyen imádság hiányzik a miséből, akkor sokkal jobb volna a misét abbahagyni. Mert nagyon visszás dolog lenne az, ha összegyülekeznénk az imádság házában, amivel azt juttatnánk kifejezésre, hogy mi az egész közösségért akarunk imádkozni együttesen; imádságaink meg teljesen szétforgácsolódnának, mindenki csak magáért imádkoznék, nem törődve a másikkal és annak bajával. Hogyan lehetne az ilyen imádság mindenkire nézve hasznos és Isten előtt kedves? Nevezhetnők-e az ilyen imádságot ünnepi vagy közösségi cselekménynek? Így azonban csak azok tesznek, akik elmondogatják csak a maguk kicsinyes kéréseit, az egyik ezt, a másik meg azt kéri, de önző kérésein kívül semmi egyébbel nem törődik.

XII. A régi gyakorlatból még fennmaradt az ilyen közösségi imádságnak a nyoma abban, hogy a prédikáció és bűnvalás után a szószéken könyörögnek az egész kereszténységért. De ezzel nem szabad a dolgot elintézettnak vennünk, amint azt a mostani gyakorlat mutatja, ennek csak figyelmeztetnie kell arra, hogy a mise alatt mindig ezért kell imádkoznunk. Az igehirdetőnek is erre kell buzdítania, hogy méltóképpen megalázkodva könyöröghessünk, miután megelőzően figyelmeztetett bűnös voltunkra; ennek röviden kell végbemennie, hogy azután az egybegyűlt hívek, magukat Isten előtt bűnösnek vallva, hittel és komolysággal könyöröghessenek minden emberért.

Adná Isten, hogy valaha egy gyülekezet így imádkozva hallgatná a misét, hogy az egész nyájnak együttes kiáltása fel szállna Istenhez! Mennyi erő és áldás fakadna is az ilyen imádságból! Mi lenne hathatósabb szer a gonoszság szelleme ellen? Tehetünk-e eredményesebb dolgot a bűnösök megtéréséért és a kegyesek meghallgattatásáért?

Bizony a keresztény egyháznak hatalma és legbiztosabb védőfegyvere ez a közösségi imádság. Jól tudja ezt a Sátán, minden lehető el is követ ennek megakadályozására. Nem bánja ő, ha templomokat építünk, kolostorokat alapítunk, orgonálunk, énekelünk, forgatjuk az olvasónkat, misét hallgatunk és nagy pompával ünnepelek. Ezzel egyáltalán nem törődik, sőt igyekszik bennünket eljuttatni az önmagunkkal való melegegedettségre és megerősít abban a hiedelemben, hogy mi ezekkel a dolgokkal valami nagyszerűt vittünk véghez. Ellenben igyekszik elfojtani az erőteljes, gyümölcsöző, mindenkiért való imádságot. Az a célja, hogy az ilyen imádság a külsőséges dolgok mellett csak másodrendű legyen. Mert ott nincs neki többé ellenfele, ahol egyszer elhanyagolták ezt az imádságot. Ha azonban azt látja, hogy mi másokért imádkozunk, — tegyük ezt bár egy szalmafedeles kunyhóban, vagy akár egy kuckóban, — arra felüti a fejét, és jobban fél attól a kuckótól, mint a harangok zúgásától, vagy gyönyörű tornyoktól, vagy attól a templomtól, ahol nem így imádkoznak. Nem a gyülekezési hely és épület külsején. hanem a mindenkiért való legyőzhetetlen imádságon fordul meg minden.

XIII. Az ilyen közösségi imádságnak az erejét mutatja az, hogy Ábrahám az 5 városért — Sodoma, Gomora stb. — való könyörgésével elérte azt, hogy Isten megkegyelmezett volna nekik, ha csak 10 igaz embert, tehát városonként kettőt ta-

lált volna. Hát ha még egy egész gyülekezet kiáltana őszintén, teljes bizodalommal az Istenhez, mi mindent elérnének így! Jakab is azt mondja (5:16.): „Imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok, mert igen hasznos az igaznak buzgó könyörgése”. „Illés ember volt, — folytatja, Illés prófétát állítva elénk példaképpen — hozzánk hasonló természetű; és imádsággal kérte, hogy ne legyen eső, és nem volt eső a földön három esztendeig s hat hónapig; és ismét imádkozott, és az ég esőt adott és a föld megtermé az ő gyümölcsét.”

Nagyon sok szentirási hely s példa buzdít bennünket a komoly, hívő imádkozásra. Dávid azt mondja (Zsolt. 33:18.): „Ámde az Úr szemmel tartja az őt félőket, az ő kegyelmében bízókat.” Továbbá (Zsolt. 145:28.): „Közel van az Úr minden őt hívóhoz, mindenkire, aki hűséggel hívja őt.” Miért szúrja közbe ezt a szót: „hűséggel”? Azért, mert a csak szájjal való mormolás magában még nem imádság. Mit tegyen veled Isten, ha te az imádság alatt csak arra figyelsz, hogy mikor lesz már annak vége az imádságos könyvben és mikor telnek már le a kijelölt imádságok a rózsafüzéren? A végén aztán magad sem tudod megmondani, hogy tulajdonképpen miért is könnyögtél, imádságodban miről is volt szó; nem azért imádkoztál, mert az Isten elé tárva bajodat, sóvárogtál az Isten kegyelme után, hanem egyszerűen azért, mivel ennyi meg ennyi imádságot róttak ki rád és te azt el akartad végezni. Csoda-e hát, hogy a villám gyakran nem kíméli meg a templomokat sem, amikor mi az imádság házából gúnyt űzünk, mert tartalmatlan, léleknélküli szavainkat imádságnak nevezzük?!

Nekünk úgy kell tennünk, mint ahogyan azok tesznek, akik egy földi fejedelemtől akarnak kérni valamit; ők nem elégszenek meg azzal, hogy értelmetlenül elhadarják kérésüket, mert a fejedelem vagy bolondoknak nézné őket, vagy azt gondolná, hogy őt akarják kigúnyolni, — hanem értelmesen, gondosan megfogalmazva tárják fel előtte bajukat; ügyüket a fejedelem kegyeire bízák, abban a reményben, hogy kérésüket teljesíteni fogja. Ugyanígy kell nekünk is Istennel meghatározott dolgokról beszélgetnünk; szükségünket egyenként megnevezve, fel kell tárnunk; azokat az ő jóságára és kegyelmére kell bízunk minden kételkedés nélkül. Mert Isten azt ígérte, hogy ő az ilyen imádságot teljesíti, amit egyetlen egy földi fejedelem sem tett meg.

XIV. Nagyszerűen tudunk mi imádkozni, amikor testileg szenvedünk. Ha betegség gyötör, akkor egyre-másra segítségül hívjuk szent Kristófot, szent Borbálát, megfogadjuk, hogy elzarándokolunk Szentjakabba, vagy máshova; olyankor tudunk komolyan könyörögni, bízni és helyesen imádkozni. De ha a templomban misén veszünk részt, akkor olyanok vagyunk, mint a falon függő festett képek, nem tudjuk mit kérjünk, vagy miért panaszkodjunk; csörög ott a rózsafüzér, zörögnek az imádságos könyv lapjai, jár a száj, de ezen kívül semmi egyéb nem is történik.

5. Imádkozzunk a keresztyénség ügyéért.

Ha szeretnéd tudni, hogy mit kell kérned, miért kell panaszkodnod imádságodban, megtanít rá a tíz parancsolat és a Mi Atyánk. Vizsgáld meg nyitott szemmel magad, a keresztyénség és különösen a papok életét és meglátod, hogy mennyire megkevesbedett a hit, remény, szeretet, engedelmesség, tisztaság és minden erény és mennyire megsokasodott a bűnnek minden förtelmes fajtája, hogy milyen kevés a jó igehirdető és lelki vezető és hogy a vezetőszeretet mennyire magukhoz ragadták a gazfickók, éretlenek, bolondok és (az aszszonyi hivatásnak hátatfordított) nők. Meg fogod látni, hogy Isten kegyetlen haragjának elfordításáért keserves könnyek között kell könyörögni, esedezni az egész földtekén szüntelenül. Bizony, soha sem volt nagyobb szükség az imádkozásra, mint ma és mostantól fogva a világ végezetéig.

Ha ezek a siralmas állapotok nem indítanak keserves panasra, akkor társadalmi állásod, rangod, jó cselekedeted és imamormolásaid ellenére sincs benned egyetlen cseppnyi keresztyén vér sem, nincs rajtad egyetlen keresztyén vonás sem, még ha egyébként vallásosnak látszanál is. De meg van írva, hogy Istennek legnagyobb haragja és a keresztyénségnek leg súlyosabb helyzete az lesz, ha nem lesznek szószólói Isten előtt, amint És. sírva mondja (64:6.): „Nem volt, aki segítségül hívta volna nevedet, aki felsekkenne és beléd fogóznék, mert orcádat elrejtéd előlünk”. Továbbá Ezék. is (22:30.): „És keresék közülük valakit, aki falat falazna és állna a törésen én előmbe az országért, hogy el ne pusztítsam azt; de senkit nem találék. Ennek okáért kiöntöm haragomat reájuk, megemésztém őket búsulásom tűzével.” Ebből az igéből látjuk, hogy Isten akarata, hogy elébe állva, egymásért könyörögjünk az ő haragjának elfordulásáért. Mózesről is gyakran olvassuk

(II. Móz. 32:1; IV. Móz. 14:13; 21:7.), hogy elhárította Isten haragját Izráelről.

XV. De mi lesz azokkal, akik nemcsak, hogy nem törődnek a kereszténység bajával, érte imádkozva, hanem még gyönyörködve nevetnek azokon, akik a felebarát bűnei felett ítélkeznek, róla valótlan mende-mondákat terjesztenek (híresztelnek), és mégis betolakszanak szemtelenül a templomba, misét hallgatnak, imádságokat mormolnak, hogy jó keresztényeknek tűnjenek fel önmaguk és az emberek előtt? Ha azokért, akiket megrágalmaznak, kinevetnek és megítélnék az ilyenek, imádkoznunk kell, úgy azokért, a rágalmazókért kétszeresen kell imádkoznunk. Az Írásban ezeknek a példaképe a Krisztus balján levő lator, aki kínos szenvedése és gyötrődése között is káromolta a Krisztust és mindazokat, akik Krisztust a kereszten szidalmazták, holott éppen akkor kellett volna nekik a leginkább segítségére sietniök.

Istenem, milyen vakok és fejvesztettek vagyunk mi keresztények! Mikor szűnik már meg haragod, Mennyei Atyánk? A mi érzéki mivoltunk az oka annak, hogy gúnyolódunk és ítélkezünk a kereszténység baja felett, amelynek megszűnéséért könyörögnünk kellene a misén, a templomban. A kereszténység óriási veszteségének tartjuk, ha a török városokat, vidékeket és templomokat perzsel fel és elhurcolja a lakosságot; panaszt emelünk ilyenkor és kérjük a királyt, meg a fejedelmet, hogy vegyék fel a harcot vele. Ha azonban a hit lanyhul, a szeretet elhidegül, Isten ígéje háttérbe szorul és felülkerekedik a bűn, akkor senkinek sem jut eszébe a harc. Sőt a pápa, püspök, főpásztor és papok, — akiknek a sokkalta veszedelmesebb lelki török elleni harcban fejedelmeknek, fővezéreknek kellene lenniök, — ők a vezérei a pokoli, török hadaknak,* éppen úgy, ahogyan Júdás vezette a zsidókat Krisztus elfogatásakor. Krisztus elfogatásakor a kezdeményező lépésnél egy apostolra, egy püspökre, egy főpapra, egy előjáróra volt szükség. A kereszténységet is igazán azok tehetik tönkre, akiknek oltalmazniuk kellene azt. A törököt fel tudnák falni izzó gyűlöletükben, ugyanakkor pedig otthon ők maguk gyújtják meg a házat, a juhok aklát s nem bánják, ha az egész nyáj a lángok martalékává lesz is; nem törődnek a bozótban leسلkedő farkassal sem. De megérdemeltük ezt, mert hálátlanok voltunk a végtelen kegyelemmel szemben, amelyet Krisztus

*Jegyzet: t. i. a bűnnek.

szerzett meg nekünk drága vérével, gyötrelmes szenvedésével és keserű halálával.

XVI. Álljanak hát elő azok a tétlenek, akik nem tudják, hogyan cselekedjenek jól! Álljanak elő azok, akik ide-oda, hol Rómába, meg Szentjakabba futkosnak! Csak ezt az egy parancsolatot próbálják megvalósítani: a felebarát gyarló, bűnös voltát látva, érezzenek együtt vele, őszinte részvétellel tárják az Isten elé és könyörögjenek érte. Ugyanezt tegyék meg a kereszténységért, különösen annak tévelygő és rettentően züllött vezetőiért, akikkel Isten olyan kegyetlenül büntet és osztoroz bennünket.

Ha ezt megteszed, akkor tudd meg, hogy nem csak a török, de a Sátán és pokol elleni harcnak egyik legjobb, legvitézesebb fejedelme vagy. De ha ezt nem teszed meg, ha felebarátod bajával nem törödsz, vétkezve ezzel a szeretet ellen, akkor hiába is tennéd meg a szentek csodáit, hiába fojtanál meg minden törököt, mindaz nem menthetne meg téged. Mert Krisztus az ítélet napján nem azt fogja tőled megkérdezni, hogy mennyit imádkoztál, böjtöltél, zárandokoltál a magad érdekében, hanem azt, hogy felebarátoddal, akár a legkisebb testvéreddel is mennyi jót tettél (Mt. 25:31). De ma még a legalacsonyabb sorsúak között is sokkal több a lelki beteg — akik a bűn rabságában, szorongatásában vannak és lelki javak nélkül szűkölködnek —, mint a testileg betegek.

Azért hát légy résen: a magunk választotta „jó cselekedetek” félrevezetnek bennünket, mert azokkal önző módon csak önmegváltásunkat akarjuk elérni; ezzel szemben Isten parancsolatai felebarátainkat állítják elénk, hogy azok javára és üdvösségére munkálkodjunk. Krisztus is a kereszten sokkal inkább másokért imádkozott, mint önmagáért, amikor azt mondta (Lk. 23:34): „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek”. Így kell nekünk is egymásért imádkoznunk. Ebből láthatod, hogy micsoda gonosz és teljesen ferde gondolkodású népség az, amely a felebarátot rágalmazza, elítéli és megveti; gyalázzák azokat, akikért imádkozniok kellene.

És e tekintetben éppen azok a legvétkesebbek, akik a maguk érdekében fáradoznak „jó cselekedetekkel”, akik mindenkit elkápráztatnak s valósággal földöntúli lényként akarnak tündökölni az emberek előtt.

B) Második jó cselekedet: a lelki ünneplés.

XVII. Lelki értelemben ez a parancsolat sokkal nagyobb cselekedetet foglal magában; amelyben az ember egész lényével (existenciájával) érdekelve van. Tudnunk kell azt, hogy a héber „sabbat” magyarul annyit jelent: „ünnap”, „nyugalom”. Mivel Isten a 7. napon megpihent „... megszűnt minden munkájától, amelyet teremtve szerzett vala”, (I. Móz. 2:3.), azért megparancsolta, hogy mi is ünnepeljük meg a 7-ik napot és a 6 napon át végzett munka után pihenjünk meg. A mi sabbatunk a vasárnap, a többi munkanap (hétköznapi); a vasárnap neve: ünnepnapi, vagy szent nap, vagy nyugalom napja. Adná Isten, hogy a kereszténységben a vasárnap lenne az egyetlen ünnepnapi, hogy Mária és a szentek ünnepeit* mind vasárnap ünnepelelnénk meg! Mennyi gonosz bűnnek elejét vehetnők azzal, ha az emberek hétköznapi dolgoznának; akkor az országok sem lennének olyan szegények és lerongyolódottak. Most azonban valószínű csapás rajtunk a sok ünnepnapi, ami testnek, léleknek és vagyonnak egyaránt romlására van. Erről még nagyon sokat beszélhetnénk.

Ez a pihenés, vagy a munkától való tartózkodás kétféle: testi és lelki; azért kétféleképpen kell értenünk ezt a parancsolatot is.

A testi ünneplés, amint már fentebb mondtuk, azt jelenti, hogy félbehagyjuk foglalkozásunkat és munkánkat, hogy egybegyűlhessünk a templomban istentiszteletre, Isten ígéjének hallgatására és közös buzgó imádkozásra. Persze ez csak testi ünneplés, amelyet Isten a kereszténység számára nem is rendelt el, amint az apostol Kol. 2:16-ban mondja: „Senki ne kötelezzon titeket valamilyen ünnepre”, mert azok egykor csak jelképek voltak. Most azonban, hogy az igazság a maga teljességében megjelent, mindennapi ünnepnapi (amint És. 66:23. mondja: Egyik ünnepnapi a másik után következik”, s viszont minden nap hétköznapi. Mindenesetre szükséges ez az ünneplés és a kereszténység el is rendelte ezt a laikusok és a munkások miatt; hogy ők is foglalkozhassanak Isten ígéjével; hiszen a papok, lelkészek, amint látjuk, naponként miséznek, óránként imádkoznak és állandóan olvassák, hallgatják és tanulmányozzák Isten ígéjét; ezért mentették fel őket a munka alól és gondoskodtak róluk a tizeddel. Ők mindenkor ünnepelelnek, és az

* Jegyzet: A vasárnapon kívül renegeteg ünnepet tartottak Luther korában.

ünnepnapi cselekedeteit végzik; nincsen hétköznapijuk, mert minden napjuk egyforma. De ha mi teljesen tökéletesek lennénk és az evangéliumot ismernénk, akkor minden nap tetszésünk szerint dolgozhatnánk, ünnepelhetnénk, amikor csak jól esnék, mert az ünnepra csak azért van szükség és csakis azért rendelték azokat, hogy foglalkozunk Isten igéjével és imádkozunk.

A lelki ünneplés, amit Isten ezzel a parancsolatával mindenekelőtt elrendelt, azt jelenti, hogy ne csak foglalkozásunkat és munkánkat hagyjuk félbe, de engedjük is, hogy Isten munkálkodjék bennünk, és semmit se tegyünk a magunk erejével. Hogyan lehetséges ez? Ime: a bűn megrontotta emberben nagy a bűnre való hajlam, és az ember szíve indulata az Írás szerint (I. Móz. 8:21.) mindenkor kész a gonoszra, vagyis gögre, engedtlenségre, haragra, gyűlöletre, fősévénységre, tisztátalanságra stb.; hozzá még az ember cselekedeteiben és mindenben inkább a maga hasznát, dicsőségét és akaratának érvényesülését keresi, mint Istenét és felebarátjáért. Ezért minden szava, cselekedete és egész élete gonosz és istentelen.

Minden bűnnek és gonoszságnak el kell pusztulnia, hogy Isten munkálkodhassék és élhessen az emberben. Szükséges, hogy minden gondolatunktól, szavunktól és cselekedetunktől megszűnjünk, hogy (amint Pál Gal. 2:20-ban mondja) éljünk többé ne mi, hanem Krisztus éljen, működjék és szóljon mibennünk.

De ez bizony nem érhető el könnyűszerrel, hanem csak szenvedések árán, testünk meggyötrésével. Test és lélek áll itt harcban egymással; a lélek a harag, a kény és hiúság ellen küzd; míg a test élvezetre, kényelemre és tiszteletvágyra törekszik. Erről mondja szent Pál (Gal. 5:24.): „Akik pedig Krisztuséi, a testet megfeszítették indulataival és kívánságaival együtt”. Ebből következik a jó cselekedet: böjtölés, virrasztás és munka, amiről egyesek olyan sokat beszélnek és írnak, anélkül azonban, hogy tudnák annak okát, vagy célját. Ezért tárgyaljuk mi is ezeket.

1. Isten legyen úr mibennünk.

A test vágyait fojtsuk el.

XVIII. Maga az ünneplés, amikor megszűnünk a munkától és egyedül Isten munkálkodik bennünk, kétféleképpen jön lét-

re: úgy, hogy egyrészt mi magunk gyakoroljuk azt, másrészt pedig azzal, hogy mások kényszerítenek annak gyakorlására.

A magunk gyakorlásában határozottaknak és fegyelmezeteknek kell lennünk. Mihelyt észrevesszük, hogy a test, az értelem, vagy az akarat, vagy gondolataink kísértének bennünket, azonnal álljunk ellent és ne engedjünk a kísértésnek, amint Sirák mondja (18:30): „Vágyaidat ne kövesd”. Vagy amint V. Móz. 12:8 is mondja: „Ne cselekedjete ott mind aszerint, amint jónak látszik neki”. Naponként kell imádkoznunk Dávid imádságait (Zsolt. 119:35, 37.): „Vezérelj a te parancsolataidnak útján, óh Uram, és ne engedd, hogy a magam útján járjak”, vagy más hasonló imádságot, amelyek egybefoglalva így hangzanak: „Jöjjön el a te országod”.

Ugyanis sokféle vágy él bennünk és vágyaink a gonosz sugalmazása közben olyan alattomosak, fürgék és erősek, hogy képtelenek vagyunk magunk felett uralkodni és a magunk útján járni. Önerőnket félretéve, Isten vezetésére kell bízunk magunkat. Ne bízunk a saját értelmünkben, amint Jeremiás mondja (10:23.): „Tudom Uram, hogy az embernek nincs hatalmában az ő útja.” Ezt mutatja Izrael fiainak pusztai vándorlása, amikor nem volt sem ételük, sem italuk, még útjuk sem, vagy menedékük, de Isten előttük járt nappal felhőoszlopban, éjjel pedig tűzoszlopban (II. Móz. 13:2.), az égből hulló kenyérrel táplálta őket (II. Móz. 16:4.) és megóvta ruháikat, saruikat a kopástól (V. Móz. 29:5.), amint azt Mózes könyveiben olvasunk. Azért kérjük Istentől: „Jöjjön el a te országod, hogy te vezérelj bennünket, ne pedig mi magunkat”, mert ránk nézve az a legveszedelmesebb, ha a saját eszünk és saját akaratunk szerint járunk. A magunk cselekedeteitől való megpihenést azal gyakorolhatjuk leginkább és Isten is azzal végezheti el bennünk a legmagasztosabb munkáját, ha értelmünket és akaratunkat félretéve ünnepelünk és magunkat mindenben, különösen is lelki dolgokban, Istenre bízunk.

XIX. Azután következnek a test gyakorlatai; a test bűnös, kéjes vágyát böjtöléssel, virrasztással és munkával kell megfékeznünk és elfojtanunk, hogy nyugodtan ünnepelhessünk. Ezért tanítjuk mi, hogy miért és mennyit kell böjtölnünk.

Sajnos, sok elvakult ember azért sanyargatja magát (akár böjtöléssel, virrasztással, vagy akár munkával), mert azt hiszi, hogy ezzel jó cselekedetet végez és magának nagy érdemeket szerez; az önsanyargatásnak annyira nekibuzdul, annyira

tönkreteszi testét, hogy ebbe csaknem belebolondul. De még ezeknél is sokkal elvakultabbak azok, akik a böjtölést nemcsak az időtartam és a mennyiség szerint ítélik meg, hanem az ételek neme szerint is; azt hiszik, hogy sokkal jobb, ha nem esznek húst, tojást vagy vajat. Vannak aztán olyanok is, akik a szentekhez igazodnak és böjtjüket napok szerint rendezik be: az egyik szerdán, a másik pedig szombaton, az egyik szent Borbálaért, a másik szent Sebestyénért böjtöl. Böjtölésükkel nem is akarnak mást elérni, csak azt, hogy magát a cselekedetet elvégezzék, és azt hiszik, hogy ha ezt megtették, akkor már minden rendben van. Arról meg nem is szólok, hogy sokan meg úgy „böjtölnek”, hogy hallal, meg más étellel jól „teleböjtölik” a gyomrukat és annyit isznak rája, amennyi csak beléjük fér, úgyhogy a hús, tojás és vaj használásával sokkal inkább megközelítették volna a böjtölés fogalmát és sokkal nagyobb nyereséggel böjtölhettek volna. Az ilyen „böjtölés” a böjtnek és Istennek egyenes megcsúfolása. Azért nem bánom, ha valaki saját tetszése szerint határozza is meg a böjt napját, időtartamát és ételeit, feltéve, hogy az illető mindig tekintettel van testére is. Csak annyit böjtöljön, virrasszon és dolgozzék, amennyit teste buja vágyának megfékezése megkíván és még akkor se többet, ha azt a pápa, az egyház, a püspök, a gyónató atya, vagy bárki más parancsolta is; a böjtölés, virrasztás és a munka módját, mértékét ugyanis sohasem az idő, a napok és ételek határozzák meg, hanem a testi vágy és kényeztetődése, vagy gyengülése. Mert a böjt, a virrasztás és a munka csak azoknak fékezésére és elfojtására rendeltettek. Ha a testi vágy nem volna meg bennünk, akkor nem lenne különbség evés és böjtölés, alvás és virrasztás, munka és henyélés között, és az egyik éppen olyan jó lenne, mint a másik.

XX. Ha valaki azt tapasztalná, hogy testi vágyát jobban fokozza a halféle étel, mint a hús, vagy tojás, akkor ne egyék halat, hanem húst. Ha azonban azt tapasztalná, hogy a böjtöléstől szédül és zúg a feje, vagy hogy gyomrának és testének ártalmára van, vagy hogy testi vágyának elfojtására nincs is szüksége, akkor egyáltalán ne is böjtöljön; egyék, aludjék, pihenjen annyit, amennyit az egészsége megkíván, tekintet nélkül arra, hogy ezzel vét-e valami egyházi vagy rendi törvény ellen, vagy sem. Ugyanis semmiféle egyházi vagy rendi törvény nem követelhet és nem írhat elő több böjtölést, virrasztást és munkát, mint amennyi a testiség és kény megfékezésére és elfojtására szükséges. Aki azonban túllő a célon és olyan mértéktelenül eszik, alszik, hogy az már a testnek ká-

rára van, vagy pedig többet bőjtől és virraszt, mint amennyi a testi vágy elfojtására szükséges és ezzel annyira tönkreteszi szervezetét, hogy a feje is szédül bele, az ne képzelje, hogy ő ezzel „jó cselekedetet” vitt véghez és ne is mentegesse magát semmiféle egyházi vagy rendi törvénnyel. Az ilyen ember önmagát teszi tönkre és valósággal öngyilkosságot követ el. A testet ugyanis nem azért kaptuk, hogy természetes életét és működését megöljük, hanem hogy buja vágyát elfojtsuk, kivéve, ha a testi vágy olyan erős, hogy a szervezet megromlása nélkül nem tudnánk ellenállni. Azért, amint már mondtuk, a böjtölésnél, virrasztásnál és munkánál ne a magában való cselekedetet tartssuk állandóan szem előtt, se a napokat, vagy azok nagy számát, se az ételeket, hanem azt, hogy az elbizakodott, buja Ádámot megakadályozzuk vágyaiban.

XXI. Ezek alapján beláthatjuk, hogy milyen bölcsen vagy balgán cselekszik sok viselős asszony és hogy a betegekkel szemben is hogyan kell viselkednünk. Ugyanis sok balga nő annyira rajong a böjtért, hoggy hajlandó önmagát és magzatát nagy veszélyeknek kitenni, csakhoggy együtt böjtölhessen a többiekkel; ezek lelkiismereti kérdést csinálnak maguknak ott, ahol nem kellene; ahol pedig azt meg kellene tenniök, ott szemethunynak. A betegeknek is meg kellene engedni, hogy mindenkor azt egyenek és igyanak, ami csak jólesik nekik. Egy szóval, ha a testi vágy megszűnt, akkor már semmi okunk sincs böjtölésre, virrasztásra, munkára, vagy ételek megválogatására, és akkor erre semmiféle törvény sem kötelezhet senkit sem.

Viszont óvakodnunk kell attól is, hogy ez a szabadság valahogyan ne fajuljon el a testi vágy elfojtásával szemben megnyilvánuló rest hanyagsággá, mert a ravasz Ádám ügyes fondorlattal hamar megadja magának a felmentést szervezetének és idegzetének gyengeségére való hivatkozással; amint egyesek nagy könnyen odamondják, hogy nincs szükség böjtre, önsanyargatásra, és hogy ezt semmiféle parancsolat nem írja elő. Ezek után nyugodtan megesznek bármennyit, mintha ők már rengeteget böjtöltek volna, holott azt még csak meg sem próbálták.

De óvakodnunk kell azoknak a megbotránkoztatásától is, akik ezt még nem értik meg és akik nagy bűnnek tartják azt, ha valaki nem az ő szokásuk szerint böjtöl, vagy eszik. Ezeket szeretettel kell oktatnunk; nem szabad őket lenéznünk, vagy viselkedésünkkel készakarva megbotránkoztatnunk őket, hanem

jól megokolva meg kell magyaráznunk nekik eljárásunk helyes voltát és így lassanként vezessük őket erre a belátásra. Ha azonban nyakaskodnak és nem hallgatnak ránk, akkor csak hadd menjenek a maguk útján, és cselekedjenek a maguk esze és belátása szerint.

2. A szenvedés értelme és célja

XXII. Az ünneplés gyakorlásának másik módjával akkor állunk szemben, amikor mások kényszerítenek arra bennünket; ha emberek vagy ördögök megsértenek bennünket, ha elveszítjük vagyonunkat, vagy megbetegszünk, becsületünkbe gázolnak bele, és ha mindez haragot, türelmetlenséget és nyugtalanságot vált ki belőlünk.

Isten nem a mi értelmünkkel, hanem az ő bölcsességével munkálkodik bennünk az ő tisztasága szerint, nem pedig a mi testi vágyaink szerint. Mert Isten műve bölcsesség és tisztaság, a mienk balgaság és tisztátalanság; szűnjék meg ez és ünnepeljen az. A mi haragunk, türelmetlenségünk és nyugtalanságunk helyett az ő békessége uralkodjék bennünk. Mert a békesség Isten műve, a türelmetlenség pedig a mi testiségünk gyümölcse; az ünnepeljen (szüneteljen), ez pedig pusztuljon el. Minden tekintetben lelki ünnepet kell tartanunk, meg kell szűnünk minden cselekedetünkötől (tevékenységünkötől), hogy Isten munkálkodhassék bennünk.

Isten azért küld a nyakunkba annyi haragra ingerlő keletlenlenséget, türelmetlenséget hozó szenvedést, a világnak megvetését és halált, hogy elfojtsa a mi ömberünket és annak cselekedeteit. Ezzel az a célja, hogy kiirtsa belőlünk a haragot, türelmetlenséget és békétlenséget, hogy ő azután a maga művével, azaz békességgel beköltözhessen a szívünkbe. Ilyen értelemben mondja És. 28:21.: „Felkel az Úr, hogy megtegye munkáját, amely szokatlan lesz.” Mit jelent ez? Azt, hogy ő azért küld ránk szenvedést és békétlenséget, hogy türelemre és békességre tanítson bennünket. Halálra ad, hogy megelevenítsen, mindaddig, amíg az emberben teljes nyugalom s béke nem honol, amit már semmi sem zavar meg, akár jólét, akár balsors, halál vagy élet, tisztelet vagy gyalázat érje is az embert. Akkor már egyedül az Isten lakozik az emberben; az ember cselekedetei megszűntek akkor már teljesen; ez az, amit mi igazi ünneplésnek, ünnepszentelésnek nevezünk. Az ember ekkor már nem jár a maga útján, kedvét vagy bánatát nem önmaga irá-

nyítja, Isten a vezére, tiszta isteni öröm, kedv és béke és minden más erény lakozik őbenne.

XXIII. Ezt a szenvedést Isten olyan nagyra becsüli, hogy nemcsak az ünnepnap megtartását rendelte el, hanem megszentelését, szentnek tartását is; ezzel csak arra akar rámutatni, hogy a szenvedésnél, megpróbáltatásnál és a halálnál hasznosabb dolog nincs; mert ezek szent dolgok, amelyek megszentelik az embert a saját cselekedeteitől Isten működésére, amint egy templomot is közönséges emberi cselekményekkel szentelnek fel Isten szolgálatára. Tekintse tehát az ember ezt szent dolognak és ha részesül benne, örömmel adjon hálát érte Istennek, mert ez szenteli meg az embert az üdvösségre és ennek a parancsolatnak a megtartására; ez váltja meg az embert bűnös cselekedeteitől. Ilyen értelemben mondja Dávid (Zsolt. 116:15.): „Az Úr szemei előtt drága az ő kegyeseinek halála.”

Hogy Isten ennek elviselésére erőt is adjon nekünk, azért nem csak elrendelte a lelki ünneplést — a mi természetünk ugyanis tiltakozik a szenvedés és halál ellen, mert számára a halál, az öntevékenységnak megszüntetése, keserves ünneplést jelent —, hanem igéjével, a Szentírás üzenetével gyakran biztat is minket: „Vele vagyok háborúságban: megmentem és megdicsőítem őt” (Zsolt. 91:15.), továbbá: „Közel van az Úr a megtört szívekhez és megsegíti a sebhedt lelkeket” (Zsolt. 34:19.).

De ez még nem elég, ezen felül adott elénk erőteljes, vonzó példaképet is az ő egyszerűlt szent Fia, a mi Urunk Jézus Krisztusban, aki szombaton az egész ünnep alatt minden cselekedetétől megpihenve nyugodott (a sírban), és bár önmagának erre nem volt szüksége, mégis elsőként ő töltötte be ezt a parancsolatot, vigasztalást nyújtva azzal, hogy mi is csendes békeességgel legyünk a szenvedésben és a halálban. Vegyük figyelembe, hogy amint Krisztus az ő ünneplése, pihenése és feltámadása után csak Istenben él, és Isten is őbenne, úgy nekünk is ömberünk elfojtásával — ami teljességgel csak a testnek a halála és eltemetése után lesz meg —, Isten magához emel minket, hogy ő éljen és munkálkodjék bennünk mindörökké.

Ime ez a három jellemző az emberre: értelem, testi vágy és türelmetlen önzés; ebből fakadnak az ember cselekedetei. Ezeket kell elfojtanunk a három gyakorlattal: Isten vezetése, önfegyelmzés (vezeklés) és a bántalmak eltűrése által. Ezeknek meg kell szűnni (v. i. ünnepelni), hogy helyet adjanak az Isten munkájának.

XXIV. Mindezt azonban Isten kegyelmébe vetett hittel és bizalommal kell elszenvetnünk és megcselekednünk, hogy amint már mondtuk, minden cselekedetünknek az első parancsolatból, a hitből kell fakadnia, és hogy hitünket ezzel kell gyakorolnunk és erősíteniünk; hiszen azért adatott minden más parancsolat és cselekedet. Ime, milyen csodálatosan szép arany gyűrűt képez ez a három parancsolat, és a cselekedetek miként folynak a hitből; az első parancsolatból a 2-ik és a 3-ik; és megfordítva: a 3-ik parancsolat a másodikon keresztül visszamutat az elsőre. Az első parancsolat cselekedete ugyanis az Istenbe vetett hit, bizalom és bizodalom. Ebből következik a második jó cselekedet: Isten nevének dicsőítése, az ő feltétlen tisztelete Isten szolgálatával, imádsággal ige hallgatással, Isten jósága és kegyelmének elismerése s ehhez csatlakozik a harmadik, Isten szolgálatával, imádsággal ige hallgatással, Isten jósága feletti elmélkedéssel és elmélyedéssel, önsanyargatással és testiségünk legyőzésével.

Mihelyt a Sátán Istenbe vetett hitünket, Isten tiszteletét és szolgálatát meglátja, dühöngve ellenünk támad; nem kíméli testünket, vagyonunkat, becsületünket és életünket; betegséggel, szegénységgel, gyalázattal és halállal gyötör bennünket, úgy, amint azt Isten megszabta és elrendelte. Ime, ez a harmadik parancsolat második cselekedete, a második „ünneplés”. Ez keményen megpróbálja hitünket, éppen úgy, mint a tűz megpróbálja az aranyat; mert igen nagy dolog az, ha akkor is tudunk bízni Istenben, amikor halál, gyalázat, betegség, szegénység ér bennünket, és Istent akkor is szerető mennyei Atyánknak tartjuk, amikor rettenetes haragjában jelenik meg; a harmadik parancsolatnak ezen cselekedete, a lelki ünneplés pedig éppen ezt kívánja meg. A szenvedés kényszeríti akkor az embert Isten nevének segítségül hívására, Isten nevének a szenvedésben való dicsőítésére és így a harmadik parancsolat bekapcsolódik a másodikba; Isten nevének segítségül hívásával és dicséretével pedig gyarapodik a hit, a hit pedig visszatérve önmagára, önmagát erősíti a második és harmadik parancsolat cselekedeteivel. A hit tehát a cselekedetekben nyilvánul meg és a cselekedetek megtételével ismét visszatér önmagához, amint a Nap is felkeltétől lenyugtáig halad és ismét elér napfelkeltséghez. Azért a nappal a békés, munkás életet jelenti, az éjszaka pedig a viszontagságos, szenvedő életet; a hit pedig

mindkettőben megnyilvánul, él és munkálkodik, amint Krisztus Ján. 9:4-ben mondja.

XXV. A jó cselekedetnek ezen rendje szerint következnek kéréseink is a Mi Atyánkban. Először azt mondjuk: „Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy”, ez az első parancsolatnak, a hitnek a szava, amely szerint nem kételkedünk többé abban, hogy kegyelmes Istenünk és Atyánk van a mennyben. A második kérés: „Szenteltessék meg a te neved”; ebben azt kívánja a hit, hogy Isten nevét, az ő dicsőségét és fennségét dicsérjük és amint azt a második parancsolat elrendeli, Őt minden bajban segítségül hívjuk. A harmadik: „Jöjjön el a te országod”, ebben az igazi szombatot és ünnepet, a magunk cselekedetéből való megpihenést kérjük, hogy egyedül Isten munkálkodjék bennünk, azaz hogy Isten uralkodjék mibennünk, mint az ő saját országában. Ő maga mondja: „Mert az Isten országa ti bennetek van”. (Lk. 17:21.) A negyedik kérés: „Legyen meg a te akaratod”. Ezzel azt kérjük, hogy a második Mózes-táblán levő következő hét parancsolatot megtarthassuk és betölthessük. De amint a hit az első három parancsolatban Isten iránti cselekedetekben nyilvánul meg, úgy ez utóbbiakban a felebaráttal szembeni cselekedetekben működik. Az előzőekben ez a szócska szerepel: „te” (neved), „te” (országod), „te” (akaratod), mert ezekben Istenre vonatkozó dolgokat kérünk. Az utóbbiakban azonban a „mi” (kenyerünket), vétkeinket stb.) szócska szerepel, mert ezekben a magunk számára kérünk anyagi javakat és üdvösséget.

Ennyit az első törvénytábláról. Nagy vonásokban leírtuk az egyszerű embereknek a legfőbb jó cselekedeteket. Most következik aztán a második törvénytábla.

NEGYEDIK PARANCSOLAT

Tiszteld atyádat és anyádat.

Ebből a parancsolatból azt tanuljuk meg, hogy az első három parancsolat cselekedetei után a legnagyobb cselekedet az engedelmesség és szolgálatkészség feljebbvalóinkkal szemben. Ezért az engedetlenség súlyosabb bűn mindannál, amit csak a gyilkosság, paráznaság, lopás és csalás fogalma alá sorozhatunk. Az egyes bűnök nagysága közötti különbséget ugyanis legjobban Isten parancsolatainak sorrendjéből állapíthatjuk meg. Természetesen az egyes parancsolatok cselekedetein belül is van különbség; mert ki nem tudná azt, hogy a haragnál súlyosabb dolog az átkozódás, vagy az átkozódásnál a bántalmazás, vagy hogy nagyobb bűn a szülők bántalmazása, mintha akárki mást bántalmazunk is?

A következő hét parancsolat arra tanít meg bennünket, hogy hogyan cselekedjünk jót felebarátainkkal és elsősorban feljebbvalóinkkal szemben.

A) Szülők és gyermekek viszonya.

Ime az első cselekedet: tiszteljük testszerinti atyánkat és anyánkat; ez azonban nem azt jelenti, hogy csupán külsősegesen adjuk meg nekik a tiszteletet, hanem azt, hogy engedelmeskedjünk nekik, hogy szavaikat, példájukat megbecsüljük, irányadónak tartjuk, kövessük, ne ellenkezzünk velük semmiféle tekintetben, akárhogyan is bánnak velünk, tűrjük el, ha ugyan nem ellenkezik az az első három parancsolattal; ha szükségük van rá, lássuk el őket étellel, ruházattal és lakással. Isten ugyanis nem azt mondja: „szeresd őket” — bár ezt is megköveteli —, hanem hangsúlyozottan mondja: „tiszteljed őket!”, mert az egyszerű szeretetnél több a tisztelet. A tisztelet olyan szeretet, amelybe bizonyos félelem is vegyül, úgyhogy az ember sokkal inkább fél a szülők megszorításától, mint magától a büntetéstől. Úgy vagyunk ezzel, mint a szentséggel, amelyet félelemmel tisztelünk és mégsem menekülünk előle, hanem inkább vonzódunk hozzá. Az igazi tisztelet ilyen félelemmel vegyült szeretet.

A szeretet nélküli félelem — a félelem másik fajtája — ellenségeskedést, megvetést szül, és menekvésre késztet. Így

félünk például a hóhértől, vagy a büntetéstől; az ilyen félelemben nincs semmiféle szeretet, csak gyűlölet és ellenségeskedés, itt szó sem lehet tiszteletről. Erről szól Hieronymus egy mondása: „Amitől félünk, azt gyűlöljük is”. Isten nem ilyen félelmet kíván tőlünk, hanem azt akarja, hogy szeretettel és bizalommal féljük őt és szüleinket.

a) A gyermekek mindenben engedelmeskedjenek szüleiknek.

II. Ez nagyon könnyű dolognak látszik, de az emberek mégsem törődnek vele. Ha ugyanis a szülők valóban istenfélő, kegyes emberek és gyermekeiket nemcsak test szerint szeretik, hanem — amint kell is — az első három parancsolat alapján szóval és cselekedettel Isten szolgálatára tanítják és nevelik őket, akkor mindig azon lesznek, hogy gyermekük önkaratát megtörjék; a gyermek engedelmeskedjék a parancsnak, tilalomnak, még ha az nem is volna ínyére.

Ez azután a gyermeket sokszor a szülők elleni zúgolódásra, a szülők megvetésére és még ennél is súlyosabb bűnre kényszeríti; a szeretet és félelem sem maradna meg benne, ha Isten kegyelme meg nem tartaná. Ugyanez történik büntetés és fegyelmezés alkalmával (ez szükséges is, sőt ha néha jogtalanul kapják, az sem árt a lelkük üdvösségének); a gonosz emberi természet ezt is ellenkezéssel fogadja. Ezért van sok gonosz gyermek, aki szegényenli szegény, alacsony származású, igénytelen külsejű, vagy nem valami magas hivatalt betöltő szüleit; az ilyeneket sokkal inkább vezetik a szűkös viszonyok, mint Istennek mindenképp felett való drága parancsolatai, aki pedig azért adott neki ilyen szülőket, hogy ezzel próbára tegye őket és az ő parancsolatait gyakoroltassa velük. Még inkább így van ez, ha az ilyen gyermeknek lesz gyermeke; a szeretet akkor még inkább alászáll; ezzel aztán véglegesen lejárattják a szülők iránti tiszteletet és szeretetet.

De amit ebben a parancsolatban a szülőkről mondtunk, az mind vonatkozik az elhalt, vagy a távollévő szülők helyetteseire is; a rokonokra, a keresztszülőkre, a világi urakra és a lelki atyákra. Mert kell, hogy az egyik ember engedelmes alattvalója legyen a másiknak. Ebből láthatjuk, hogy ez a parancsolat is mennyi jó cselekedetre tanít bennünket; hiszen egész életünket másoknak rendeli alá. Ezért magasztaljuk annyira az engedelmességet és ezért foglalunk össze benne minden erényt és jó cselekedetet.

b) A majomszeretetet önzés, tehát bűn.

III. Van a szülők iránti tiszteletlenségnek egy ennél sokkal veszedelmesebb és kifinomultabb formája, amely az igazi tiszteletnek a díszes köntösében jelenik meg. Az az eset ez, amikor a szülők szabad utat engednek a gyermek akarátának; ebben az esetben a szülő tulajdonképpen önmagát szereti és tiszteli. Ilyenkor aztán szent a béke mindkét részlől: a gyermek megelégedett atyjával és anyjával s a szülők is el vannak ragadtatva gyermeküktől.

Manapság annyira általánosan elterjedt ez a helyzet, hogy csak nagyon ritkán találunk példát a tiszteletlenségnek fentebb tárgyalt módjára. Az elvakult szülőkben van a hiba: az első három parancsolatból nem ismerik meg és nem tisztelik Istent, ezért azután képtelenek a gyermek megismerésére, oktatására és nevelésére. Ezért nevelik a gyermekeket csak a világi tekintély, világi gyönyör és anyagi javak számára, hogy elnyerjék az emberek tetszését és így minél előbbre jussanak. Ez tetszik a gyermeknek is, aki így minden ellentmondás nélkül engedelmeskedik.

Emellett azonban Isten parancsolata teljesen háttérbe szorul és beteljesedik Ésaías és Jeremiás próféta írása (És. 57:5; Jer. 7:31—32, 35.), hogy a szülők saját gyermekeiket ölik meg; úgy tesznek, mint Manassé király, aki feláldozta gyermekét Molok bálványnak (II. Kir. 21:6.). A szülők is égő áldozatul a bálványnak adják oda gyermekeiket, ha őket inkább a világnak, mint Istennek tetszésére nevelik és ha nem törődnek vele, hogy ők a világi öröm, gyönyör, szerelem, anyagiasság és becsvágy tüzeiben elégnek, mialatt az Isten iránti szeretet, tisztelet és az örök javak utáni vágy elhamvad bennük.

Íme, ilyen veszélyes és felelősségteljes dolog atyának vagy anyának lenni, ha csak a test és vér az irányadó. Mert végeredményben a negyedik parancsolattól függ az első három és a következő hat parancsolatnak a megismerése és megtartása; mert a szülők kötelessége, hogy gyermekeiket erre tanítsák, amint Zsolt. 78:5 mondja: „Ő megparancsolta atyáinknak, hogy Isten törvényét megtanítsák fiaiknak, hogy megtudja azokat a jövő nemzedék és hirdessék azokat fiaiknak.” Ezért parancsolta meg Isten, hogy tiszteljük szüleinket, azaz, hogy félve szeressük őket; a testi szeretet, mivel hiányzik belőle a félelem, inkább nevezhető tiszteletlenségnek, mint tiszteletnek. Íme, mennyi alkalma van mindenkinek, szülőnek és gyermeknek egyaránt

a jó cselekvésre! Mi, vak emberek pedig ezeket figyelmen kívül hagyva, más cselekedeteket keresgélünk, amelyek nem is rendeltettek.

IV. De ha már a szülők annyira balgák, hogy gyermekeiket e világ szerint (világiasan) nevelik, akkor a gyermekek ne engedelmeskedjenek semmiféleképpen, mert Istent — az első három parancsolat szerint — többre kell becsülnünk még szüleinknél is. E világ szerinti nevelés alatt pedig azt értem, hogy a szülők csak a világi élvezetek, vagyon és hatalom keresésére nevelik gyermekeiket.

A rendes ruházkodásra és a tisztességes megélhetésre való törekvés szükséges és nem bűn. Legyen a gyermek felfogása olyan, hogy tudjon sajnálkozni a felett, hogy ezt a nyomorúságos földi életet nem kezdhettük és nem folytathatjuk anélkül, hogy táplálékból, a vagyonból többet ne pazarolnánk el, mint amennyi a test felruházására, a hideg ellen való védekezésre és megélhetésre kell; legyen a gyermek tisztában azzal, hogy neki egy jobb cél érdekében — a legnagyobb veszedelem elkerülése érdekében —, akarva, nem akarva is (akaratlanul is) — a világgal kell tartania és ezt a terhet el kell viselnie. Eszter királyné is így viselte királynői koronáját, ezt mondván Istennek: „Te tudod, hogy a fejemen lévő pompás dísz sohasem volt kedvemre; értéktelen lomnak tartom és csak akkor viselem, ha az emberek előtt való megjelenésem kényszerít erre, a magam kedvéért sohasem”. Az ilyen gondolkozású ember viselhet magán ékességet anélkül, hogy ez számára veszélyt jelentene; mert bár magán viseli, mégsem „viseli”, táncol és mégsem „táncol”, jól él és mégsem „él jól”. Ezek a lelki emberek Krisztus elrejtett menyasszonyai; kevesen vannak, mert nehéz dolog az ember számára, hogy ne lelje kedvét a nagy fényben és pompában. Szent Cecília is aranyos ruhát viselt szülei parancsára, de alatta az ing szőrből való volt.

Sokan azt mondják: „Hogyan engedhetném ki tisztességgel az én gyermekemet és hogyan küldhetném őt ki az életbe? Meg kell tennem ezt a fényűzést”. Óh, csak az Istenben kételkedő szív szólhat így, amely sokkal inkább bízik a maga gondoskodásában, mint Isten gondviselésében. Ezzel szemben azt mondja Szt. Péter (I. Pét. 5:7.): „Minden gondotokat ő reá vessétek, mert neki gondja van reátok”. Az ember csak azt bizonyítja ezzel, hogy még sohasem imádkozott hálattal szívvel a gyermekeiért, őket még sohasem ajánlotta Istennek, különben tudná és megtapasztalta volna, hogy gyermekeinek az életben

való elhelyezkedését is Istentől kell kérnie és várnia. Ezért Isten is magukra hagyja őket, hadd gondoskodjanak és aggodalmaskodjanak csak eredménytelenül.

2. A szülők hivatása és felelőssége.

V. Bizonytal igaz az, amint mondani szokták, hogy a szülők, ha semmi más tennivalójuk nem is volna, a gyermekneveléssel elnyerhetik az üdvösséget; ha gyermekeiket valóban Isten szolgálatára nevelik, éppen elég alkalmuk lesz a „jó cselekedetekre”, mert ugyan kik azok az éhezők, szomjúhozók, mezítelenek, foglyok, betegek, jövevények (Mt. 25:35.), ha nem a gyermek-lelkek, akikkel Isten a te házatod kórházá alakítja át és téged ebben kórházfelügyelővé tesz, hogy te áptold, gondozd, tápláld őket, jó szóval, és cselekedettel; hogy megtanuljanak Istenben bízni, hinni és remélni, őt félni és az ő nevére tisztelni, az esküdözéstől, az átkozódástól tartózkodni; imádkozással, böjtöléssel, virrasztással és munkával fegyelmezni testiségüket, Istennek szolgálni, ő az igéjével foglalkozni és az ünnepnapot megszentelni; meg kell továbbá tanulniok, hogy kevesebbre értékeljék a múlandó dolgokat és türelemmel viseljék el a csapásokat; ne féljenek a haláltól és ne éljenek csak ennek az életnek.

Ime, milyen nagy feladat vár rád! Mennyi alkalmad van a jó cselekedetre a magad házában, gyermekeddel szemben, aki éppen úgy rászorul mindenre, mint az éhező, szomjazó, mezítelen, szegény, fogoly, beteg lélek. Milyen boldog lenne az az otthon és család, amelyben ilyen szülők élnének! Valóságos templom, kiválasztott kolostor, földi Éden lenne az, amelyről Zsolt. 128:1—4. azt mondja: „Mind boldog az, aki féli az Urat, aki az ő útiban jár! Bizony, kezed munkáját eszed! Boldog vagy és jól van dolgod Feleséged, mint a termő szőlő házá belsejében: fiaid, mint az olajfacsemeték asztalod körül. Ime, így áldatik meg a férfiú, aki féli az Urat!” De hol találunk ilyen szülőket? Hol vannak azok, akik jó cselekedetekre igyekeznek? Erre bizony senki sem törekszik. Vajon miért nem? Hiszen Isten parancsolta azt meg! Az ördög, a testünk és a vérünk távol tart bennünket tőle. Az emberek meg azért nem tördnek vele, mert ezt nem lehet a világ előtt csillogtatni. Ehelyett inkább elzarándokol az egyik Szentjakabba*, a másik fogadalmat tesz a Szűzanyának; de egyik sem tesz fogadalmat

* Jegyzet: Szentjakab, búcsújáróhely volt, ahová sokan zarándolkoltak.

arra, hogy önmagát és gyermekét Isten dicsőségére a helyes útra vezeti és neveli. Elhagyják azokat, akiknek testi és lelki gondozását Isten rájuk bízta és Istent másutt akarják szolgálni, ott, ahol Isten azt nem parancsolta nekik. Az ilyen lehetetlen állapot ellen nem emeli fel szavát egyetlen püspök sem, nem ostromozza ezt egyetlen igehirdető sem; sőt pénzsóvárgásukban még helyeslik is ezt és napról napra újabb zarándoklatokat, szentté avatásokat és búcsújárásokat eszelnek ki. Isten mentsen meg ekkora vakságtól

VI. Viszont az is igaz, hogy egy szülő a legkönnyebben éppen a maga házában nyerheti el a kárhozatot, ha elmulasztja gyermekeinek az elmondottakra való nevelését. Ugyan mit használ az neki, ha böjtöléssel, imádkozással, zarándoklással és más cselekedetekkel halálra fárasztanak is magukat?! Isten ezt nem fogja tőlük számonkérni sem haláluk, sem pedig az ítéletnapján, hanem a rájuk bízott gyermekeket követeli majd tőlük számon. Erre utal Krisztus is, Lk. 23:25-ben: „Jeruzsálem leányai, ne sirjatok énrajtam, hanem ti magatokon sirjatok és a ti magzataitokon. Mert imé jönnek napok, amikor azt mondják: boldogok a meddők és amely méhek nem szültek és az emlők, amelyeket nem szoptak.” Azért fognak így panaszkodni, mert a kárhozat gyermekeik miatt** érte őket: ha ugyanis nem lett volna gyermekük, talán üdvözülhettek volna.

Valóban nyíljék meg a szülők szeme és irányítsák tekintetüket a gyermeknevelés terén a lelkiekre, mert különben majomszeretetükkel arra a téves hiedelemre vezetik gyermekeiket, mintha ők igazán helyesen tisztelték volna szüleiket (feltevéve, hogy egyetérésben éltek és a világi dolgokban engedelmeskedtek szüleiknek). Ezzel csak növelik a gyermek önakaratát. Pedig a szülők hivatása, hogy a gyermekek önakaratát megtörjék s alázatra és szelídségre neveljék.

Amint már a többi parancsolattal kapcsolatban mondtuk, az áll itt is, t. i., hogy minden cselekedetnek a hitben kell végbemennie. Ne képzelje senki, hogy saját nevelő munkája Isten tetszésére van. A szülő részére ez csak alkalom legyen a hit gyakorlására. Teljes bizodalommal, minden jót és minden áldást csak Istentől várjon. — Az ilyen hit nélkül minden cselekedet rossz, holt és elvetendő. Hiszen sok pogány is „jól” nevelte gyermekét, de fáradsága kárbaveszett, mert hitetlenül végezte azt.

* * Jegyzet: Gyermekeik helytelen, istentelen nevelése miatt.

B) Az egyházi felsőbbség és a hívek viszonya.

VII. Ennek a parancsolatnak a második cselekedete az, hogy lelki anyánkat, a lelki hatalom birtokosát, az anyaszent-egyházat tiszteljük és neki engedelmeskedjünk. Parancsát, tilalmát, tanítását, rendeletét, átkát és feloldását önmagunkra nézve irányadónak kell tartanunk. Az egyházi felsőbbséget is, éppenúgy, mint test szerinti szüleinket, tisztelnünk, félnünk és szeretnünk kell. Mindenben, ami az első három parancsolattal nem ellenkezik, nekik kell engedelmeskednünk.

E téren még rosszabbak az állapotok, mint az előző cselekedet terén. Mert az egyházi felsőbbségnek küzdenie kellene átokkal és törvénnyel a bűn ellen és gyermekeit kegyes életre kellene buzdítania, hogy ők ezt a cselekedetet gyakorolva, valóban tisztelettel és engedelmességgel viseltessenek iránta. Azt látjuk azonban, hogy manapság ezzel egyáltalában nem törődnek. Híveikkel úgy bánnak, mint azok az anyák, akik gyermekeiket elhagyva, szeretőjükhöz futnak, amint Hóseás 2:4 mondja: nem hirdetik az ígét, nem tanítanak, nem állítanak fel tilalomfákat és nem büntetnek. A kereszténységben ma már nem beszélhetünk lelki vezetésről.

Mit is mondhatnék még ilyen körülmények között erről a cselekedetről? Néhány böjti- és ünnepnap maradt fenn csupán (bár törölték volna el ezeket is!); ezeket azonban senki sem tartja meg. A gyakorlatban csak az átok maradt meg, amit pénzbeli adósság esetén alkalmaznak; ami megint helytelen. Az egyházi hatalomnak oda kellene hatnia, hogy a házasságtörés, parázñaság, zsarolás, dorbézolás, világias fényűzés, felesleges cicomázás és más nyilvános, gyalázatos bűn elnyerje legszigorúbb büntetését a javulásra. Ezenkívül gondoskodnia kellene a rendházakban, kolostorokban, plébániákon, iskolákban a jó rend fenntartásáról, hogy ott az istentiszteletet kellő komolysággal végezzék el. Gondoskodnia kellene arról, hogy a kolostorokban és iskolákban képzett, hívő nevelők legyenek, akik a fiú- és leányifjúságot helyes irányba neveljék. Így az idősebbek jó példát adnának és az ifjúság a kereszténység díszére válnék. Szt. Pál is arra tanítja Titust (Tit. 2:1.), hogy minden rendű embert, öreget és fiatalot, férfit és nőt egyaránt feddjen és buzdítson. Most azonban mindenki úgy tesz, amint neki jól esik; élhet és taníthat a maga belátása szerint. Sőt ma már ott tartunk, hogy éppen ott tanulják a gazságokat, ahol a jól kellene tanulniok és az elvadult (elhanyagolt) ifjúsággal nem tördik senki sem.

1. Az egyházi felsőbbtség nem törődik hivatásával.

VIII. Ha a jó rend fennállna, akkor beszélhetnénk az egyházi felsőbbtség iránti tiszteletadás és engedelmesség formájáról. A jelen állapot azonban olyan, mint azoké a szülőké, akik szabad érvényesülést engednek gyermekeik akaratának. Az egyházi felsőbbtség is elengedte a gyepült, jó pénzért diszpenzációkat ad és többet enged meg a megengedhetőnél. De elhallgatok, nem akarok erről többet szólni; sajnos, úgyszemint tapasztaljuk ezt napról napra. Azt látjuk, hogy a vezérlő szempont a pénzvágý és ezzel éppen arra tanítanak, amitől óvniok kellene. Kézenfekvő tehát, hogy az egyházi rend világiasabb, mint maga a világ; ez a kereszténység rovására és ennek a parancsolatnak a megüresítésére vezet.

Ha akadna egy püspök, aki igyekeznék mindenről gondot viselni, felügyeletet gyakorolni minden felett, mindent megvizsgálni és hivatásának megfelelően szíven viselni az ügyeket, akkor egyetlen város gondozása is túl sok munkát adna neki. Hiszen az apostolok idejében, amikor a kereszténység ereje teljében volt, minden városnak külön püspöke volt, holott a város lakóinak csak kisebb része volt keresztény. De hogyan is lehetne rend ma, amikor az egyik püspök sokat, a másik még többet követel magának, az egyik az egész világot (pápa), a másik meg a félvilágot akarja? Igazán itt az ideje, hogy Isten kegyelméért könyörögjünk! Lelki felsőbbtségben bővelkedünk, de lelki vezetés terén szenvedünk.

IX. Mivel az egyházi felsőbbtség hivatását annyira elhanyagolja és azt teljesen ellenkezően értelmezi, azért teljes bizonyossággal állapíthatjuk meg, hogy az hatalmával visszaél és hozzá nem méltó rossz cselekedetekkel foglalkozik; hasonlatos ahhoz a szülőhöz, aki gyermekének Isten akaratával ellentétes parancsot ad. Itt nagyon kell vigyáznunk! Mert az apostol figyelmeztet (I. Tim. 4:1; II. Tim. 3:1.), hogy veszedelmes lesz az a kor, amelyben ilyen felsőbbtség fog kormányozni. Ha ugyanis nem az ő elgondolásuk szerint cselekszünk, olyanoknak tűnhetünk fel, mintha a nekik adott hatalom ellen lázadnánk fel. Ilyenkor szem előtt kell tartanunk az első három parancsolatot azzal a hittel, hogy senki, sem püspök, sem pápa, de még egy angyal sem rendelhet vagy parancsolhat olyat, ami ezzel a három parancsolattal nem egyezik meg, vagy azzal ellenkezik. S ha ők mégis megtennék ezt, nem lesz annak foga-

natja; mi pedig vétkezünk, ha eltűrjük, és nekik ebben engedelmeskedünk.*

2. Az egyház megreformálására van szükség.

X. Mivel pedig püspök és prelátus e felett napirendre tér, vagy félelemből nem küzd ellene, nem törődve azzal, hogy a kereszténység elpusztul így, azért mi először kérjük alázatosan Isten segítségét, vessen véget ennek az állapotnak, azután pedig mi magunk is lépünk a tettek mezejére; álljunk el az egyházi birtokhajászók és római küldöncök útját! Mondjuk meg nekik meggondolt nyugodtsággal, hogy — ha egyházi javadalmasításukkal járó kötelességüknek meg akarnak felelni — foglalják el hivatalukat és igyekezzenek a népet igehirdetésükkel és jó példájukkal megjavítani. Hogy jövünk mi ahhoz, hogy mi tartsuk el a pápa szolgálhatát, népét... a saját lelkünk romlására és kárára?

Ime, ezek az igazi törökök! Ezek ellen kellene a királyoknak, fejedelmeknek és nemeseknek küzdeniök, de nem anyagi haszonért, hanem azért, hogy vele elősegítsék a kereszténység megjavulását és megakadályozzák Isten nevének káromlását és megcsúfolását.

XI. Vannak, akik azt tartják, hogy ezt az ügyet egyetemes zsinat elé kellene terjeszteni. Azt mondom: nem! Volt már elég zsinatunk, így a konstanzi, baseli és legutóbb a római zsinat, ahol tárgyalták ezt. Semmit sem végeztek, sőt a helyzet csak rosszabbodott. Nem is érnek az ilyen zsinatok semmit, mert a római ravaszság ügyes fogást eszelt ki: előre megesketik a fejedelmeket, hogy meghagyják őket abban az állapotban és vagyoni helyzetben, amelyben jelenleg vannak. Ezzel eleve lehetetlenné tették a reformálás lehetőségét is, hogy szabad utat biztosítsanak minden gasság számára. Az esküt Istennel és az igazsággal ellenkezve kényszerítették ki és tették le. Így a Szentlelket, akinek a zsinatot vezérelnie kellene — eleve száműzték.

Az lenne a legjobb, s talán az egyetlen lehetőség, hogy a királyok, fejedelmek, nemesek, városok és községek tennék meg az első lépést, hogy azok a püspökök és papok, akik most

* Jegyzet: A következőkben arról ír Luther, hogy az ország egyházi jövedelmét nem volna szabad külföldre, Rómába vinni s a főpapok se éljenek külföldön, hanem munkálkodjanak otthon, a nép körében.

még félnek, bátran csatlakozhassanak. Itt nem lehet és nem is szabad szem előtt tartani mást, csak Istennek első három parancsolatát, ezekkel ellentétes parancsolatokat nem adhat sem Róma, sem égen vagy földön semmiféle hatalom; nem árthat nekünk sem átok, sem fenyegetés, amellyel védekezni próbálnak.

C) A világi felsőbbtség és az alattvalók viszonya.

1. A világi felsőbbséggel szemben mindenkor engedelmességgel tartozunk.

XII. E parancsolatnak harmadik jó cselekedete az, hogy engedelmeskedjünk a világi felsőbbségnek, amint Szt. Pál (Róma 13:1; Tit. 3:1.) és Szt. Péter tanítják (I. Pét. 2:13.): „Engedelmeskedjetek azért minden emberi rendelkezésnek az Úrért; akár királynak, mint feljebbvalónak; akár helytartónak, akiket ő küld.” A világi felsőbbség feladata az, hogy alattvalóit védelemben részesítse és büntesse a lopást, rablást, erkölcstelenséget, amint Szt. Pál Róm. 13:4-ben mondja: „Mert nem ok nélkül viseli a fegyvert, mert Isten szolgálja az igazak javára és a gonoszok megfélemlítésére.”

Kétféleképpen védekezhetünk ellene: először, ha a felsőbbséget hűtlenül, hazugul megcsaljuk, ha parancsolatainak nem engedelmeskedünk és rendeleteit nem hajtjuk végre, akár személyi, akár vagyoni ügyről legyen is szó. Isten azt akarja, hogy még ha igazságtalan is a felsőbbtség — amint Babilon királya volt Izraellel szemben (Jer 27:6; Báruk 2:21.) —, akkor is engedelmeskedjünk neki őszinte jóindulattal. Másodszor: vétkezünk ellene, ha megrágalmazzuk, megátkozunk, vagy akár nyíltan, akár titokban zúgolódunk ellene és ócsároljuk, ami ellen még védekezni sem lehet.

Itt jól meg kell gondolnunk azt, amire Szt. Péter hívja fel a figyelmet (I. Pét. 2:9.), hogy a világi felsőbbség hatalma — akár igazságosan, akár igazságtalanul jár is el — nem árthat a léleknek, hanem csak a testnek és a vagyonnak. Kivételt képez az az eset, ha Isten és emberek iránti igazságtalanságra kényszerítenének bennünket, amint azt a régi időkben a pogányok és a törökök állítólag még ma is teszik. Az igazságtalanság elszenvedése ugyanis nem ronthatja meg a lelket, sőt a lélek javára van az, még akkor is, ha a test vagy a vagyon kárt is szenved. Az igazságtalanság cselekvése viszont minden anyagi haszon mellett is megrontja a lelket.

XIII. Ezért a világi felsőbbtség — bármilyen igazságtalanul is jár el — sohasem lehet olyan veszedelmes, mint az egyházi. A világi hatalom nem árthat, mert az igehirdetés és az első három parancsolat nem tartozik hatáskörébe. Az egyházi hatalom pedig nemcsak azzal árt, ha igazságtalanságot követ el, hanem már azzal is, ha hivatását elhanyagolja, vagy mással foglalkozik; még az sem menti, ha a világi hatalom legjobb tetteinél is külön dolgokat visz véghez. Azért ha igazságtalanul jár el, szembe kell szállnunk vele, ugyanezt azonban nem tehetjük meg az igazságtalan világi felsőbbstéggel. A szegény nép ugyanis azt hiszi és azt teszi, amit az egyházi felsőbbstétől lát és hall; ha nem lát és nem hall semmit, akkor nem is hisz és nem is cselekszik semmit; mert ez a hatalom csak azért rendeltetett, hogy a népet Istenhez vezesse.

A világi felsőbbstégnél mindez másképpen van: ez tetszése szerint járhat el; az én hitem tőle függetlenül is megnyilvánulhat és Istenhez vezethet engem, mert én nem tartozom a világi felsőbbtség hitét is követni. Ezért Isten szemében kicsinyes dolog a világi hatalom, sőt annyira jelentéktelen, hogy annak igazságos vagy igazságtalan eljárása miatt nem is szabad lázadoznunk, pártokra szakadnunk, vagy a börtönt vállalnunk. Ezzel szemben a lelki hatalom felbecsülhetetlen nagy kincs és Isten olyan nagyra becsüli, hogy a legegyszerűbb kereszténynek sem szabad eltérnie azt, hogy eredeti hivatásától csak egy hajszálnyira is eltérjen, különösen is áll ez manapság, amikor teljességgel szembehelyezkedik hivatásával.

2. A világi felsőbbtség ne éljen vissza hatalmával.

XIV. Sokszor a világi felsőbbtség is visszaél hatalmával; elsősorban akkor, amikor a hízelgőkre hallgat, ami a világi felsőbbtség körében általánosan elterjedt és roppant veszedelmes baj. Ellene soha sem lehet eléggé védekezni és küzdeni. Orránál fogva vezetik a felsőbbstéget, amely azután elhanyagolja a szegény népet. Az ilyen kormány hasonló a pókhálóhoz — amint egy pogány író mondja —, amely elfogja a kicsiny legyeket, de átejtí magát a malomköveket. Az ilyen kormány törvényei, rendelkezései, intézkedései a kis bűnözőket bebörtönzik, míg a nagyok szabadon garázdálkodhatnak. Ha az uralkodó nem tudja magát mentesíteni alattvalóinak befolyásától, vagy nem tud tekintélyt tartani, akkor kormányzása szükségszerűen nevetségessé válik (ha csak Isten keze nem akar csodát művelni).

Éppen ezért tartja Isten a legnagyobb csapásnak a gonosz és tehetetlen kormányt; Ésaiás 3:1. azzal fenyeget, hogy elveszem tőlük az erős és bátor férfiakat és gyerkőcöket adok nekik fejedelmekül. A Szentírásban Isten négy csapást említ (Ezék. 14:13.): az első a legenyhébb, ezt választotta Dávid is (II. Sám. 24:13.), a pestis; a második a drágaság; a harmadik a háború; a negyedikbe tartoznak a különféle vadállatok, oroszlán, farkas, kígyó, sárkány, vagyis a gonosz uralkodók. Az első három csapás csak a testet és a vagyont teszi tönkre, az utóbbi azonban az ország becsületét, jó hírnevét, erkölcsét és lelki nyugalmát is romlásba dönti. A pestis és drágaság kegyessé és gazdaggá teszi az embereket, de a háború és a rossz kormány tönkretesz minden földi és örökkévaló kincset.

XV. Az uralkodói bölcsesség megkívánja azt is, hogy egy vezető ember ne igyekezzék mindig mindenáron keresztülvinni a maga akaratát, még akkor sem, ha ő a legjobbat és legokosabbat akarná. Sokkal szebb dolog az, ha lemond a maga igaz elveinek a megvalósításáról — feltéve, ha ezzel a nép javát szolgálja —, mint ha azoknak keresztülvitelével testi és anyagi károkat okozna, mert hiszen a világi elvek csak az anyagi javakra vonatkoznak. Bolond beszéd tehát az, ha valaki azt mondja: „Nekem igazam van és ha törik, ha szakad, ha a többiek mind belepusztulnak is, én keresztülviszem akaratomat”. Ezzel szemben Octavianus császárról azt olvassuk, hogy ő még akkor sem kezdett háborút, amikor neki volt igaza és csak akkor volt hajlandó hadbaszállni, ha előre látható volt, hogy nagyobb lesz a haszon, mint a kár és a veszteség is elviselhető lesz. Ő maga azt mondja: „A háborút viselő felek úgy vannak, mint az, aki arany hálóval megy halászni: sohasem fog annyit, mint amennyit kockára tett.” Aki kocsit hajt, annak egészen másképpen kell haladnia, mint a gyalogos embernek. A gyalogos tetszése szerint járhat-kelhet, ugrálhat jobbra-balra; ha ellenben az ember kocsit hajt, akkor alkalmazkodnia kell a kocsíúthoz és a maga akaratát kikapcsolva, az útra kell ügyelnie. Ugyanígy van az a vezető, aki egy seregnek a parancsnoka: nem intézkedhetik a maga tetszése szerint, hanem mindig seregét* kell szem előtt tartania; sokkal fontosabb szempont a sereg java és szükséglete, mint a vezér akarata és kedvtelése. Ha egy vezető ember csak a maga jó tetszése és buta feje szerint kormányoz, akkor hasonló ahhoz a kocsishoz, aki nyílegyenes hajt árkon-bokron,

* Jegyzet: A sereg javát.

hegyen-vízen; dombon-völgyön át, nem figyelve az útra és a hidakra. De az ilyen nem is fog messze jutni, mert mindene összetörik.

A vezető emberekre nézve az volna a legüdvösebb, ha kora ifjúságuktól kezdve a szent és pogány könyvek történelmét tanulmányoznák, ehhez sokkal több példát és útmutatást találhatnak az uralkodáshoz, mint minden jogi kódexben. Eszter könyve bizonyossága szerint a perzsa királyok is ezt tették (Esz. 6:1.). A példa és a történelem ugyanis mindenkor többet és többre tanít, mint a jog és a törvények; az előbbiben a biztos tapasztalat, az utóbbiban a bizonytalan és ki nem próbált szavak tanítanak.

3. A világi felsőbbtség feladatai.

XVI. Minden uralkodónak, de különösen a mieinknek három dolgot kellene keresztül vinnie: először is tiltsák el az undorító dobzódást, nemcsak azért, mert ez mértéktelenség, hanem azért is, mert nagyon költséges. Ugyanis a fűszerek, különlegességek és más hasonló dolgok élvezése — amelyek nélkül is igen jól megélnénk — szükségtelenül nagy pazarlásra vezetett nálunk. S ennek divatja csak egyre terjed. Ha a világi hatalom ezt a nagy tékozlást — ami pedig széles rétegekben elharapódzott már — meg akarná szüntetni, ez igen nagy feladat lenne. De vajon tehet-e a világi felsőbbtség ennél jobb szolgálatot az Istennek? Vagy nagyobbat — saját érdekében is hazánk talpraállításának?!

Másodszor tiltsák meg az öltözködésben kifejlődött divathóbortot, amely csak a testet és a világot szolgálja s amellel rengeteg értéket emészt fel. Elképesztő elgondolni is, hogy ezek a visszaélések annak a népnek a körében élnek, amely a megfeszített Krisztusra felesküdt, megkeresztelkedett és az Ő tulajdonává lett; annak a népnek a körében, amelynek hivatása, hogy Krisztus keresztjét hordozza s naponkénti megtérés (meghalás) által az örök életre előkészüljön. Ha csak egyes, elszigetelt esetekben tudatlanságból tévelyegnének, az még csak hagyján. De hogy ilyen nyíltan, szemérmetlenül, szabadon és büntetlenül művelik ezt, sőt még ebben keresik a dicsőséget és elismerést, ez már igazán nem keresztényekhez méltó állapot.

Harmadszor szüntessék meg az uzsorakamatot, ami a világ minden népét, országát és városát tönkreteszi, felőrli, meg-

semmisíti. Alattomosan azt a látszatot kelti, mintha az uzsorához semmi köze sem lenne. Pedig valóban veszedelmesebb a tényleges és nyílt uzsoránál, mert látszólagos ártalmatlansága miatt nem óvakodnak tőle az emberek.

Azt szokták mondani: Íme a három zsidó, aki az egész világot kiszípolozza! Az uraknak nem lenne szabad ezt tétlenül nézni s e felett szemet hunyni, hogy hivatalviselésükről egykor nyugodt lelkiismerettel adhassanak számot Istennek.

XVII. Itt kellene rámutatnunk a püspöki helytartók s egyéb püspöki és közegyházi hivatalnokok gazságaira, akik a szegény népet súlyosan megterhelik átokkal, megidézésekkel sanyargatják és addig nyúzzák, amíg csak egy fillére van. Ezt a világi hatalom fegyverével kellene megszüntetni, mert ez ellen más eszköz és más orvosság nincs.

Adná Isten, hogy egy ilyen kormány egyszer megkezdene a nyilvános büntenyák kiirtását, amint azt Izráelben tették! A kereszténységhez nem méltó, hogy a keresztény világban is vannak nyilvános büntenyák, ami valamikor elképzelhetetlen volt. Az volna a dolog rendje, hogy az ifjak és leányok korai egybekelésével ezen erkölcstelen állapotnak véget vetnének. Ezen rend és szokás életbeléptetésére az egyházi és világi hatalommal egyaránt kell törekednie. Ha a zsidók ezt keresztül tudták vinni, miért ne tudnák a keresztények is?! Ha falvakon, mezővárosokban s egyes városokban ez sikerült, — amint látjuk — miért ne sikerülhetne ez mindenütt?!

Mindez csak azért van így, mert a világban nincsen fegyelem; dolgozni senki sem akar. A kézművesek kénytelenek hízlelgni alkalmazottaiknak, akik ezért féktelenek és szemtelenek lesznek. Ennek a bajnak egy szigorú munkarenddel lehetne elejét venni: minden alkalmazott az engedelmességét igazoló elbocsájtó levéllel hagyhatná csak el munkahelyét, ami nélkül másutt fel sem vehetnék. Adná Isten! De attól tartok, hogy ennek a megvalósulására erősebb a vágy, mint a remény. Ez azonban nem ment minket.

No lám: a felsőbbségnek csak néhány teendőjéről szoltunk. De mindez éppen elég alkalmat nyújt neki a jó cselekedetekre s az Isten szolgálatára. Mindezen cselekedeteknek a hitben kell végbemenni — mint minden más cselekedetnek is, — hogy ezáltal a hitet gyakoroljuk. Mert senki sem nyeri el cselekedetei által Isten tetszését, hanem az Ő kegyelmébe vetett bizodalom

által. Az ilyen cselekedeteket tegye az ember a jóságos Isten tiszteletére és dicsőségére, hogy általuk a felebarát javát szolgálja.

D) Munkaadók és alkalmazottak viszonya.

1. Az alkalmazottak legyenek engedelmesek

XVIII. Ennek a parancsolatnak negyedik cselekedete: a cseléd és alkalmazott engedelmissége ura, úrnője, mesterével és mesternőjével szemben. Erről mondja szt. Pál (Tit. 2:9): „A szolgákat intsed, hogy az ő uraiknak tisztelettel engedelmeskedjenek, mindenben kedvöket keressék, ne ellenkezzenek, ne tolvajkodjanak, mert ezzel Krisztus tanításának és a mi hitünknek jó nevet szereznek, hogy a pogányoknak a botránkozásra alkalmat ne adjunk.” Szt. Péter is írja (I. Pét. 2:18.): „A cselédnek teljes félelemmel engedelmeskedjenek az uraknak, nemcsak a jóknak és kíméleteseknek, de a szívteleneknek és durváknek is; mert Isten előtt kedves dolog az, ha valaki ártatlanul tűr ellenségeskedést.”

Ma általános a panasz a cselédséggel és munkássággal szemben: milyen engedetlen, hűtlen, neveletlen és haszonleső. Valóságos Isten-csapás ez. Pedig a cselédségnek ez az egyetlen cselekedete az üdvösség elnyerésére (engedelmisség). Nem kell zarándokolniuk, — elég tennivalót ad nekik az, ha őszinte hitben, szívvel-lélekkel, teljes odaadással igyekeznek urukat, vagy úrnőjüket szolgálni. Ne a cselekedeteik által akarjanak maguknak érdemeket szerezni hanem mindezt Isten kegyelmébe vetett bizodalommal (ami az egyetlen érdem) s az ilyen bizodalomból fakadó Isten iránti ragaszkodó szeretetben tegyék. Ezek a cselekedetek szolgáljanak alkalmul a hit és bizodalom gyakorlására és annak erősödésére! Mert amint már sokszor mondtam: ez a hit teszi a cselekedeteket jóvá. Bizony szükséges, hogy ezek hitből fakadjanak és a hit legyen irányítójuk.

2. A munkaadók kíméletesek legyenek.

XIX. Ezzel szemben az urak és úrnők ne bánjanak a cseléddel, szolgálával és munkással kíméletlenül s ne keressenek a kákán is csomót, hanem legyenek néha elnézőek is, hunyjanak szemet egyes dolgok felett a békesség kedvéért. Ne feledjék el, hogy semmiféle viszonylatban nem mehet minden hajsza pontosan, mert itt e földön sohasem lehetünk tökéletesek. Erre

vonatkozólag mondja szt. Pál. Kol. 4:1-ben: „Ti urak, ami igazságos és méltányos, a ti szolgáitoknak megadjátok, tudván, hogy nektek is van uratok a mennyben.” Ha tehát az urak azt akarják, hogy Isten velük szemben ne legyen a legszigorúbb, hanem sokszor kegyelmesen elnéző, akkor ők is hasonlóképpen szeliden és elnézően bánjanak cselédeikkel. Mindamellett igyekezzenek őket állandóan becsületre, istenfélelemre nevelni.

Íme mennyi jót tehet a munkaadó vagy háziasszony! Lám, az Isten milyen sok különböző és kezünk ügyébe eső alkalmat ad állandóan a jó cselekedetekre! Nem kell soká keresnünk az alkalmat. De az emberek által kigondolt, tetszetős és körülményes „jó cselekedeteket” — amilyen a zarándoklat, búcsújárás, templomépítés — bátran mellőzhetjük.

Ezzel kapcsolatban kellene szólnom arról, hogy a feleség férjével, mint feljebbvalójával szemben alázatosan és engedelmesen viselkedjék. Ne ellenkezzék férjével, hanem szó nélkül engedjen mindenben, ami Istennel nem ellenkezik. A férj pedig szeresse feleségét, legyen engedelkeny és elnéző, amire szt. Péter és szt. Pál is többször figyelmeztetnek (I. Pét. 3:5; Ef. 5:22; Kol. 3:18.). Ez azonban a tíz parancsolatnak bővebb magyarázatához tartozik s az előbbiekből már könnyen érthető.

ÖSSZEFOGLALÁS.

XX. Amit ezen jó cselekedetokről mondtunk, az ebben a két szóban foglalható össze: engedelmesség és gondoskodás. Az alattvaló legyen engedelmes s az ura viseljen gondot reá. Igyekezzenek az urak alattvalóikkal szeretettel és igazságosan bánni s minden tekintetben segítségükre és javukra lenni. Nekik ez jelenti a mennybe vezető utat. Itt e földön nem tehetnek ennél jobbat; ezzel inkább nyerik el Isten tetszését, mintsem ha csodadolgokat művelnének. Erre vonatkozólag írja szt. Pál Róm. 12:8-ban: „Aki előljáró hivatalt tölt be, az gondoskodással viselje azt”. Ezzel mintegy azt mondja: Ne tévessze meg őt mások cselekedete s csak az övéire legyen gondja; keresse mindenkor alattvalóinak javát. Tántoríthatatlanul tartson ki emellett; s ha ég és pokol szakadna is rá, akkor is ragaszkodjék ehhez. Számára ez az egyetlen mennybe vezető út.”

Aki hivatását ily hűséggel teljesíti, az sok jó cselekedetet végez. Ezt az emberek észre sem veszik, de Isten számon tartja. Sajnos az emberek nem sokat törődnek vele (a hivatással), hanem ehelyett a karthausi és egyéb búcsújáró helyekre futkos-

nak; úgy tesznek, mintha a jó cselekedeteket és Isten parancsolatait egy eldugott zúgban kellene keresnünk. Pedig Péld. 1:20-ban olvashatjuk, hogy az isteni bölcsesség szerül szerte kiált; az utcákon zengedezteti a szavát; a nép körében és a városok kapuiban hirdeti törvényeit. Ez azt jelenti, hogy Isten törvényei mindenütt és minden hivatásban előttünk állanak. Csak mi nem vesszük észre és másutt keressük azokat. Maga Krisztus is figyelmeztet Mt. 24:23-ban: „Ha valaki azt mondja majd akkor néktek: íme itt a Krisztus vagy amott; ne higgyétek. Hamis Krisztusok és hamis próféták ezek.”

XXI. Ezzel szemben az alattvalók engedelmességgel tartoznak. Uruk parancsát minden igyekezettel és teljes odaadással teljesítsék és sem önként, sem mások befolyására meg ne szegjék azt. Ne törődjenek azzal, hogy mások hogyan viselkednek. Ha ebben a cselekedetben (engedelmisségben) nem gyakorolja magát szorgalmasan az alattvaló, akkor ne is képzelje, hogy a jó cselekedetek helyes útján jár (ha mindjárt imádkozik, böjtöl, vagy ehhez hasonlót tesz is).

Ha pedig arra kerülne a sor, — ami elég gyakran előfordul — hogy valamely világi hatalom vagy felsőbbtség az alattvalóit istenellenes cselekedetre kényszeríti, akkor az alattvaló nem tartozik kötelességszerűen engedelmeskedni. Hivatkozom itt szt. Péternek a zsidó vezetőkhez intézett szavaira: „Istennek kell inkább engedni, hogynem az embereknek”. (Csel. 5:29.). Ezzel nem azt mondja, hogy az embereknek ne engedelmeskedjünk, — mert ez helytelen lenne — hanem azt, hogy inkább az Istennek, mint az embereknek. Ha pl. egy fejedelem nyilvánvalóan jogtalanul kezdeményezne háborút, akkor abban ne támogassuk s ne engedelmeskedjünk neki, mert Isten rendelte, hogy felebarátunkat ne öljük meg s ne kövessünk el vele szemben igazságtalanságot. Ha pedig hamis tanúzásra, rablásra, hazugságra, csalásra, vagy más ehhez hasonlóra akarna kényszeríteni bennünket egyik feljebbvalónk, akkor még vagyunk becsületünk, testünk és életünk feláldozásával is inkább Isten parancsolataihoz kell ragaszkodnunk.

ÖTÖDIK PARANCSOLAT

Ne ölj!

a) A szelídségről.

Az első négy parancsolat az ész, a gondolkodás terén mozog: rabul ejti, hatalmába keríti és vezeti az embert, hogy ne legyen a maga vezére, ne képzeljen jót magáról, ne tartsa magát nagyra, hanem önismeretre ébredve, alázatosan vezettesse magát. Ez a hiúság letörésére szolgál. A most következő parancsolatok az emberi vágyakkal és kívánságokkal foglalkoznak, hogy azokat az emberiségből kiöljék.

Először is a harag és a bosszú vágya foglalkoztat, amelyről ez a parancsolat azt mondja: ne ölj! Ennek a parancsolatnak csak egy cselekedete van, amely azonban sok mindent magába foglal és sok bűntől megóv: ez a szelídség.

A szelídségnek két fajtája van. Egyik a tetszetős, de üres, látszat-szelídség. Azokkal a barátokkal szemben tanúsítunk ilyen szelídséget, akik anyagi javak, becsület vagy jó összekötetések tekintetében javunkra és hasznunkra vannak; vagy azokkal szemben, akik bennünket sem szóval, sem tettel nem sértettek meg. A szelídségnek ez a fajtája az állatban, oroszlánban és kígyóban, továbbá a pogányok, zsidók és törökök körében, a gazfickókban, gyilkosokban és rossz nőkben is megvan. Ezek is szelídek és békések, amíg őket is békében hagyják, vagy amíg kívánságaikat teljesítik. Sokan az ilyen álszelídséggel áltatják magukat, amikor azzal takaróznak és mentegőznek: „Bizony eszem ágában sem volt, hogy haragra lobbanjak — ha békében hagytak volna”. Igen ám! De kedves felebarátom, még az ördög is szelíd lenne akkor, ha mindenben az ő akarata érvényesülhetne. Azért ér téged a háborúság és a bántalom, hogy tudatára ébresszen annak, hogy mennyire telve vagy haraggal és rossz indulatokkal: ez arra int, hogy igyekezzél a haragot magadból kiirtani és a szelídséget elnyerni.

A szelídségnek másik fajtája az alapjában jó, ellenséggel, ellenféllel szemben is megnyilvánuló szelídség. Ha megfosztják vagyonától, becsületétől, testi épségétől, mindenétől, akkor sem tesz kárt, nem áll bosszút, nem átkozza, nem káromolja ellenségét, de nem is rágalmazza meg és nem is hordoz magában ellenséges indulatokat. Sőt! Ha módjában áll, akkor a gonoszért

jóval fizet, jóindulattal nyilatkozik róla, jó szándékkal van iránta és imádkozik érte. Erre vonatkozólag mondja Krisztus Mt. 5:44-ben: „Jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék és imádkoztatnak azokért, akik titeket háborgatnak”. Pál is így ír Róm. 12:14-ben: „Áldjátok azokat, akik titeket kergetnek; áldjátok és ne átkozzatok”.

B) Gyakoroljuk a szelídséget az ellenséggel szemben is.

II. Íme ez a magasztos felemelő cselekedet a kereszténységből kiveszett. Mindeneken teljesen úrrá lett a civakodás, háborúskodás, viszály, harag, gyűlölet, irigység, rágalom, káromlás, káröröm, bosszú s a haragnak minden szóbeli és tettleges megnyilatkozása. Ezen egyszerűen átsiklunk. Ellenben a sok ünnepléssel, misehallgatással, imahadarással, templomalapítással és lelki ékeskedéssel — amit Isten nem parancsolt ugyan — olyan fényesen és feltűnően igyekszünk tüntetni, mintha valóban mi lennénk a világ legszentebb keresztényei. Az ilyen szemfényvesztő alakoskodással háttérbe szorítjuk Isten parancsolatait, úgyhogy senki sem gondolkodik, elmélkedik, afelett, hogy tulajdonképpen milyen távol is van ő a szelídségtől s Isten ezen parancsolatának betöltésétől. Pedig Isten ígérete szerint (Ján. 14:15, 21.) azok nyerik el az örök életet, akik az ő parancsolatait megtartják s nem azok, akik ilyen vagy olyan cselekedeteket művelnek.

Isten a bennünk élő haragnak és rossz indulatnak megmutatására ellenfelet és ellenséget ad nekünk, aki bennünket, vagy barátunkat támad testi, anyagi vagy erkölcsi téren. Isten próbára tesz az által, hogy él-e még bennünk a harag, tudunk-e ellenségünkkel szemben jóindulatot tanúsítani, róla jót mondani, az ő javát szolgálni s a bosszú gondolatát magunkból kirtani. — Álljon immár elő mindaz, aki Isten tetszésére s a maga üdvösségére jó cselekedeteket akar művelni! Gyakorlatként, vegye elő s tartsa állandóan lelki szemei előtt ellenségének képét. Ezáltal törje meg önmagát és szoktassa szívét ahhoz, hogy ellenségére is jóindulattal és a legjobb szándékkal gondoljon, annak ügyét imádságos szeretettel a lelkén hordozza s ha adódik rá alkalom, róla jót mondjon s javát szolgálja. Bárki megkísérélheti ezt s ha ez nem ad neki egész életre szóló feladatot, akkor engem hazugnak, fejtegetésemet hamisnak bélyegezheti! De ha Isten ezt kívánja s megelégszik ezzel (a szelídséggel), akkor mit használ az nekünk, ha ezt mellőzve, más nagy cselekedetekkel bajlódunk!? Ezért mondja Isten Mt. 5:22-ben: „Bizony

mondom néktek, aki haragszik az ő felebarátjára, méltó az ítéletre; aki azt mondja felebarátjának: ráka (ez azt jelenti, ha valaki visszataszító, haragos ábrázattal megfenyegeti felebarátját), méltó a főtörvényszékre; aki pedig azt mondja felebarátjának: te bolond, (vagyis mindenféle szitkot, átkot, káromlást és rágalmat szór feléje), méltó az örök tűzre". S ha már a haragos gondolat és szavak ilyen súlyos megítélés alá esnek, mit érdemelnek akkor a harag tettleges megnyilatkozásai, pl. a verekedés, bántalmazás, testi sértés és gyilkosság?!

C) A szelídség mindenkor türelmes, de nem tűri Isten, vagy a felebarát megsértését.

III. Az igazi szelíd embereknek azonban fáj ellenségüket bajban látni. Ezek Isten igaz gyermekei és örökösei; testvérei a Krisztusnak, aki mindnyájunkkal így érzett a keresztfán. Azt látjuk tehát, hogy az igazán hívő bírónak fáj, ha bűnös felett ki kell mondania az ítéletet, vagy ha a törvény értelmében halálos ítéletet kell hoznia. A szelídség ebben az esetben kegyetlenségnek és haragnak látszik. Pedig a szelídség annyira jó, hogy még az ilyen kegyetlen határozatokban is megvan. Sőt különösen ilyenkor, amikor keményen és kegyetlenül kell eljárnia, buzog a legmelegebben a szívben.

Arra azonban nagyon kell vigyáznunk, hogy Isten tiszteletével és az ő parancsolataival ellenkezően ne gyakoroljunk szelídséget. Hiszen Mózesről is azt olvassuk, hogy a Föld legszelídebb embere volt, s mégis, amikor a zsidók az aranyborjút imádták és Istent haragra ingerelték, akkor közülük sokakat agyonütött. S ezzel Istent újra kiengesztelte. Helytelen lenne, ha a felsőbbség tétlenül túrná a bűnnek uralmát, de ugyanúgy helytelen lenne az is, ha mi efelett napirendre térnénk. Ha vagyonomat, becsületemet éri kár, azért még nem kell haragra lobbannom. De ha Isten tiszteletét és parancsolatait, vagy felebarátunkat érné sérelem, az ellen igenis tiltakoznunk kell: a felsőbbségnek fegyverrel, a többieknek pedig szóbeli feddéssel. A büntetésben részesülők iránt természetesen részvétellel kell lennünk.

Rövidesen elsajátíthatjuk ezt a drága, magasztos cselekedetet, ha a hitben műveljük és gyakoroljuk. Mert ha a hívő ember nem kételkedik Isten kegyelmében — tudván azt, hogy neki van irgalmas Istene — úgy felebarátjával szemben is tud majd fenntartás nélkül jóindulatot és irgalmat gyakorolni, bármilyen

súlyosan is vétkezett ellene. Hiszen mi Istennel szemben sokkal súlyosabban vétkeztünk. Lám ez a parancsolat nagyon rövid, de a jó cselekedetek és a hit gyakorlására bőséges alkalmat nyújt.

HATODIK PARANCSOLAT

Ne paráználkodjál!

a) A tisztaságról.

I. Ez a parancsolat megint olyan cselekedetet rendel, amely sok mindent magában foglal és sok bűnnek veszi elejét: ez a tisztaság, vagy szüzesség. Ez mindenki előtt ismeretes, hiszen oly sokat írtak és prédikáltak már róla. Csakhogy az emberek ezt nem akarják megszívlelni és gyakorolni, mint a többi cselekedetet, amelyet pedig Isten nem is parancsolt meg. Készséggel cselekszik azt, amit Isten nem parancsolt meg, amit pedig elrendelt, azzal nem törődnek. Látjuk tehát, hogy a világot a tisztátalanságnak minden gyalázatossága, trágár beszéd, szemérmetlen történetek (élcek) és énekek töltik be. Ennek meg naponként újra meg újra ösztönzést ad a dobzódás, a henyélés és felesleges cicoma. Mégis azt hisszük, hogy jó keresztények vagyunk. Megelégszünk a puszta templombajárással, az előírt imáknak, böjtnek és ünnepeknek megtartásával...

De ha a tisztaságon kívül más cselekedetet nem is parancsolt volna Isten, úgy ez egymagában is elég tennivalót adna nekünk. Veszedelemes és rombolóhatású bűnről van itt szó! Ez áthatja minden tagunkat: a szív gondolatát, a szem nézését, a fül hallását, a száj beszédét, a kéz, a láb, s az egész test cselekedeteit. Ennek legyőzése munkába és fáradságba kerül. Isten parancsolatai rámutatnak arra, hogy az igaz, jó cselekedetek művelése milyen nagy dolog. A magunk erejével képtelenek vagyunk jó cselekedeteket még kigondolni is, semhogy kezdeményezni vagy véghezvinni. Szt. Ágoston is azt mondja, hogy a keresztény embernek minden küzdelme közt a legkeményebb a tisztaságért való harc, már csak azért is, mert ez naponként szüntelenül kísért és nagyon ritkán tudunk tartós eredményt elérni. A szentek mind sirva panaszkodtak emiatt. Így szt. Pál is Róm. 7:18-ban: „Mert tudom, hogy nem lakik bennem, azaz a testemben jó”.

B) Harc a tisztátalanság ellen.

II. Ha tisztaságunkat állandóan meg akarjuk őrizni, akkor ez újabb jó cselekedetekre ösztönöz, amilyen a böjtölés, evésben, ivásban való mértékletesség, virrasztás, a restség és felesleges alvás ellen a kóránkelés, a henyélés ellen a megfeszített

munka. Ugyanis a tisztátalanság fegyverei a sok evés-ivás, a sok alvás, a lustálkodás és henyélés, amelyek a tisztaságot gyorsan legyőzhetik. Ezzel szemben szt. Pál a munkát, böjtölést és virrasztást isteni fegyvereknek nevezi, (Róm. 13:12.) amelyekkel a tisztátalanságot legyőzhetjük. De amint már fentebb mondtuk, ügyelnünk kell itt arra, hogy ezek a gyakorlatok csak a tisztátalanság elfojtására, nem pedig a szervezet tönkretételére irányuljanak.

De mindenek felett a legerősebb fegyver az imádság s az Isten ígéje. Amikor a bűnös kívánság kísért, akkor keressen az imádságban menedéket az ember; kérje Isten kegyelmét és segedelmét; mélyedjen el az evangélium olvasásában és tekintsen Krisztus szenvedésére. Ebben az értelemben mondja Zsolt. 137:9.: „Áldott legyen, aki megragadja és sziklához paskolja Babilon kisdedeit”. Ez azt jelenti, hogy boldogok lehetünk, ha a szív gonosz indulataival — amit az indulatok még csírában, „kisdéd-korban” vannak — Krisztus Urunkhoz menekülünk, mert Ő az a „köszikla”, amelyen ezek szétzúzódnak és megsemmisülnek.

Íme mennyi munkát és alkalmat ad ez az embernek a jó cselekedetekre! Ma azonban senki sem imádkozik, virraszt és böjtöl ebből a szempontból, hanem mindezeket önmagáért a cselekedetért végzik.*

(A cselekedetet mint eszközt teszik céllá.) Pedig fenti cselekedeteknek az a célja, hogy betöltsék ezt a parancsolatot, s a tisztaság útjára vezessék az embert.

Egyesek még egyéb dolgoktól is óvtak: pl. puha fekvőhelytől, lágy ruhától, felesleges cicomától, a férfiakkal, illetőleg nőkkel való társalgástól — ezek u. i. ne beszéljenek egymással, de még csak ne is lássák egymást — s több ehhez hasonlótól. Szerintük ez elősegíti a tisztaságot. Pontosan megállapított szabályt senki sem állíthat fel ezen a téren. Mindenki vigyázzon magára. Mindenkinek tudnia kell, hogy neki a fent említett gyakorlatokra milyen mértékben van szüksége s ennek megfelelően kell azokat a maga számára megvalósítania. Aki erre képtelen, az egyidőre bízza magát más vezetésére, aki őt mindaddig támogatja, amíg el nem jut odáig, hogy már önmagát is fegyelmezni tudja. Valamikor azért alapították a kolostorokat, hogy az ifjúságot ott físztaságra és önfegyelmezésre neveljék.

*Jegyzet: A hit nélkül végzett böjtölés, virrasztás, stb. nem jó cselekedet. (Első parancsolat.)

C) Fegyverünk a hit.

Ennek a cselekedetnek legjobb támasza az erős hit. S a hit hatóereje talán éppen itt a legnyilvánvalóbb. — Ésaiás (11:5.) szerint a hit a „derék övedzője”, vagyis a tisztaság oltalma. Mert, aki hitben él és minden jót Isten kegyelmétől vár, az vágyódni fog a lelki tisztaságra; ez pedig a testi tisztátalanság elleni harcban segíti az embert. Aki hitben él, azt a Lélek megvilágosítja, hogy miként kell a rossz indultok és a tisztátalanság veszedelme ellen harcolni. Az Isten kegyelmébe vetett élő hit ugyanis nemcsak szüntelenül munkálja a jót, hanem állandóan figyelmeztet is bennünket arra, hogy mi szolgál az Isten tetszésére, vagy haragjára. Ezt írja szt. János is levelében (I. Ján. 2:27.): „Nincs szükségtek arra, hogy valaki tanítson titeket, mert az isteni kenet, (vagyis az Isten lelke) megtanít titeket mindenre.”

De ha a kísértés egyhamar nem is szűnik, akkor sem szabad kétségbeesnünk. Sohase képzeljük azt, hogy ebben az életben megszabadulhatunk tőle. Ezt a kísértést úgy kell felfognunk, mint az állandó figyelmeztetést és ösztönzést az imádkozásra, böjtölésre, virrasztásra, munkára s a testiség elleni egyéb gyakorlatokra, különösképpen pedig az Istenbe vetett hit gyakorlására. Ugyanis nem akkor értékes a tisztaság, amikor csendes nyugalomban van, hanem amikor a tisztátalansággal szembeszállva harcol, s a testiség és a kísértő mételeyt szüntelenül kiküszöböli. Ezt mondja szt. Péter is (I. Pét. 2:11.): „Kérlek titeket, tartóztassátok meg magatokat a testi kívánságoktól, amelyek a lélek ellen vitézkednek szüntelenül”. Ugyancsak szt. Pál is (Róm. 6:12.): „Ne uralkodjék tehát a bűn a ti testetekben”, stb. Ezek és más szentírásbeli helyek azt igazolják, hogy a testi vágy mindenkiben él, de mindenkinek naponta küzdenie kell ellene. Bár ez harcot és nyugtalanságot idéz elő, mégis Istennek tetsző cselekedet ez. Szolgáljon ez nekünk vigaszul és erősítésül! Ha pedig valaki azt véli, hogy ő eredményesen gátat tud vetni a kísértésnek, az ezzel is csak szítja a vágy tüzeit magában. Mert, ha rövid időre meg is szűnik a kísértés, csakhamar újra jelentkezik nagyobb erővel; de most már gyengébb ellenálló-erőre talál.

HETEDIK PARANCSOLAT

Ne lopj!

A) A jótékonyyságról.

1. Ne keressük a magunk előnyét.

I. Ez a parancsolat is olyan jó cselekedetet rendel el, amely sok jó tettet foglal magában és sok bűnnek veszi elejét. Neve: jótékonyság, ami azt jelenti, hogy az ember hajlandó anyagi javaiból segíteni és szolgálni. Ez a parancsolat nemcsak a lopást és a rablást tiltja, hanem minden olyan törekvést is, amely a felebarátnak anyagi téren való megrövidítésére törekszik: ilyenek pl. a zsugoriság, uzsoráskodás, árdrágítás, csalás, hamisított árunak, hamis súlynak és mértéknek használata. De ki tudná felsorolni azt a sok és minden foglalkozási ágban csak egyre szaporodó, ravaszul kiesztelt újabb meg újabb csalafintaságot, amellyel mindenki a felebarát megrövidítésével keresi a maga előnyét. Közben megfélemedeznek Isten parancsáról, amely azt mondja: „Amit akartok azért, hogy az emberek tiveletek cselekedjenek, mindazt ti is úgy cselekedjétek azokkal.” (Mt. 7:12.) Ha az emberek felebarátaikkal szemben ezt a szabályt tartanak szemelőtt — minden foglalkozásban, az iparban és kereskedelemben egyaránt — akkor hamar rájönnének arra, hogyan kell eljárniuk az adás-vevésben, vétel- és eladásban, valamint kölcsönzés, ajándékozás, az ígélet és teljesítése stb. terén. Ha megfigyeljük a világ folyásában, hogy minden ügy elintézésénél mennyire a pénzvággy az irányadó, akkor igazán nagy feladatot jelent számunkra, ha az Istennel, becsületben akarunk megmaradni. Szinte meg kell rettennünk és borzadnunk ettől a veszedelmes és nyomorúságos élettől, amely a kenyérgond és kenyérért való könyörtelen harc miatt oly nehéz, annyira leköt, hogy szinte rabságunkká lett már.

2. Óvakodjunk a fősვნყségűől.

II. Nem hiába mondja a bölcs Sirák (31:8): „Boldog ember az, aki makulátlannak találtatott, aki nem futott az arany után s bizodalmát nem a pénzbe vetette.” Van-e ilyen? „Dicsérjük őt, hogy életében ilyen csodadolgott tudott művelni.” Mintha csak azt mondaná ezzel: „Ilyet egyet sem találunk, vagy legalább is keveset.” Bizony nagyon kevesen ismerik és fedezik fel önmagukban a pénzsóvárságot, mert a fősვნყség, a minden-

napi kenyér és az életszükséglet díszes köntösébe öltözik. Ennek leple alatt szabad teret enged telhetetlenségének. Aki tehát mentesíteni akarja magát ettől, annak — Sirák szavaival szólva — csodadolgokat kell művelnie életében.

No lám! Ha valaki nemcsak jó cselekedeteket, hanem Isten tetszésére és dicséretére csodadolgokat akar művelni, akkor nem kell soká keresnie az alkalmat. Jól vigyázzon magára s arra, hogy az aranynak rabjává ne legyen. Inkább megfordítva, legyen az arany az ő rabjává és az arany keresse az ő kegyeit. Ha tehát valaki nem csüng szívének szeretetével a földi kincseken, az szabad, csodatevő, boldog ember. Ilyen értelemben mondja Jób 31:24: „Reménységemet még sohasem vetettem az aranyba s a pénznek nem mondtam: én bizodalmam!” Zsolt 62:11. azt mondja: „Ne bízzatok zsarolt javakban”. Ezt tanítja Krisztus is Mt. 6:31-ben: „Ne aggodalmaskodjatok tehát és ne mondjátok: mit együnk? Vagy: mit igyunk? Vagy: mivel ruházkodjunk? Mert Isten gondot visel és tudja, mindezekre szükségetek van.”

Sokan azt mondják: „Rendben van! Csak bízzál és ne gondoskodj! De azt várhatod, hogy a sült galamb a szádba repül!” Én sem mondom azt, hogy az ember ne dolgozzék és ne keresse meg kenyerét, hanem csak azt, hogy ne legyen aggodalmaskodó és fősvény; ne essék kétségbe azon, hogy neki nem jut elég. Hiszen Ádámban mindnyájan munkára ítéltünk, amikor Isten azt mondta (I. Móz. 3:19.): „Arcodnak verejtékével egyed a te kenyeredet”. Jób. 5:7-ben pedig azt olvassuk: „Amint a madár a repülésre, úgy az ember a munkára születik”. A madarak pedig aggodalmaskodás és fősvénység nélkül repülnek, nekünk éppen így aggodalmaskodás és fősvénység nélkül kell dolgoznunk. Ha azonban aggodalmaskodol és fősvénykedsz, hát akkor csak gyötrődj és fősvénykedj, hogy a sült galamb valóban a szádba repülhessen! De magadra vess, ha azután Isten parancsolatainak betöltését és az üdvösséget így nem tudod elnyerni.

B) A jótékonyság feltétele a bizodalmas hit.

III. Erre a cselekedetre a hit tanít meg. Ha ugyanis teljes bizonyossággal hiszünk Isten kegyelmében s magunkat arra bízzuk, akkor lehetetlen, hogy az ember emellett fősvény és aggodalmaskodó legyen. Hiszen kételkedés nélkül hinnie kell azt, hogy Isten gondot visel reá. Ennél fogva nem lehet a pénz rab-

jává. Használja fel a pénzt jótékony szeretettel a felebarát javára, tudván azt, hogy bármennyit is adakozik, neki még mindig elegendő marad, mert az az Isten, akiben ő bízik nem hagyhatja el őt és nem feledkezhetik meg ígéreteiről. Amint Zsolt. 37:25-ben olvassuk: „Gyermek voltam, meg is vénhedtem, de nem láttam, hogy elhagyottá lett volna az igaz, magzatja pedig kenyérekéregetővé”. Az apostol Kol. 3:5-ben minden bűn között egyedül a fősvénységet nevezi bálványimádásnak. Ugyanis itt a legszembetűnőbb az embernek Isten iránti bizalmatlansága és legkézenfekvőbb, hogy jobban bízik az ember a pénzében, mint Istenben. Pedig Istent éppen a benne való bizodalom által tiszteljük, vagy enélkül káromoljuk — amint azt már fentebb is említettük.

És valóban ennél a parancsolatnál válik legvilágosabbá, hogy minden jó cselekedetnek a hitben kell végbemenni és lefolyni. Kézzelfoghatóan megértheti itt mindenki, hogy a fősvénységnek egyetlen oka a bizalmatlanság, míg a jótékonyság forrása a bizodalmas hit. Az ember csak akkor lehet jótékony, ha bízik Istenben és nem kételkedik abban, hogy mindenkor meglesz mindene, amire csak szüksége van. Ennek fordítottja is áll: az ember azért fősvény és aggodalmaskodó, mert nem bízik Istenben. Amint ennél a parancsolatnál a jótékonyság jó cselekedetét a hit kezdeményezi és viszi véghez, azonképpen áll ez minden parancsolatra nézve. Hit nélkül semmit sem ér a jótékonyság és inkább haszontalan költekezésnek tekinthető.

C) Tegyük jót az ellenséggel is.

IV. Tudnunk kell azonban azt is, hogy a jótékonyságnak ellenségeinkre és ellenfeleinkre is ki kell terjednie. Vajon Krisztus tanítása szerint jó tettnek nevezhetnők-e azt, ha mi csak barátainkkal szemben tudunk jótékonyságot gyakorolni? Hiszen ezt a gonosz ember is megteszi barátjával. Sőt még az okatlan állat is odaadó és jótékony a maga fajtájával. A keresztény embernek éppen ezért magasztosabb célra kell törekednie és még az arra méltatlanokkal, gonosztevőkkel, hálátlanokkal, ellenségekkel szemben is jótékonyságot kell gyakorolnia. Néki is úgy kell tenni, mint a mennyei Atyának, aki felhossa napját mind a jókra, mind a gonoszokra és esőt ad a hálásaknak és hálátlanoknak egyaránt. Itt tapasztaljuk meg igazán, hogy milyen nehéz is, Isten parancsolatai szerint jó cselekedeteket tenni. Mennyire kapálódzik ez ellen a mi természetünk, holott a maga választotta „jó cselekedeteket” szíves-örömet teszi. — Vedd

csak sorra a te hálátlan ellenségeidet, tégy velük jót és meg fogod tapasztalni, hogy milyen közel, avagy távol állasz ennek a parancsolatnak a szellemétől. De egyúttal meglátod azt is, hogy ennek a cselekedetnek gyakorlása egy életre szóló feladatot jelent. Mert ha a te ellenséged rád szorul és te nem segítesz rajta — bár a tehetséged megvolna hozzá, — akkor ez ugyanannyi, mintha megloptad volna őt; mert köteles lettél volna segíteni rajta. Ilyen értelemben mondja Ambrózius: „Tápláld az éhezőt; ha nem táplálsz, akkor teljes mértékben gyilkos vagy.”

Végül ennek a parancsolatnak a keretébe tartoznak azok az irgalmassági cselekedetek, amelyeket Krisztus az ítélet napján számon fog kérni (Mt. 25:35.). Mégis mindezeknek ellenére javaslom, hogy a földesurak és városok tiltsák meg az idegen koldusoknak, csavargóknak és „Jakab-testvéreknek”^{*} a koldulást, vagy legalábbis rendszabályozzák meg a koldulást. Ezzel ugyanis elejét vehetnők a sok gázságnak, amit a koldulás leple alatt belopózkodó gazfickók elég gyakran elkövetnek Ennek a parancsolatnak cselekedeteiről „Az uzsoráról” szóló fejtegetésemben írtam bővebben.

^{*}Jegyzet: A Szentjakab nevű búcsújáróhelyre zarándoklókat nevezték így.

NYOLCADIK PARANC SOLAT

Ne tégy felebarátod
ellen hamis tanúbizonyságot!

A) Az igazság mellett tegyünk bizonytságot a törvény előtt.

I. Jelentéktelennek tünik ez a parancsolat és mégis olyan nagy, hogy ha valaki be akarja tölteni, akkor kockára kell tennie és latba kell vetnie mindenét, testét, életét, vagyonát, becsületét és összeköttetéseit. Pedig itt csak egy kicsiny tagnak, a nyelvnek a cselekedetéről van szó. Bővebben kifejezve ez azt jelenti; szóljuk mindenkor az igazságot s ha kell, álljunk ellent a hazugságnak.

Ez a parancsolat a nyelvnek rossz cselekedeteit tiltja, amelyeket egyrészt szóval, másrészt pedig hallgatásunkkal követünk el. Szóval az vétkezik, aki pl. vádlottként áll a bíróság előtt és hamis adatokkal igyekszik a maga igazát bizonyítani, hogy így csalással lehetetlenné tegye felebarátját; ha saját ügyének javára és szépítgetésére mindent felhoz, ugyanakkor pedig a felebarátja igazát szolgáló adatokat elhallgatja vagy kisebbiti. Tehát nem úgy jár el felebarátjával, mint amilyen eljárást embertársaitól elvár. Pedig sokan tesznek így: egyesek a haszon kedvéért, mások viszont a kár vagy szágyen elkerüléséért. Ezek többre értékelik becsületüket, mint Isten parancsolatait. Az ilyenek azzal szoktak mentegetőzni: „Vigilanti iura subveniunt”. (Szemesnek áll a világ.) Úgy tesznek, mintha nem lenne kötelességük a felebarát ügyét éppen úgy megvédeni, mint a magukét. Bár tudják, hogy felebarátjuknak igaza van, mégis nyugodt lélekkel veszni engedik annak igaz ügyét. Ez pedig általánosn elterjedt bűn. Attól tartok, hogy talán nem is fordul elő olyan bírósági eljárás vagy peres ügy, amelyben legalább az egyik fél ne vétkeznék ezen parancsolat ellen. És ha nem tudják is minden esetben keresztülvinni akaratukat, mégis megvan bennük a rossz szándék és törekvés arra, hogy a felebarát igaz ügyét tönkretéve, a maguk jogtalanságát vigyék győzelemre. Különösen akkor szokott ez bekövetkezni, ha a másik peres fél nagy úr, vagy személyes ellenség. Az ellenséggel szemben ez jó alkalom a bosszúállásra. A nagy urat pedig senki sem akarja maga ellen ingerelni. Ilyenkor mindenki kedveskedik, hízeleg, vagy legalább is elhallgatja az igazságot, mivel az igazságért senki sem akar kegyvesztetté lenni és senki

sem meri az ellenségszerzés és károsodás kockázatát vállalni. Ezért kell Isten parancsolatának mellőzést szenvedni. Így van ez az egész világon. — Aki igyekszik ettől tartózkodni, annak bőséggel adódik alkalma a jó cselekedetekre. (Lám! Már a szavainkkal mennyit tehetünk!)

Milyen sokan vannak olyanok, akiket ajándékokkal hallgattatnak el és veszteségekkel tántorítanak el az igazságtól! Bizony ritka, nagy és magasztos cselekedet az, ha valaki nem tesz felebarátja ellen hamis tanúbizonyságot.

B) Tegyük bizonyágot az evangéliumról.

II. Az igazság melletti bizonyágtevésnek azonban van egy ennél is nagyszerűbb formája; és pedig, ha bizonyágtevésünkkel a gonoszság szelleme ellen harcolunk. Nem földi javakért folyik itt a harc, hanem az evangéliumért, az igazságért és a hitért. Ezt a hármát a Sátán sohasem tudta megtérni s mindig azon volt, hogy a nép nagyjai (vezetői) ellenszegüljenek és üldözzék ezeket. Erről mondja Zsolt 82:4: „Mentsétek meg a szegényt és szűkölködőt; a gonoszok kezéből szabadítsátok ki”. És, hogy az üldöztetés ma már ritkaságszámba megy, abban a lelki-vezetők a hibásak, akik az evangéliumot nem élesztik, hanem elhanyagolják. Elmellőzik azt az ügyet, amely egyrészt a bizonyágtevésre, másrészt az üldöztetésre szolgáltatta alkalmat. Ehelyett a maguk által kigondolt szabályokat tanítják tettségük szerint. Természetes, hogy ilyen körülmények között a Sátán is veszteg marad, hisz minden úgy megy, ahogyan ő akarja: az evangélium ügyének háttérbeszorításával ugyanis elérte a Krisztusba vetett hit mellőzését is. Ha azonban az evangéliumot élesztenék és újra megszólaltatnák, akkor minden biztonnyal ismét megmozdulna és felháborodnék. A királyok, fejedelmek, püspökök, doktorok, papok és hatalmasok nagyrésze felháborodva szembeszállna az evangéliummal, amint azt mindenkor megtették, amikor Isten igéje megszólalt, (megjelent). A világ ugyanis nem tudja elviselni azt, ami Istentől származik. Ezt legvilágosabban Krisztus példája igazolja. Ő volt Istennek legnagyobb, legjobb és legkedvesebb kincse. A világ mégsem fogadta be őt, hanem ádázabban üldözte, mint bármit, ami Istentől származott. Amint az ő korában, úgy mindenkor kevesen voltak azok, akik az isteni igazság mellett a test és élet, vagyon, becsület és minden kincs kockáztatásával és feláldozásával híven kitarítottak. Hiszen Krisztus is megmondta előre, Mt. 24:9-ben: „Gyűlöletesek lesztek minden nép előtt az én neve-

mért". Továbbá Mt. 24:10-ben: „És akkor sokan megbotránkoznak bennem”. Persze, ha ezt az igazságot egyszerű földművesek, pásztorok, szolgalegények, vagy szegény cselédek támadnák, hát ki ne merne akkor bizonyosságot tenni róla?! De mivel a pápa, püspökök s velük együtt királyok és fejedelmek üldözik (ezt az igazságot) azért hallgatnak, menekülnek és képmutatóskodnak az emberek, mivel nem akarnak kegyvesztettek lenni s féltik vagyonukat, becsületüket és életüket.

1. Csak a hívő ember képes a bizonyosságtételre.

III. De vajon miért teszik ezt? Azért, mert hitetlenek és nem bíznak egy szikrányit sem Isten jóságában. Mert akiben hit és bizodalom lakozik, annak szíve dacosan bátor és rendíthetetlen; bátran vállalja a kockázatot és hűséggel kitart az igazság mellett, még akkor is, ha pápával, királlyal élete árán kell szembeszállnia. A mi drága vértanúink így cselekedtek. Az ilyen ember megveti az emberek kegyét és tetszését, a vagyont és megtiszteltetést; azzal sem törődik, ha ezek mind el akarják hagyni. Zsolt. 15:4-ben is azt olvassuk: „A megbélyegzett utálatos az ő szemeiben, de az urat féltők tiszteli”. Ez azt jelenti, hogy a hívő ember megveti az olyan zsarnokot, hatalmaskodót, aki Istent és az igazságot üldözi; megveti annak tekintélyét is; viszont ragaszkodik azokhoz, akik az igazságért üldöztetést szenvednek, akik inkább Istent félik, mint az embereket; támogatja, védelmezi, tiszteli őket, akár tetszik ez másoknak, akár nem. Mózesről is feljegyezték, hogy ő pártját fogta testvéreinek (Zsid. 11:24.) Egyiptom királyára való tekintet nélkül.

Íme ennél a parancsolatnál ismét kézzelfoghatóan tapasztalhatod, hogy ennek a cselekedetnek csakis a hit lehet a hajtórugója, mert hit nélkül senki sem meri ezt megtenni. Minden a hiten múlik, bármilyen cselekedetről legyen is szó, — amint már sokszor mondtam. Hit nélkül minden cselekedet holt, bármilyen jónak tűnik is az nekünk. Amint ennek a parancsolatnak a cselekedetét csak az tudja véghezvinni, aki rendíthetetlenül hisz és bízik Isten kegyelmében, úgy a többi parancsolat cselekedetét sem végezheti senki hitetlenül. Ezzel a cselekedettel bárki megpróbálhatja a maga keresztségét. Krisztusba vetett hitét és cselekedeteit. Látjuk tehát, hogy a mindenható Isten az Úr Jézus Krisztust nemcsak azért adta nekünk, hogy benne higgyünk és bizzunk, hanem egyúttal, mint a bizodalom és jó cselekedetek példaadóját állította elénk, hogy benne higgyünk, őt kövessük és mindörökre őbenne ma-

radjunk. Amint Ján. 14:6-ban mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet”: „az út”: hogy azon Őt kövessük; „az igazság”; hogy neki higgyünk, „az élet”, hogy örökre Őbenne maradjunk.

Mindezekből kiviláglik, hogy mindaz, amit Isten nem parancsolt, veszedelmes; s ez könnyen felismerhető. Ilyen pl.: a templomépítés* és annak feldíszítése, búcsújárás, amiről az egyházjogi könyvekben oly sokat írtak s amivel az emberiséget félrevezették és megterhelték. Ez elnémitja és elgyengíti a hitet, megrontja és nyugtalanná teszi a lelkiismeretet. — Ugyan-így az Istentől rendelt jó cselekedeteket sem tudná az ember (a maga erejéből) véghezvinni, mégha minden más munkáját félretenné is és minden erejét latbavetné is — még akkor sem. Miért keres hát az ember olyan cselekedeteket, amelyekre nincs is szüksége és amelyek nem rendeltettek el, — ugyanakkor amikor az Istentől rendelt és szükséges cselekedeteket elhanyagolja?!

*Jegyzet: Ha érdemszerzés céljából és nem Isten dicsőségére építjük.

AZ UTÓLSÓ KÉT PARANC SOLAT

Ne kívánd felebarátod házát, Ne kívánd felebarátod, feleségét, se szolgáját, se szolgálóleányát, se ökrét, se szamarát, se semmijét. ami az övé.

Az utolsó két parancsolat — amelyek a testnek élvezetekre és földi javakra irányuló gonosz kívánságait tiltják — önmagukban világosan érthetők. Ezek nem okoznak kárt a felebarát-nak. De sűrűn elkísérnek bennünket, s az ellenük való küzdelem az utolsó lehelletükig folyik bennünk. Szt. Pál ezért a kettőt Róm. 7:7-ben egybefoglalja. Ezzel olyan célt tűz elénk, amelyet teljesen sohasem érünk el, de ellene halálunk órájáig küzde-nünk kell. Olyan szent ember még nem élt, aki ne érezte volna rosszra való hajlamát, különösen pedig akkor, amikor a csábítással együtt az alkalom is megvolt. Mert emberi mivoltunknál fogva velünk születik az eredendő bűn, amelyet el lehet fojtani, de kiirtani soha; legfeljebb a testnek halála által, amely éppen ezért hasznos és kívánatos. Erre segítsen minket az Isten! Ámen.

U t ó s z ó

Isten iránti hálával bocsátjuk útjára a második kiadást. 1937-ben jelent meg az első kiadás, ami rövid három hónap alatt elfogyott. Az örömet azonban nem a gyors kelendőség jelentette, hanem volt tanáraink és feletteseink, püspökök biztató üdvözlő sorai. Különösen megható volt a nagynevű tudós, id. Pröhle Károly professzor kézírásos levele; többek között írja: „...a fordításhoz gratulálok. Vivat sequens! (Éljen a következő.) A mű elterjesztéséhez szeretnék hozzájárulni 10 példánynak a szegénysorsú, de jó igyekezetű hallgatóim között való elterjesztésével”. Az Orsz. Luther Szövetség elnöke, Bencs Zoltán miniszteri tanácsos: „...egyben gratulálok az ízes magyar nyelvű, szép fordításhoz.” Meg kell jegyezni, hogy a jó nyelvezet kizárólag Detre László barátom, munkatársam érdeme, — jelenleg nyug. lelkész. Annak idején vele együtt gondoltunk arra, jó lenne minden évben legalább egy Luther-művet magyarul megszólaltatni. Bár egy-két mű még elkészült, de a háború elsodorta terveinket. Akkor még teológiai felvételi vizsga anyaga volt ez az írás, de hamar lekerült a programról.

Ma sem az a fontos, hogy mit mondanak az emberek Luther Mártonról, még kevésbé az, hogy ő mit mond önmagáról, még az sem, hogy mit mondott ő Istenről, hanem mit mondott és cselekedett Isten Luther Márton által. Erre akarunk figyelni. Így köszöntjük az olvasót.

Felelős kiadó: Takács János

92-12223 Hódpress Kft. Hmvásárhely

A szerző írásai és fordításai :

Az evangélikus család (Elfogyott.)

Tudom honnan jöttem és hová megyek. 40 Ft

Szombat vagy sabbát. 40 Ft

Keresztség vagy bemerítés. 40 Ft

Gyógyító vagy gyógyítások. — Gratis.

Luther M.: A 95 tétel (Elfogyott.)

Luther M.: Magnificat (Mária éneke.) 40 Ft

Kaphatók : Hódmezővásárhely, Márton u. 1. a szerzőnél